

T.C.
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

DUYGU ASENSA’NIN “KADININ ADI YOK” ESERİNE FEMİNİST BİR
YAKLAŞIM

TEZİ YAZAN

Emine TOPKARA

TEZ DANIŞMANI

Doç. Dr. Elmas ŞAHİN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MERSİN, HAZİRAN/2016

T.C
ÇAĞ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ' NE

201411015 numaralı öğrencimiz olan **Emine TOPKARA** tarafından hazırlanan “**DUYGU ASENA'NIN KADININ ADI YOK ADLI ESERİNE FEMİNİST BİR YAKLAŞIM**” başlıklı bu tez çalışması jürilerimiz tarafından **oy birliği** ile **Türk Dili ve Edebiyatı** Anabilim Dalında **YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

.....
Üniv. İçi- Tez Danışmanı - Jüri Başkanı- Jüri Üyesi Doç. Dr. Elmas ŞAHİN

.....
Üniv. İçi - Jüri Üyesi; Yrd. Doç. Dr. Murat Devrim DİRLİK YAPAN

.....
Üniv. Dışı - Jüri Üyesi; Yrd. Doç. Dr. Mustafa AYDEMİR
(Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi)

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim elemanlarına ait olduklarını onaylarım.

24 /06 / 2016

Yrd. Doç. Dr. Murat KOÇ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Not: Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan bildirişlerin, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'ndaki hükümlere tabidir.

ÖNSÖZ

Öncelikle bu çalışmamda bana destek veren, yol gösteren, beni cesaretlendiren danışmanım yazar ve akademisyen Doç. Dr. Elmas Şahin'e teşekkürü bir borç bilirim.

Beni her konuda olduğu gibi yüksek lisans konusunda da destekleyen sevgili eşim Mehmet Topkara'ya ve sevgisiyle destek olan oğlum Taha Toprak Topkara'ya, tez yazım aşamasında hamile olduğum, karnımdaki hareketleri ile bana cesaret veren ikizlerim Tunahan ve Tuana'ya teşekkür ederim. Ayrıca tezim boyunca bana destek veren anneme, babama, abilerim Tuğrul ve Tolga'ya da teşekkürler.

Diğer yandan kaynaklara ulaşmamı sağlayan Mersin Üniversitesi Kütüphanesi'ne ve Mersin Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokul Müdürü Doç. Dr. Erol Yaşar'a teşekkür ederim.

24.06.2016

Emine TOPKARA

ÖZET

DUYGU ASENA’NIN “KADININ ADI YOK” ESERİNE FEMİNİST BİR YAKLAŞIM

Emine TOPKARA

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Elmas ŞAHİN

Haziran 2016, 83 Sayfa

Feminizm, kadın ve erkeğin hayatın her alanında eşit olması gerektiğini savunan bir harekettir. Türkiye’de feminizmin ortaya çıkması Tanzimat yıllarındadır. 1960’lardan sonra sık kullanılan bir kelime olan feminizm gerek eserlerde, gerekse akademik çalışmalarda önemli bir yere sahip olmuştur.

Bu tezin ilk bölümünde, 90’lı yıllara gerek çıkardığı kitaplarla gerek radikal çıkışlarıyla, gerek düşünce ve fikirleri ile feminizmin gelişiminde etkili olan Duygu Asena’nın hayatı, eserleri ve edebi kişiliği üzerinde duruldu.

İkinci bölümde, feminist edebiyat kuramı ve eleştirinin ortaya çıkışı; üçüncü bölümde ise Duygu Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı eseri feminist açıdan incelendi.

1987 yılında yayınlanan Duygu Asena’nın ilk kitabı *Kadının Adı Yok*, “cinsellik, kadın erkek eşitliği, ataerkillik, feminizm ve kadının iğdiş edilmesi” gibi konulara değindiği için feminizm açısından önemli bir kitaptır. Kadınlara birey olarak, değerli olduklarını ve ataerkil düzene boyun eğmemeleri gerektiğini aşıl原因 ve feminist mücadeleye olumlu katkılar sağlayan bir eserdir; ayrıca Duygu Asena’nın ilk ve en çok satan kitabı olması sebebiyle bu çalışmada *Kadının Adı Yok* feminist açıdan çözümlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Ataerkillik, cinsiyet, Duygu Asena, feminizm, kadın.

ABSTRACT

AN APPROACH TO THE BOOK “THE WOMAN HAS NO NAME” BY DUYGU ASENA

Emine TOPKARA

The Master’s Thesis in Department Of Turkish Language And
Literature

Supervisor: Doç. Dr. Elmas ŞAHİN

In June 2016, 83 Pages

Feminism is a range of movement that both men and women have to same rights and have to achieve equal rights for all aspects of life. The first wave of feminism in Turkey occurred in the Tanzimat Reform Era. After 1960’s the term feminism has been used in both literary works and academic studies.

In the first section of this thesis, we analyze Duygu Asena’s life, one of the important central figures in 1990’s, and her literary works and literary identity. Both her books and her radical movements, additionally her thoughts and her ideas influenced the development of feminist history.

In the second section, we analyze feminist literary approach and feminist literary criticism. In the third part, we examine the book *Kadının Adı Yok* (The Woman has No Name) written by Duygu Asena in terms of feminism.

Duygu Asena’s first book, *The Woman has No Name*, which was published in 1987, is a significant book focused on sexuality, gender equality, patriarchy, feminism and emasculation of women in regard to feminism. In addition to this, this book suggests that woman is valued an individual and it vaccines that they should not bow to the patriarchal order; on the other hand it is a work that provides positive contributions to the feminist struggle. Because it is Duygu Asena’s first and most-seller book, in this thesis, the novel *Kadının Adı Yok* (The Woman has No Name) was examined from feminist perspective.

Key Words: Patriarchy, sexuality, Duygu Asena, feminism, woman.

İÇİNDEKİLER

KAPAK.....	I
TEZ İMZA SİRKÜLERİ	II
ÖNSÖZ.....	III
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.Duygu Asena'nın Hayatı.....	4
1.2.Duygu Asena'nın Edebi Kişiliği ve Eserleri.....	6

İKİNCİ BÖLÜM

2. FEMİNİST EDEBİYAT KURAMI VE ELEŞTİRİSİ.....	14
--	----

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. DUYGU ASENA'NIN KADININ ADI YOK ESERİNE FEMİNİST BİR YAKLAŞIM	
3.1 Cinsiyet ve Cinsellik	19
3.2 Aldatma	24
3.3 Anne/Kız Çatışması	31
3.4 Bekâret	34
3.5 Ataerkillik	37

3.6 İğdiş Etme	42
3.7 Özel ve Kamusal Alan	49
3.8 Özgürlük ve Eşitlik	51
3.9 Varoluş	57
3.10 Kavram Olarak Kadın veErkek.....	61
4.SONUÇ ve ÖNERİLER.....	67
5.KAYNAKÇA	72

GİRİŞ

Hem eserleriyle, hem de duygu ve düşünceleri ile feminizme büyük katkısı olan Duygu Asena'nın, en çok tanınan ve çok konuşulan ilk kitabı *Kadının Adı Yok* (1987) adlı eserini feminist bakış açısıyla incelemek bu tezin temel amacıdır.

Asena'nın *Kadının Adı Yok* adlı eseri, Elmas Şahin'in *Leyla Erbil'in Eserlerine Feminist Bir Yaklaşım* adlı doktora tezinde biçim ve içerik açısından izlediği inceleme ve tasnif yönteminden faydalanılarak “ezilen, aşağılanan, özel alana kısıtılan, aile içi ve aile dışı fiziksel şiddete uğrayan, taciz edilen, var olma mücadelesi içine sürüklenen, iğdiş edilen, cinsellikle eşdeğer görülen ve özgürlüğü elinden alınan kadınlar,” açısından feminist kuram ve eleştiri yöntemi ile değerlendirilmiştir.

Feminizm, kadınların, ataerkil düzene başkaldırarak varoluşlarını gerçekleştirmek için geliştirdikleri aktif bir kadın hareketidir. Kadın-erkek arasında her alanda eşitliği savunan, kadınlara yapılan haksızlıkları düzeltmeyi amaçlayan bir akımdır. Feminizm, haksızlığa uğrayanın ve ezilenin yanındadır. Erkek egemenliğine dayanan toplumlarda da genellikle kadınlar ezildiği için, Asena da eserlerinde kadınlardan yana bir tutum sergileyerek, kadınlara mücadele etmekten hiçbir zaman vazgeçmemeleri ve erkek egemenliğine boyun eğmemeleri gerektiğinin mesajını verir.

Yıllardır etkili olan ataerkil düzenin, hemen ortadan kalkması beklenemez. Kadının hukuksal, toplumsal, siyasal ve sosyal açıdan erkeklerle eşit konuma gelmesi büyük gayretler gerektirmektedir. Kadınlar sosyal, ekonomik, eğitim ve siyasal alanda erkeklere sağlanan haklardan yararlanamadıkları için kadın hareketlerini başlatmıştır. Kadın hareketi bir eşitlik ve özgürlük hareketidir. Feminizm kadın ve erkek arasındaki eşitliğin ortadan kaldırılmasını, kadınların dünyaya özgürce bakmalarını, dünyaya kendi elleriyle biçim vermelerini ve yaşam biçimlerini kendilerinin seçip özgürce belirlemelerini ister. Asena da hem *Kadının Adı Yok* adlı eserinde hem de diğer eserlerinde “kadınların pasif değil aktif, seçilen değil seçen, bağımlı değil bağımsız, özne değil nesne ve kalp değil beyin” olmaları gerektiğini, mücadele etmeden erkeklerle eşit olamayacaklarını okuyucuya anlatmaya çalışır.

Altmış yıllık yaşamına sekiz roman sığdıran, gazetecilik yapan, dergi yöneticiliği yapan, üniversitede ders vererek öğretmenlik deneyimi de yaşayan, aynı zamanda pedagog olan, inandığı doğrulardan hiçbir zaman vazgeçmeyen ve hayatını başkaları için değil kendisi için yaşayan; aynı zamanda gerçek bir feminist olan Duygu Asena'yı, sıra dışı ve mücadeleci

tavrından dolayı bu çalışmada tercih ettim. Yazarın ilk kitabı olan *Kadının Adı Yok*'u tez konum olarak belirleme sebebim de; yazarın anlatmak istediklerini tüm çıplaklığıyla, okuyucunun gözleri önüne sermesi, sade, anlaşılır ve açık bir dil kullanmasından; ayrıca, bu eserinde bazılarının söylemek isteyip de söylemeye cesaret edemediği “cinsellik, kürtaj, taciz, bekâret ve aldatma” gibi konulara vurgu yapmasından; erkek egemen toplumdaki pasif, ezilen, aşağılanan, nesne durumunda olan, erkeğe bağımlı olarak yaşayan ve istismar edilen kadını yansıtmışından dolayıdır.

Duygu Asena üzerine bugüne kadar biri doktora, sekizi yüksek lisans olmak üzere toplam dokuz çalışma yapılmıştır. Bu çalışmalardan birincisi Ute Maria Okyar (1993) tarafından “Vergleichende Untersuchung der Romane 'Hautungen' von Verena Stefan und *Kadının Adı Yok* von Duygu Asena hinsichtlich der feministischen Literaturkritik” adıyla yapılmıştır. İkinci çalışma Dilek Akay'ın (1998) “Duygu Asena'nın *Kadının Adı Yok* ve *Aslında Aşk da Yok* eserleriyle Elfriede Jelinek'in *Die Liebhaberinnen* ve *Die Klavierspieler* adlı eserinde kadın imajı” isimli çalışmasıdır. Üçüncü olarak, Seval Arslan (2008) “Yanlış yönlendirilmiş feminizm: Duygu Asena kitaplarının Batı'nın önde gelen feminist yazıları ile karşılaştırmalı analizi” adlı çalışmayı yapar. Asena üzerine yapılan dördüncü çalışma Maria Siakalli (2010) tarafından “Üç kadın romancının eserlerinde üç nesilden Türk kadını: Duygu Asena, Erendiz Atasü ve Elif Şafak” adıyla yapılır. Bu dört çalışmanın ardından Belgin Büyük (2010) “Duygu Asena'nın *Kadının Adı Yok*, Elfriede Jelinek'in *Sevda Kadınları* adlı yapıtlarda feminizm sorunsalı” çalışması yayınlanır. Altıncı olarak karşımıza Ayşe Merve Şayak (2011)'in “Popüler feminizm içinde Duygu Asena'nın yeri” çalışması çıkar. Yedinci çalışmamız Latife Canan Kaplan tarafından yapılan “*Şeytanı Baştan Çıkarmak*: Erica Jong ve Duygu Asena romanlarında arzu, toplum, bellek kısılacında kadın ve cinsellik” çalışmasıdır. Bu çalışmaları Berrin Kahraman (2012)'in yaptığı “Duygu Asena'nın *Aşk Gidiyorum Demez* ile Maeve Binchy'nin *Yalnız Kadınlar Sokağı* adlı eserlerdeki ana karakterlerin evlilik ve aldatma temaları açısından karşılaştırılması” adlı çalışma takip eder. Son çalışma da Senam Soyer (2013) tarafından yapılan *Mısırlı Nevâl es-Sa'dâvî ile Duygu Asena'nın eserleri ve edebi kişiliklerinin karşılaştırılması*' dır.

Duygu Asena hakkında yapılan bu çalışmaların yedi tanesi görüldüğü gibi, başka dildeki bir edebi eserle, yazarın eserlerinin “karşılaştırmalı edebiyat yöntemi” ile incelenmesi şeklindedir. Ancak Siakalli'nin yaptığı çalışmada “Duygu Asena, Erendiz Atasü ve Elif Şafak'ın eserlerinde üç nesilden Türk kadını” değerlendirilmiştir. Şayak'ın tez konusu ise “Popüler Feminizm içinde Duygu Asena'nın Yeri” olsa da feminizmin türleri, tarihsel gelişimi ve türleri hakkında bilgi verilmiş; eserleri feminizm açısından

değerlendirilmemiştir. Bu çalışmalarda Asena'nın *Kadının Adı Yok* eseri feminist edebiyat kuram ve yöntemi ile değerlendirilmediğinden, beni bu çalışmayı yapmaya yönlendirdi.

Yapılan doktora ve yüksek lisans tezleri dışında Asena'nın kendi hayatını anlattığı *Ben Duygu* adlı kitap, Ayşe Emel ve Zeki Coşkun tarafından okuyucuya aktarılmıştır. Ayrıca Asena'nın ölümünden sonra arkadaşlarının, akrabalarının ve sanat çevresinden onu tanıyanların onunla yaşadıkları anıları ve onun hakkında düşündüklerini anlattıkları, *Duygu Asena'ya Saygı* kitabı 2007 yılında Reyhan Yıldız tarafından kaleme alınmıştır.

Bugüne kadar feminizm ile ilgili yapılan bazı tez çalışmalarında feminizmin tanımı, Batı'da ve Türkiye'de geçirdiği tarihsel gelişim ana hatları ile verildiğinden ve feminizm türleri anlatıldığından dolayı burada tekrarlara düşmemek için bu çalışmada bu konulara yer verilmedi. Üç bölümden oluşan bu çalışmamda ilk bölümde eserleriyle ve hayat tarzıyla cesur bir feminist olan Duygu Asena'nın hayatı, eserleri, edebi kişiliği kısa ve öz olarak okuyucuya aktarıldı.

İkinci bölümde, feminist edebiyat kuramı ve eleştirisi üzerinde duruldu. Üçüncü bölümde ise, 10 Eylül 1972'de *Hürriyet Gazetesi*'nde ilk yazısının yayınlanmasından itibaren gerek romanları gerekse gazete yazılarıyla ölene kadar yazın hayatının içinde olmuş, aşklarıyla ve hayat tarzıyla özgür bir tavır sergileyerek ezilen kadınları desteklemiş, hastalığına karşı verdiği mücadelede hiçbir zaman yaşama umudunu kaybetmemiş; mücadelecî, inatçı, kararlı ve bir o kadar da güçlü olan Duygu Asena'nın *Kadının Adı Yok* adlı eseri feminist edebî kuram ve eleştiri yöntemiyle incelenmiştir. Bu eser incelenirken Şahin'in tezinde tespit ettiği “aldatma, anne-kız çatışması, bekâret, ataerkillik, ensest, iğdiş etme, özel ve kamusal alan, özgürlük ve eşitlik, varoluş, kavram olarak kadın ve erkek” başlıklara göre yazarın eseri erkek egemen toplumdaki kadının vermiş olduğu varoluş mücadelesi, eserden örnekleri değerlendirilmiştir. Buradaki amaç, erkek egemen bir toplumda, kadınları, kadın bakış açısıyla yansıtan Asena'nın *Kadının Adı Yok* adlı eserindeki karakterlerin feminizm ile olan ilişkilerini yansıtmak ve yaşamlarında feminist düşüncenin izlerini aramaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Duygu Asena'nın Hayatı

Duygu Asena, 19 Nisan 1946 tarihinde İstanbul'da doğdu. Asena'nın annesi, Mustafa Kemal Atatürk'ün Selanik'ten mahalle arkadaşı, CHP Gümüşhane milletvekili, 19 Mayıs'ta Atatürk ile Samsun'a çıkan on dokuz kişiden biri olan Şevket Öndersev'in kızıdır. Asena'nın babası Muhtar Asena, susam ticareti yapan, zengin ve tutucu biridir; ayrıca koyu bir CHP'lidir. Duygu Asena'nın İnci adında bir kız kardeşi vardır.

Asena, Kadıköy Özel Kız Koleji'nde okudu. Babasının üniversiteye gitmesine izin vermemesine rağmen, gizlice sınava girmek için başvurdu. Babasına sınava gireceğini söyleyen Asena'ya babasının tepkisi oldukça alaycıdır. Onun sınavı kazanamayacağını, sınavı kazansa bile okulu bitiremeyeceğini söyler. Çünkü tutucu bir kişiliğe sahip olan Muhtar Asena'nın dünya görüşüne; kızlarının okuması, bir şeyleri başarmış olması aykırıdır. Üniversite sınavı kazanan Asena'nın başarısı; her ne kadar kızlarının okumasını istemese de babasını da sevindirir, gururlandırır. 1965'te üniversiteye başlamak, onun ve kardeşi İnci için başlatılmış ilk direniş; aynı zamanda özgürlüğe atılan ilk adımdır. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Pedagoji Bölümü son sınıftayken Asena, 1968 yılında Gültekin Bey ile evlenir, daha sonra okulu bitirir.

Asena, İki yıl Haseki Hastanesi Çocuk Kliniği ve İstanbul Üniversitesi Çocuk Evi'nde pedagoğ olarak çalıştı. Asena, 1972 yılında *Hürriyet Gazetesi*'nde gazeteciliğe başladı; Kelebek ekindeki köşe yazılarında “Şirin” imzasını kullandı. Daha sonra bir süre Ayrıntılı Haber Gazetesi'nde muhabirlik yapan Asena, 1976-1978 yılları arasında Man Ajans'ta metin yazarlığı görevinde bulundu.

1978'de Asena, *Gelişim Yayınları*'na genel yayın yönetmeni olarak girdi ve *Kadınca* ile birlikte *On yedi*, *Ev Kadını*, *Bella Bayan*, *First* ve *Negatif* gibi pek çok dergi yönetti.

Duygu Asena'nın 'feminist kimliği' *Kadınca* Dergisi'nde çalıştığında iyice ortaya çıktı. Cinsellik, kadına yönelik şiddet, orgazm, kürtaj, ensest, aile içi tecavüz gibi o güne dek konuşulmayan, yazılmayan tabu konulara dergide yer verdi. Tirajı doksan binlere kadar çıkan *Kadınca* ile birlikte, o güne dek Türk basınının ilgi göstermediği feminizm de tartışılmaya, sorgulanmaya başlandı. 1980 sonrası ivme kazanan kadın hareketi içinde doğrudan yer almasa da, feministlerin gündemini dergiye taşıyarak harekete destek verdi (Yıldız, 2007: 11).

Bu dönem içinde Asena; *Söz*, *Sabah*, *Güneş*, *Yarın*, *Milliyet*, *Cumhuriyet* ve *Vatan Gazete*'lerinde köşe yazarlığı, yöneticilik ve röportaj yazarlığı yaptı. Kadın hakları ve sorunları Asena'nın gazete yazılarında her daim yer aldı. İlk kitabı olan *Kadının Adı*

Yok kullandığı dil ve konuları bakımından müstehcen bulunsa da Asena, inandıklarından hiçbir zaman vazgeçmedi:

Asena'nın *Kadının Adı Yok* adlı ilk kitabı 1987 yılında yayınlandı. Bir yıl içinde kırk baskı yaparak Türkiye'de satış rekorları kırdı; aynı yıl içinde Atıf Yılmaz tarafından filme alındı. *Nokta Dergisi* Doruktakiler ve Boğaziçi Üniversitesi en iyi yazar ödülleri aldığını 1988 yılında, *Kadının Adı Yok* kitabı Başbakanlık Küçükleri Muzır Neşriyat'tan Koruma Kurulu tarafından müstehcen bulundu ve satışı yasaklandı. Bunun üzerine Duygu Asena'nın açtığı dava iki yıl sürdü, yayımına tekrar izin verilen kitap elli üç baskıya ulaştı. Almanya, Hollanda ve Yunanistan'da yayımlandı. Yunanistan'da 'best seller' oldu (Yıldız, 2007: 11).

1989 yılında yayınladığı *Aslında Aşk da Yok*, Asena'nın ilk kitabı *Kadının Adı Yok*'un devamı niteliğindedir. Bu ikinci kitabı, otuz altı baskıya ulaştı; Almanya, Hollanda ve Yunanistan'da yayınlandı.

Asena'nın üçüncü kitabı *Kahramanlar Hep Erkek* 1992 yılında yayınlandı. On üç öykü ve bir masaldan oluşan bu kitap on sekiz baskı yaptı. Aynı yıl Asena, TRT-2'de "Ondan Sonra" programını hazırlayıp sunmaya başladı, program 1997 yılına kadar devam etti.

Kadınca dergisinde sevilen yazılarından derlediği dördüncü kitabı *Değişen Bir Şey Yok*, 1994 yılında piyasaya çıktı. Bu kitap daha ilk haftadan yetmiş bin satarak dikkatleri çekti. Aynı yıl beyninde tümör olduğu teşhis edilen Duygu Asena geçirdiği ameliyata rağmen bu dönemde de yazmaya devam etti. 1995 yılında da Boğaziçi Üniversitesi öğrencileri tarafından Asena, en iyi yazar seçildi.

Beşinci kitabı *Aynada Aşk Vardı*, 1997 yılında yayınlandı. Kitap ilk dört ayda on iki baskı yaptı. Ayrıca 2003-2004 yılları arasında Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde dergicilik dersi de verdi.

Aslında Özgürsün (2001), *Aşk Gidiyorum Demez* (2003), *Paramparça* (2004) Asena'nın diğer kitaplarıdır. Altmış yıllık ömrüne sekiz kitap sığdıran Asena'nın kendi hayatını anlattığı *Ben Duygu* kitabı, Ayşe Emel ve Zeki Coşkun tarafından yazılmıştır. Ayrıca Asena'nın ölümünden sonra arkadaşlarının, akrabalarının ve sanat çevresinden onu tanıyanların onunla yaşadıkları anıları ve onun hakkında düşündüklerini anlattıkları *Duygu Asena'ya Saygı* kitabı 2007 yılında Reyhan Yıldız tarafından kaleme alınmıştır.

Duygu Asena ayrıca "Umut Yarında Kaldı, Yarın Cumartesi, Bay E" adlı üç filmde rol aldı. Altmışıncı doğum gününü 19 Nisan 2006'da dostlarıyla birlikte kutladı. Doğum gününde Uluslararası Yazarlar Birliği (Pen) ve Türkiye Gazeteciler Cemiyeti tarafından ödüllendirildi. Asena, doğum gününden üç ay sonra, beyin tümörü nedeniyle tedavi gördüğü VKV Amerikan Hastanesi'nde, 30 Temmuz 2006 tarihinde vefat etti. Asena'nın, naaşı Zincirlikuyu Mezarlığı'na defnedildi.

1.2. Duygu Asena'nın Edebi Kişiliği ve Eserleri

Sanatçının psikolojisi, kişiliği ve hayatı ile eserleri arasında bir ilişki vardır. Sanatçı yaşadıklarını eserlerine yansıtır. Berna Moran (1991, 118)'ın dediği gibi: “Eserleri aydınlatmak için sanatçının hayatını, kişiliğini incelemek ve sanatçının psikolojisini, kişiliğini aydınlatmak için de eserlerini bir belge gibi kullanmak gerekir.” Duygu Asena'nın eserlerini daha iyi anlamak için hayatını, kişiliğini bilmek gerekir. Çünkü bir esere yön veren sanatçıdır. Sanatçının yaşadığı olaylar, aile hayatı, okul durumu, yaptığı iş ve başından geçen aşklar eserlerine yansır.

Duygu Asena; ilk yazısının yayınlandığı 10 Eylül 1972'den son yazısının yayınlandığı 12 Aralık 2004 tarihine kadar hep yazın hayatının içinde olmuş bir gazeteci, yönettiği aylık dergiyi doksan bin gibi bir baskıya ulaştırmış bir yönetici, kitapları en çok satanlar listesinde hep başlarda yer almış, kitapları yurtdışında da basılıp hep ilgiyle karşılanmış bir yazar, bir pedagog, filmlerde oynamış bir aktris, üniversitede ders veren bir eğitimci, aşklarıyla gündeme gelen bir kadın, ağır bir hastalık karşısında bile hayata hep gülümseyerek bakan güçlü bir kadın, kadın hakları hatta insan hakları savunucusu feminist bir yazar...

İstmeden yaptığı pedagoğu bırakan Asena'ya, bir arkadaşının ısrarıyla *Hürriyet Gazetesi*'nin Kelebek ekinde fotomodel olarak işe başlar. Önce sadece fotoğrafı kullanılan Duygu, iki hafta sonra ben de yazacağım diyerek “Şirin” takma adıyla yazmaya başlar. Daha ilk günlerde yazıları dikkat çekmiş, ilgiyle karşılanmıştır. Asena, gazetede işe başladığı ilk yıllarda “kadınları, evlilikleri, boşanmaları, memleket sorunlarını” kaleme alır. İşyerinde evli bir erkekle yaşadığı aşk yüzünden işten kovulan Asena, yaptığı işi çok iyi yapmasına rağmen; özel hayatı yüzünden işinden olmasını hazmedemez. Mücadele ederek dava açar ve tazminat kazanır. Tazminatını alır ama işe dönmez. Ayrıca evliliğinde umduğunu bulamayan Asena, kocası ile sorunlar yaşanmaya başlar ve evliliğini bitirme kararı alır. Her zaman eşitlik ve özgürlüğü savunan Asena yaşadığı aşkı gizlememiş, açıkça yaşamıştır. Evli bir erkeğin başka bir kadından hoşlanma hakkı varsa; ona göre evli bir bayan da başka bir erkekten hoşlanma hakkına sahiptir. Her zaman kadın erkek eşitliğini savunan Asena'nın ölümünün ardından birçok kişi onun hakkında yorumlar yapmıştır. Meral (2005, 98) da; Duygu Asena, Sezen Aksu ve Semiha Berksoy'u konu alan kitabında Asena ile ilgili düşüncelerini şöyle dile getirir: “Kimsenin kimseden üstün olduğunu savunmadı, ama erkeğin de kadından üstün olmadığını vurguladı. Bunun altını çizdi. Kadınlara bilek gücü dışındaki her şeye, kendinize

bakın bir, dedi. Kadınlar olarak susturulmak istenmemizin sebeplerini bir daha düşünün, dedi.”

İşten atılan Asena’nın hayatını değiştirecek teklif, üç yıl sonra *Gelişim Yayınları*’nın patronu Ercan Arıklı’dan gelir. O yıllarda bir moda ve bıçki dikiş dergisi olan *Kadınca* dergisinin yazı işleri müdürlüğü artık ona emanettir. Duygu Asena inandığı ve her zaman dile getirdiği gibi bu dergide de “kadın hakları, dayak, tecavüz, kadının sağlık sorunu” gibi konulardan bahseder. O zamanlar kimsenin bırakın yazmayı, söylemeye bile cesaret edemediği bu konular, derginin patronu ve çalışanlarının da şaşkınlığına sebep olmuştur; ama Asena’nın ısrarcı tavrı karşısında geri adım atmışlardır. Derginin baskısı da artınca, *Kadınca* tamamen ona emanet edilir.

“Asena ve arkadaşları tabuları zorlayarak, kırıp parçalayarak, sarsarak, yıkarak, o güne kadar kadına dair gündeme gelmiş ya da konuşulmamış, cesaret edilmemiş ne varsa kapağa taşır. Adına yakışırçasına hem de” (Akt. Yıldız, 2007: 15). Zaten onu farklı yapan özellik de kimsenin yapamadığını yapması, herkesin söylemek isteyip de söyleyemediğini söylemesi, eşitlikçi ve özgürlükçü olmasıydı.

Kadınca dergisi, kadınlığı erkek söylemi dışında tanımlamaya çalışan sayılı medya yayınlarından biridir. Kadınlara cinselliklerini, duygularını ve kapasitelerini keşfetmeleri gerektiği çağrısında bulunan dergi; aynı zamanda kadınlarda özgüven duygusunun oluşmasına destek verse de; *Kadınca*’nın toplumdaki her kesime ulaşamadığını ve bu yüzden yeterli olmadığını düşünenler de vardır:

“*Kadınca* dergisi kadına, erkek dünyası olmaktan ibaret bu dünyada bir yer açmaya çalışır. Ancak hedef okuyucusunu orta sınıf kentli kadın olarak belirlediğinden, kadına da ancak bu kentli orta sınıf dünyasında yer açar” (Tekeli, 1995: 222).

“Sevişme incelikleri, kadının bedeninden haz alması, erkeğin sevişme sırasındaki bencillikleri, orgazm gibi cinsel konularla birlikte; töre cinayetleri, çocuk yaşta evlilikler, çok eşlilik, para karşılığında zorla evlendirmeler, harem selamlıkları, erkeğin üç adım önden yürümesi gibi toplumsal konular da *Kadınca*’da yer bulacaktı” (Akt. Yıldız, 2007: 15). Bu yazılar erkek düşmanlığı olarak ilk başlarda tepki görse de Asena ve arkadaşlarının ısrarlı ve sabırlı tutumu devam edecektir.

Sadece dergiyle yetinmeyen Asena, 1987 yılında ilk kitabı olan *Kadının Adı Yok*’u yayınladı. Bu kitap, edebiyatçılardan, toplumdan ve devletten çok tepki aldı. Devlet tarafından yasaklandı. Ama Asena her zamanki ısrarcı ve mücadeleci tutumunu göstererek dava açtı, kitabını savundu ve bir yıl sonra kitap serbest bırakıldı. Daha sonra on beş dile çevrilen kitabın, Atıf Yılmaz yönetiminde sinema filmi yapıldı.

Ataerkil bir toplumda kadının bir kimliği, varlığı, söz söyleme hakkı, tercih hakkı yoktu. *Kadının Adı Yok* kitabındaki başkarakterin de adı yoktu ama bu kitaptan sonra kadının bir kimliği, bir adı oldu. Ezilen, aşağılanan, dayak yiyen ve nesne olmaktan öteye gidememiş birçok kadın bu kitabı okuduktan sonra hayata daha pozitif bakmaya ve kendine güvenmeye başladı. Daha 17 yaşında ilk erkek arkadaşıyla evlenen, evlendikten üç yıl sonra ilk bebeğini, iki yıl sonra da ikinci bebeğini kucağına alan bir kadın, Asena'nın *Kadının Adı Yok* kitabını okuduktan sonra, değişen hayatını şu cümlelerle anlatır:

Kadının Adı Yok'u ilk okuduğumda kendimi yavaş yavaş sorgulamaya başladım. Kendime sorular sormaya başladığımda 28 yaşındaydım. Öyle güç verdin ki bana dünyayı yeniden keşfedecekmişçesine yeniden başladım birçok şeye. Evliliğim devam etti yıllarca ama ben artık hakkını arayan, sorgulayan biri oldum. Çalışmaya başladım. Kızlarıma davranışım bile değişt i, genç kızl ık dönemlerinde onları serbest bıraktım, onlara seksi anlattım sonradan öğrendiklerimle. İlk adet gördüklerinde parti verdim onlara arkadaşlarıyla eğlenecekleri, tıpkı söylediğ in gibi. Sen benim hayatımı değişt irdin, kendime güvenmemi sağladın, neredeyse 50 yaşına geliyorum ama boşa geçmedi yıllarım senin sayende (Akt. Yıldız, 2007: 103-104).

Günlük dilde 'kadın' aşağı bir statüyü gösterir. 'Kadın' kelimesi temizlikçi/hizmetçi kelimeleri ile eş anlamlı olarak kullanılır. Kadın yazarlar, kavramın günlük dildeki kullanımını sorunsallaşt ırmış ; feministler de kadın kavramına pozitif bir anlam yükleyerek kavramı yeniden oluşt urmaya çalışmış ır: "Yazarın niyeti ne olursa olsun, *Kadının Adı Yok* hem sosyal, hem kültürel-dilsel düzeyde anlamlıdır. Bu isim, esas olarak, kadınların aşağı sosyal statüsüne dikkati çeker, ama aynı zamanda kadını 'kadın' diye basitçe tanımlamaktaki gizli güçleri de hissettirir" (Durakbaşı, 2007: 16).

Asena, gerek sıra dış ı söylemleri ile gerek eserleriyle kadınlara cesaret vermiş tir. Kadınlara erkekler karş ısında güçlü olmalarını, özgür olmalarını ve hiçbir zaman pes etmemelerini söylemiş tir. Ayşe Ayata da Asena'nın kadınlara yaptığı katkıyı şu şekilde dile getirir:

Duygu'nun Türkiye'deki kadınlara yaptığı katkıyı saymakla bitiremeyiz. 1987'de *Kadının Adı Yok* romanı çıkt ığı zaman kendisi bu etkiyi yaratacağını biliyor muydu? 1980'lerde düğün davetiyelerinde anne olarak bile kadının adı yazılmaz sadece babanın adı yazılırdı, evlerin kapılarına sadece ev erkeğ inmiş gibi erkeğ in adı yazılırdı. Ş imdi bunlarda önemli kazanımlar elde ettik. Duygu hem kadınlara kendi konumlarını son derece yaygın okur kitlelerine hitap ederek hatırlatt ı, hem de erkeklere kadınların üzerinde kurdukları haksız hegemonyayı gösterdi (Akt. Yıldız: 2007, 38).

Ayrıca 1987 yılı Türkiye'de kadınlar açısından çok önemli bir yıl. O yıl kadınlar dayağa karşı ilk feminist gösteriyi yaptı. Aynı yıl çıkan *Kadının Adı Yok*, kadınların özgürlüğ ünün tartışılmasına ve Asena'nın yaylım ateş ine tutulmasına sebep oldu. Bu kitap, o dönemdeki kadınların aklına ve hayatına ış ık kattı.

Kadının Adı Yok, Duygu Asena kadar, birçok kadının hayatından da izler taşıyordu. Burada anlatılan anne, baba ve iki kız çocuktan oluşan aile Asena'nın ailesi gibidir. Kitaptaki karakter, tıpkı Asena gibi eğitilmiş, ekonomik durumu iyi fakat tutucu bir babanın kızıdır. Kızlarının okumasını istemeyen babaya, ana karakterin ilk başkaldırışı üniversite imtihanına girmekle olur. İlk aşkının eğitim için yurt dışına gitmesinden sonra kız, üniversitede okurken tanıştığı biriyle ilk evliliğini yapar. Asena'nın her zaman söylediği gibi bu aşkın da sonu yoktur ve yedi yıl süren evlilik hüsrarla sona erer, gerçek hayatında olduğu gibi. Bu kitapta anlatılan birçok olay Asena'nın hayatından izler taşısa da her okuyan, kendi hayatından kesitler bulur.

Kadının Adı Yok hakkında birçok kişi yorum yaptı, kimi kitabı çok beğendi kimi kitabı müstehcen buldu, kimi ise konusundan dolayı kitabın yasaklanması gerektiğini savundu. Duygu Asena da çok konuşulan, konuşulmaya da devam eden kitabı hakkında şunları söylüyor:

Bu kadın, küçücük bir kızın henüz yaşanmamış doğal meraklarından, aşklar, acılar, sahtekârlıklar, hırslarla dolu bir hayatın bazen hafif, bazen ağır kıpırtılarına kadar, kendi ayakları üstünde durabilmek için mücadele ediyor. Bu kadın, pürüzsüz bir tenden kırışıklıklara uzanan zaman içinde kendisi için var olabilmeyi hedefliyor. Beceriyor da... Ne pahasına olursa olsun (Emel ve Coşkun, 2008: 120).

Çok beğenilen, yurt dışında da ilgiyle karşılanan kitabının arkasından ikinci kitabı *Aslında Aşk da Yok*'u 1989 yılında çıkardı. Bu kitabı *Kadının Adı Yok*'un devamı niteliğindedir. Kitabın başkarakteri kadın; tanınan, sevilen, beğenilen güzel bir gazetecidir. İsteddiği gibi aşkı ve cinselliği yaşar, özgür bir hayatı vardır. Hep “bu defa başka olacak” diyerek başladığı aşkları hüsrarla bitmiştir. Beraber olmaktan keyif aldığı, tutkulu bir aşkla bağlandığı Aydın da onu hayal kırıklığına uğratmış, kızının babası olmasına rağmen ondan ayrılmıştır. Çünkü aşk, heyecan, tutku ve bağlılık bitmiş, Aydın da diğer erkekler gibi onu aldatmıştır. İkinci eşinden de ayrılan kadın, kaldığı yerden hayatına devam eder ve Asena'nın deyişiyle “aşkı dibine kadar” yaşar.

Asena, “ana karakterleri aynı olan *Kadının Adı Yok* ve *Aslında Aşk da Yok* kitaplarından sonra bambaşka bir tür olan öykü yazmaya karar vermişti. Dergiler, televizyon programları, sinema filmleri, konferanslar, paneller, geziler arasında, iki yıldır öykülerini bitirmeye çalışmış, sonunda bitirmişti” (Asena, 2013: 9). Üçüncü kitabı *Kahramanlar Hep Erkek* 1992 yılında yayımlandı. On üç öykü ve bir masaldan oluşan kitap on sekiz baskı yaptı.

Kahramanlar Hep Erkek kitabındaki 13 öykü ve bir masal herkesin ilgiyle okuyacağı ilginç olaylardan oluşmaktadır. “Düğün gecesi âşık olduğu kayınıyla aşk yaşayan ve bu aşk uğruna eşinden ayrılan Nil'in hikâyesi; 9 yıl boyunca kocasının hapisten çıkmasını

bekledikten sonra, hapisten çıkan kocası tarafından dövülen, hor görülen Nur'un dayanamayıp intihar etmesi; Her ikisi de evli olan, Türk adamla, Hollandalı kadının yasak aşkı; birbirine çarpan iki arabanın sahiplerinin tanışıp evlenmeleri; 12 yıllık kocasının kendisini aldattığını öğrenmesi, ertesi gün hamile olduğunu, ertesi gün de lösemi hastası olduğunu öğrenen kadının verdiği mücadele" bu kitapta anlatılan bazı öykülerdir. Kahramanlar hep erkekmiş gibi görünse de, mücadele eden asıl kahramanlar, kadınlardır.

Kadınca dergisinde sevilen yazılarından derlediği dördüncü kitabı *Değişen Bir Şey Yok*, 1994 yılında piyasaya çıktı. Bu kitap Asena'nın, 1980-1991 yılları arasında yayınlanan toplam 38 yazısından oluşuyor. Kitabın arka yüzündeki tanıtım yazısında Asena şunları söyler: "Yok sözcüğü pek sevimli değil biliyorum ama yıllar önceki yazınızı bugün de köşenizde kullanabilirseniz ve okuyanlar, 'Gerçekten de böyle' diye başlarını sallarlarsa, evet, değişen bir şey yok demektir" (Asena, 2007). Onun yıllar önce yazdığı yazıyı bugün de okuyorsak bu, onun yazdıklarının ebedi olmasından kaynaklanıyor. Onun yazılarına ilgi konusunda değişen bir şey olmasa da, o ve onun gibi yazarlar sayesinde toplum; kadını bir birey olarak kabul etti, artık kadınlar da istediği kişiyle evleniyor, anlaşılmazsa ayrılıyor, istediği işte çalışıyor.

Aynada Aşk Vardı kitabı Asena'nın 1997 yılında çıkardığı beşinci kitabıdır. Anneanne, kız ve torun; Nilüfer, Nilgün ve Nil üç kuşak kadındır. Hepsi de aşk kadınıdır. Bazen mutlu, bazen hüznü, bazen kıskanç, bazen de üzgündürler yaşadıkları aşklarda. Nilüfer'in kızı Nilgün'e sevgilisi boğazına bıçak dayar. Kadın erkeğin istemediği bir şey yapınca, ya aşağılanır; ya da şiddet görür. Günümüzde de birçok kadın eşinden boşanmak isteyince veya boşanınca, erkeğin aşkına karşılık vermeyince ya tehdit edilir ya dövülür ya öldürülür yahut da sonları Özgecan'lar, Ayşe'ler, Fatma'lar gibi olur.

Altıncı Kitabı olan *Aslında Özgürsün*'ü 2001 yılında çıkaran Asena, bu kitabıyla bir ilke imza atıyor. Çünkü bu roman internette Asena'nın okuyucuları tarafından yazıldı. Asena bu kitabın yazılışını şöyle anlatır:

Kelimenin tam anlamıyla yazıldıkça okunan bir kitaptı. Yazıldıkça okunan ve okundukça görüş bildirilen roman. Günbegün, sayfa sayfa okundu ve düşünceler o an yazara aktarıldı. Muhteşem bir deneyimdi yazar için.[...] İnanılır gibi değil ama gerçek. 1987 yılında *Kadının Adı Yok'u* yazarken bunları yazabileceğim aklıma bile gelmezdi. Kimin aklına gelebilirdi ki? Günbegün kitabın okunacak ve okuyanlarla karşılıklı konuşacaksınız, onlardan aldığım eleştiri ve önerilere göre kitabın akışını değiştireceksin. Ne düş ama...(Asena, 2008a: 1).

Romandaki iki ana karakter Belgin ve Berna, çocukluktan beri arkadaşlıklar ve aynı sınıfta okumuşlardır. Ev hanımı olan Belgin evlendikten sonra iş hayatına atılarak; kadının isterse her işi yapabileceğini göstermiştir. *Aslında Özgürsün* kitabı

iki samimi arkadaş olan Berna ve Belgin'in telefon konuşmaları, mektuplaşmaları, internette yazışmaları ile daha renkli hale getirilmiştir. Asena'nın diğer kitapları gibi çok akıcı ve sürükleyici bir kitaptır.

Aşk Gidiyorum Demez kitabında Asena; nişanlı olan Demet ile evli ve çocuklu olan Bora'nın tutkulu ve yasak aşkını anlatıyor. Aynı televizyon kanalında çalışan haber sunucusu Demet ile spor yorumcusu Bora'nın makyaj odasında tesadüfen tanışmasıyla aşk başlar. Görür görmez birbirlerinden etkilenen iki insan, ne kadar engel olmaya çalışsalar da birbirlerini akıllarından çıkaramaz ve kendilerini aşkın içinde bulurlar. Asena bu kitabında da “evlilik, aldatma, toplumsal baskı, eşitlik ve özgürlük, kıskançlık, kadını iğdiş etme, aile kavramı, kadının varoluş mücadelesi ve ataerkillik” gibi konulara gönderme yapmıştır. Asena, son kitabı *Paramparça*'da alışık olmadığımız, kabul etmediğimiz ve yadırgadığımız bir durum olan “biseksüelliği” anlatır. Evli ve çocuklu olan bir erkek, aynı zamanda erkeklerden hoşlanır, erkeklerle cinsellik yaşamayı sever. Kendisi bile ne olduğunu bilemez: “Ben neyim? Sorusunu kendime defalarca sordum. İnsanın kendi kendine sorduğu bu soru bile aşağılanma, yok olma duygusu veriyor. Hep kendimizi sorgulamamız ve tanımlamamız mı gerekiyor? Ben bir erkeğim. Birlikte olmak istediğimde bir erkek” (Asena, 2012b: 129). Anlatılan olayların tamamen gerçek olduğu, karakterlerin adlarının değiştirildiği bu romanda Asena; “eşcinsellik, biseksüellik, evlilik, töre ile ve çevre baskısı, tecavüz, ensest ilişki, eşitlik ve özgürlük” gibi konulara vurgu yapmıştır. Başkarakter evlidir aynı zamanda başka bir erkekle ilişki yaşar. Bu yüzden kendini suçlu hisseder, kendisini ayıplamayacak ve dinleyecek birine ihtiyaç duyduğu için; yaşadığı olayları Duygu Asena'ya anlatır. Asena özgürlükçü düşündüğü için, kişilerin cinsel tercihlerini de ayıplamaz.

Ölümünün ardından Zaman Gazetesi yazarı Nihal Karaca, Asena hakkında eleştirel bir yazı kaleme alır:

Asena'nın ‘erkek yaparsa kadın da yapar, erkeğin özgür cinsel yaşamı varsa kadının da olmalı’ tezi belli ki epey ciddi bir sansasyona yol açmıştı. Doğrusu, benim gibi kadınlarla Duygu Asena'yı ayıran nehirler burada derinleşiyordu. Asena'nın en büyük günahı, bu yaklaşımın kadın haklarının ‘öcüleştirmesine’ yaradığını görmemesi oldu. Temel anlayış ‘erkek yapamaz, kadın da yapamaz’ olsaydı, hem ahlaki hem de adil bir eşitlik tasavvurunda uzlaşmak mümkün olurdu (<http://www.aktifhaber.com/duygu-asenaya-agir-yazi-79813h.htm> 01.06.2016).

Bu yazının ardından Hürriyet Gazetesi yazarı Mehmet Yılmaz, Nihal Karaca'yı eleştirmiş, bazı insanların Asena'nın ölümüne neden sevindiklerini anlayamamış ve 17 Ağustos 2006 tarihli yazısında şöyle demiştir:

Ben daha çok Karaca'nın çevresindeki erkeklerin sevincine takıldım. Karaca'nın yazısından bu sevince katılanların muhafazakâr-İslamcı görüşlerdeki kişiler oldukları anlaşılıyor. Demek ki ‘ölülerin arkasından kötü konuşmamak, ölüleri hayırla yâd etmek’ gibi düşünceler bu kişilerin kapısının önünden bile geçmemiş. Bu tiplerin nasıl kişiler

olduklarını gerçekten çok merak ediyorum (<http://www.hurriyet.com.tr/duygu-asena-nin-olumune-sevinenler-varmis-4933765> 01.06.2016).

Yasalardaki tüm çağdaş kurallara karşın, kadının gerçek yerini bulamadığı bir toplumda kadın olarak kadını savunmak, gerçekten yürekli bir tutumdur. Tabi ki olumlu olduğu kadar olumsuz da eleştirilecekti. Asena, sadece kadının haklarını savunmakla yetinmedi; kadının kimliğini ve haklarını, kadın-erkek ayrımını tümüyle yadsıyan, dışlayan bir insanlık anlayışı adına savundu. Kadının aşağılanmasına, geri plana itilmesine, yok sayılmasına ve yok edilmesine karşı verilen bir mücadeleydi bu.

Aslında Duygu Asena sadece kadının değil tüm insanların haklarını savunuyordu, ama ezilen dışlanan aşağılanan kadın olunca kadınlara destek verdi, onların her anlamda erkeklerle aynı haklara sahip olmaları için sesini yükseltti. Berktaş, Duygu Asena'nın hayatımızdaki önemini, kadınların birey olma yolunda kazandıkları ivmeyi aktararak açıklamaktadır:

Bugün genç kadın kuşakları, kendilerini daha fazla özne hissediyorlarsa, kimliklerine daha çok sahip çıkabiliyorlarsa, bunun Duygu Asena'nın ve bir bütün olarak kadın hareketinin, erkek egemen sistemin kadınları "kimliksizleştirme" ve "adsızlaştırma" hareketine karşı 1980lerden beri verdikleri yorucu, dikenli ama aynı zamanda da zevkli mücadeleye borçlular. Karşılaşılan bütün zorluklara, ödenen bütün bedellere rağmen zevkli diyorum, çünkü dünyada hiçbir şey kendi adınıza sahip çıkmaktan, gerçek anlamda özerk ve bağımsız bir birey olmaktan daha değerli değil (Akt. Yıldız, 2007: 41)

Ayrıca, Duygu Asena'nın romanlarındaki kahramanlar, o dönemin insanlarına o kadar benzer ki, her okuyan kendi yaşamıyla ilgili bir şeyler bulur. Eserde kendini bulan ve zorlukları aşmak için bir ışık arayan okur, bu tür kitaplara yöneldi. Asena, 1980'lerdeki kadın profilini birey boyutu ile değil, genel eğilimle şu şekilde tasvir eder:

Kadınlar, bütün aşklarını son aşklarımı gibi yaşadılar. Bir daha asla sevmeyeceklerini ve daha da önemlisi sevimeyeceklerini sanıp teslim oldular. Birlikte oldukları insan hayatlarından çekip giderse ömür boyu yalnızlığa mahkûm olacakları endişesiyle onlara boyun eğdiren. Sürekli alttan aldılar ilişkilerinde. Birlikte oldukları insanı ürkütmemek, rahatsız etmemek için ve sonsuza dek yanlarında tutabilmek için razı oldular her şeye. Soru sormadılar, şikâyet etmediler ve istemediler. Çünkü erkekler soru soran, şikâyet eden ve daha fazlasını isteyen kadınlardan hoşlanmazlar. Soru sordukları zaman sıradan, kıskanç kadın olmakla suçlandılar, şikâyet ettiklerinde anlayışsız, istediklerindeyse doyumsuz. Erkekleri "nefes alsın" diye onlar boğuldular (Tuğyan, 2006: 136).

Ele aldığı konular ne kadar farklıysa, kullandığı dil de sade ve anlaşılırdır. Asena, "ne anlattığımı kadar nasıl anlattığımı da önemli" felsefesini benimser. Belki herkesin kolayca anlayacağı bir dil kullanmasa insanlar onu bu kadar sevip takip etmezdi. Asena kullandığı üslubun, kendisinin tanınmasına pek katkısı olmadığını savunsa da; Mor Çatı avukatı Canan Arın, Asena'nın üslubunun yazarı farklı kıldığını ısrarla savunur:

Hem konuşma hem de yazı üslubundaki yumuşaklık, anlatmak istediklerini ulaştırmak istediğin kitlelere daha kolay taşıdı. Ukalalık etmedin, yalın anlaşılır bir dil kullandın. Kadınların yaygın olarak okudukları dergilerle, anlaşılır üslupla yazdın. Önemli ve

yukarıdan bakan bir tavrı asla benimsemedin. Aramızdan biriydin. Bizim gibi konuşuyor ve anlatıyordun. Önemli olanın anlaşılacak olduğunu, ulaşmak istediğin kitlelere ulaşmak olduğunu biliyordun (Akt. Meral, 2005: 33).

Asena, özgürlükçü düşüncesini evlilikte de sürdürdü. Belki de boşandıktan sonra bu yüzden evlenmedi. Asena, evlenmeyi istediğini ama bazı özel kuralları olduğunu söylüyor. Çiftlerin birbirlerinin hayatlarına hiç müdahale etmeyecekleri, mutlak özgürlükçü bir evlilik istediği için, evlenmez. Asena evlendikten sonra eşiyle ayrı evlerde yaşamak istediği için evlenilecek erkek bulamaz.

Duygu Asena, hayatını kendi doğruları üzerine kuran, buna sahip çıkan ve bu yönleriyle başkalarına örnek olan cesur bir kadındı. Özgür ve eşitlikçi bir birey olarak yaşadı ve öldü. O, kadınların özgürleşme mücadelesine katkıda bulundu, bunu sonuna kadar savundu. Ona göre kadınlar, inandıkları gibi yaşamalı bu yüzden suçluluk duymamalıydılar. Kadınların da erkekler gibi özgür olduğunu savunduğu için birçok erkek ona kızar. Aynı zamanda, onunla birlikte olmak ister. Asena, kendisini isteyenle değil, istediği kişiyle beraber olan bir kadındı ve güçlü bir feministti.

İki yıl boyunca beynindeki tümörle mücadele eden Duygu Asena yaşama ümidini hiçbir zaman kaybetmedi. Direnişlerin kadını olan Asena, hastalığına karşı da direndi, güçlü oldu, kararlı ve ısrarcı oldu. Çok sevdiği gazetecilikten de vazgeçmedi. Bazen hastane odasında, bazen evindeki hasta yatağında yazmaya devam etti. Hastalığıyla verdiği mücadele de bile, hasta olan birçok insana örnek oldu. Beynini işgal eden o kötü hücrelere daha fazla dayanamayıp iki yıllık mücadele sonunda, tedavi gördüğü VKV Amerikan Hastanesi'nde, 30 Temmuz 2006 tarihinde vefat etti.

İKİNCİ BÖLÜM

2. FEMİNİST EDEBİYAT KURAMI VE ELEŞTİRİSİ

Feminizmin sürekli olarak gelişip yaygınlaşması, feminist akımın hayatımızın her dalında gözükmeye ve türlü feminist hareketlerin ortaya çıkması sonucunda feminist kuram ortaya çıkmıştır.

Feminizm kelimesi, herkese göre farklı şekillerde yorumlanmıştır. Yapılan tanımlamalar yeterli görülmeyp; feministler, bilim insanları ve araştırmacılar, kendi tanımlarını yapmaya çalışmışlardır. Siyasi, ailevi, bireysel, toplumsal kısacası her konuda farklı tanımlarla karşımıza çıkan feminizm ve feminist terimlerinin her geçen gün farklı anlamlara bürünmesi ile feminist edebiyat kuramı ve eleştirisi de farklı anlamlar kazanır.

Feminizm kadar, feminist eleştirinin de birçok türü bulunmaktadır. Berna Moran (1991, 228)'ın da belirttiği gibi: “Kimi feministler Marksist eleştiriyi, kimisi psikanalizi, kimisi yazara, kimisi okura dönük eleştiriyi kendilerine örnek almışlardır. Bundan ötürü feminist eleştirinin hangi tür kuram altında incelenmesi gerektiği tartışılabilir. Aslında böyle bir yere yerleştirmek zorunlu da yoktur.”

Tıpkı feminizm de olduğu gibi, feminist kuramı tanımlarken her feminist veya her akademisyen kendi tanımını yapacaktır; kendi feminist düşüncesini ortaya koyacaktır. Ancak tüm farklı feminist düşüncelere rağmen; feminist kuramlar çoğunlukça kabul edilir genel özelliklere sahiptirler:

Feminist teoriler kadın sorununu ve kadının toplumsal konumunu, araştırmalarının merkezine koyarlar. Feminist teoriler toplumsal yaşamı araştırırken, kadın bakış açısını esas alırlar. Erkek egemen toplumsal yapıyı eleştirel bir şekilde ele alırlar. Bilimsel metodoloji erkek egemen bir özellik içerdiği için her türlü erkek egemenliğinden uzak “özerk bir feminist metodolojinin” oluşturulması gerektiği düşüncesiyle hareket ederler ve siyasal, ekonomik, toplumsal alanda kadınlara yönelik tüm baskılara karşı bilimsel, hukuksal, örgütsel ve eylemsel mücadele içerisindeyler (Suğur, 2006: 8).

Feminist kuram aslında, kadınların gizemli dünyasını ortaya çıkarma amacıdır. Kadınların toplum tarafından bastırılmış ve engellenmiş bir dünyası vardır; bu nedenle feminist teorinin meydana gelmesindeki temel amaçlardan biri, kadınların toplum tarafından şekillendirilmiş duygu ve düşünce tarzlarını araştırmak, geliştirmektir. Ayrıca kadınların da kendilerine ait, duygu ve düşüncelerinin, yaşam tarzlarının, hayallerinin ve dillerinin olduğunu topluma kabul ettirmek feminist teorinin amaçlarındandır.

Kadınlığın ve cinselliğin sorgulandığı feminist kuramlarla “kadın” feminist düşüncenin ve feminist eleştirinin merkezine konur. Feminist kuramda, dünya kadın gözüyle görülür, her şey kadın bakış açısıyla sorgulanır:

Feminist kuram kadını temel obje veya ilgi odağı olarak görür ve onu üç açıdan inceler. Birincisi araştırmaların başlangıç noktası kadındır. Kadının durumu veya toplum içindeki statüsü gibi. İkincisi kadını, merkezi bir obje olarak görür. Bütün araştırma sürecinin ilgi odağı kadındır ve toplumda her şeyi kadının bakış açısından değerlendirir ve araştırır. Üçüncüsü ise feminist kuram kadının bakış açısından, hem kritik hem de eylemcidir ve kadına mevcut yapıda daha iyi bir yer bulmaya veya dünya yaratmaya çalışır (Akt. Şahin, 1999: 87).

Feminist kuram konusu “kadın” olan veya kadınlarla ilişkisi olan “edebiyat, tarih, coğrafya, antropoloji, felsefe ve sosyoloji” ile yakından ilişkilidir. Feminist kuramın merkezinde kadın olduğu için, kadının olduğu her alanda feminist kuram da vardır. 1980 sonrası feminist hareketin ilerlemesiyle, kadın ve kadın sorunları daha çok gündeme gelmiştir:

1980 sonrası kadınlarla ilgili gelişen olumlu adımların genişleyip yaygınlaşması için çeşitli düzeydeki kadınların, kadın sorununa sahip çıkması ve bu sorunlara kadın duyarlılığı ile bakmaları gerekir. Oysa yönetim organlarında, karar verme organlarında yer alan çok az kadın da, geleneksel rolünü çalışma yaşamındaki rolü ile zorlarken, bunun ötesinde bir duyarlılığa geçememektedir (Koray, 1995: 9).

1980’den sonra kadın konusu; filmlerin, dergilerin, kitapların ve araştırmaların konusu olur. Örneğin, Duygu Asena’nın *Kadının Adı Yok* bir yılda yirmi altı baskı yaptı. Kadınlarla ilgili birçok film çekildi: “Kadın konusu sinemanın yanı sıra televizyon programları arasına da girmeyi başardı. 1985 yılında ilk defa ‘Hanımlar Sizin İçin’ diye bir program gösterime girmiş ve bunu ‘Perihan Abla’, ‘Kaynanalar’ gibi başka dizi ve programlar takip etmiştir” (Çaha, 1996: 146).

Feminist eleştiriler ve feminist kuramlar hem erkek yazarların eserlerine hem de kadın yazarların eserlerine yansır. Feminist edebiyat kuramı, kadın bakış açısını edebiyata kazandırmıştır. Böylece yazarlar yıllardır kullandıkları erkek söyleminden kurtulmuş, kadın dilini kullanmaya başlar. Türk edebiyatında 1970’lerden sonra kadın söylemini eserlerinde kullanan Duygu Asena yanında, Elmas Şahin (2015, 39)’in de ifade ettiği gibi:

Bizde bile 1970’ler sonrası kalemleriyle güçlenen ve Türk edebiyatı dünyasında isimlerinden sıkça söz ettiren, tüm eserlerinde kadın dili”ni yakalamayı başaran Leyla Erbil ile birlikte az ya da çok eserlerinde kadın diline yer veren Adalet Ağaoğlu, Ayla Kutlu, Tomris Uyar, Pınar Kür ve Buket Uzuner gibi kadın yazarlarımızın doğması tesadüfi değildir.

1950’li yıllarda kadınlar eserlerde kadın bakış açısıyla yer alsa da 1970’lerden sonra, feminist kuram ve eleştirinin sayesinde kadın bakış açısını daha da yaygın olarak görürüz. 1970’lerden önce, kadınlar erkeğin istediği gibi genelde, erkek yazarlar tarafından erkek söylemiyle anlatılmıştır; hatta kadın yazarlar bile erkek söylemiyle eserlerini oluşturmaktadır. 1970’lerden önce, kadın bakış açısı hiçe sayılmış; kadınlar, erkeğin görmek istediği gibi kaleme alınmıştır. Kadın, edebi eserlerde; erkeğe bağımlı olarak yaşayan, pasif ve yönetilen bir nesne olarak yansıtılmıştır. Erkek ise, bağımsız yaşayan, aktif ve yöneten bir özne gibi

edebi eserlerde yer bulur. 1970'lerden sonra feminizmin de etkisiyle feminist kuram yaygınlık kazanmış ve edebi eserlerde kadın söylemi daha çok yer bulmaya başlamıştır. Kadın yazarlar da 1970'lerden sonra erkek söylemini bırakıp, kadın söylemiyle eserlerini oluşturmuşlardır.

Feminist edebiyat kuramı; “tiyatro, sinema, şiir, resim, müzik, roman, öykü” gibi edebi eserlerin hepsinde boy göstermiştir. Ülkemizde de kadınlarla ilgili birçok yazar ve düşünür tarafından çeşitli çalışmalar yapılsa da, eşitsizlik ve ayrımcılığa en köktenci karşı çıkış Atatürk önderliğinde gerçekleşmiştir:

Namık Kemal'in, Ahmet Mithat Efendi'nin, Fatma Aliye Hanım'ın, Ziya Gökalp'ın, Halide Edip'in kadınların eğitimi ve bilinçlenmeleri; cinslerin eşitliği; tek eşliliğin üstünlüğü vb. konularında ilginç çalışmaları var. Ama toplumdaki cinsiyetçi ayrımcılığa ve eşitsizliğe en köktenci karşı çıkış Mustafa Kemal'in önderliğinde Cumhuriyet döneminde, gerek yeni bir Yurttaşlar Yasası'nın, kabul edildiği gerekse kadınlara seçme ve seçilme hakkının verildiği 20'li 30'lu yıllarda gerçekleşiyor (Arat, 2010: 85).

Kadın dergileri, kadınların kendilerini birey olarak ifade etmelerini sağlarken; kadın dernekleri bu bireysel talepleri örgütlemiştir; böylelikle çeşitli sorunlara önerilen çözümler de uygulama alanına geçirilmeye çalışılmıştır. Kadın dernekleri amaçlarını benimsetmek, kitlelere yaymak için, yayın ve konferans gibi araçlara müracaat etmişlerdir: “II. Meşrutiyet dönemi kadın dernekleri içinde, feminist olarak tanımlayabileceğimiz tek dernek, Kadınlar Dünyası adlı yayın organı da olan, ‘Osmanlı Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti’ydi (Osmanlı Kadınının Hukukunu Savunma Derneği). Cemiyet, geleneklere, kısıtlamalara, kadın-erkek eşitsizliğine, eğitimsizliğe, hukuksuzluğa karşı mücadele başlattı” (Çakır, 1996: 57-58).

Kadınlar yaşadıkları problemleri dergiler, gazeteler ve çeşitli derneklerle dile getirmişlerdir:

1913'lere gelindiğinde, Müdâfaa-i Hukuk-ı Nisvân Cemiyeti çevresindeki kadınlar arasında artık “Terakkiyat-ı Nisvâniyyeyi Kimden Bekleyelim?” sorusunun cevabı aranmıyor. Kadınlar hukuklarını savunacak olanın kendileri olduğunu biliyorlar. Kırgın, küskün, umutsuz bir tavırdan uzaktalar. İş hayatına girmeyi, üniversiteye kabul edilmeyi, sokakta taciz edilmemeyi, erkeklerle çok şeyi paylaştıkları bir çekirdek aile içinde yaşamayı talep ediyorlar, taleplerini kendileri ve toplum için savunuyorlar (Demirdirek, 1993: 78).

Duygu Asena'nın *Kadının Adı Yok* adlı eserinde de yer alan “kadının erkeklerle eşit haklara sahip olması, kadının özel alana hapsedilmesi, kadınların cinsel, ekonomik, sosyal ve siyasi baskıya uğraması, ataerkil düzen içerisinde kadınların ezilmesi ve aşağılanması” feminist edebiyat kuramı ve eleştirisinin konusu olmuştur. Feminist kuramın ilgilendiği konulardan biri de, kadınların eğitimi konusudur. Kadınlar ve erkeklerin hayatın her alanında

eşit olması için aynı eğitimden geçmeleri gerekmektedir. Oysa kadınların, erkeklere göre eğitim düzeyleri düşük olduğundan, kadınlar erkekler kadar sosyal hayata katılamamaktadır.

Kadınları ilgilendiren konular genellikle yirminci yüzyılın başlarından itibaren feminist eleştirmenlerin ilgi alanları arasında yer alırlar: “Feminist Eleştiri 1960'larda Amerika'da, İngiltere'de, Fransa'da toplumsal ve siyasal bir savaşım olarak yeniden canlanan genel feminist hareketin edebiyat alanına da kaydırılması sonucu ortaya çıktı” (Moran, 1991: 228).

Ülkemizde, Osmanlı'nın son dönemlerinde başlayan hareketin ardından Cumhuriyet'in ilanından sonra ilk önemli adımlar, kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olmasını sağlamak için çıkarılan yasalarla sağlanmıştır. Cumhuriyet döneminden sonra kadınlar haklarına kavuşmak için aktif olarak mücadele etmişlerdir. Feminist edebiyat eleştirisi 60'lardan bu yana gelişme içine girmiştir. 80'lere kadar devlet feminizmi ile alakalı gelişen kadın hareketinin, bağımsızlaşması 90'lı yıllarda üniversitelerde kurulan kadın çalışmaları bölümleriyle akademik olarak gelişmiştir. 80'li yıllarda yapılan askeri darbeye kadınlar hem askeri baskıyla mücadele etmiş; hem de kadın hareketleriyle seslerini duyurmaya çalışmıştır.

90'lı yılların başında kadınların iş hayatında yoğunlaşması ve daha da sosyalleşmesi ile feminizm duraklama dönemine girmiştir. 1995'li yıllarda Rebacca Walker ile feminist kuram yeniden canlanır:

Kadınların kültürel ve sosyal aktivitelere yönelmesi, dünya sorunlarıyla alakadar olmaları, dünya barışını sağlama girişimleri gibi meselelere el atmalarının sonucu olarak da 1990'lı yılların başlarında feminizm duraklama dönemi yaşar, feminist hareketler azalmış gözükür. Ta ki feminizmin öldüğü söylentilerinin çoğalması ve 1995'lerde Rebecca Walker'ın “üçüncü feminist kuşak” olarak sahneye çıkışı feminist kuramı da uykusundan uyandırır. Bu duraklamanın bir nedeni de çoğu feministin akademik hayata atılmasıdır. Üniversite kürsülerinde kadın çalışmalarına kendilerini veren feminist akademisyenlerin kadın çalışmalarına ağırlık vermeleri feminizmi, kadın çalışmalarının arka planına atar (Akt. Şahin, 1999: 100).

Okur olarak kadına yönelik veya yazar olarak kadına yönelik olmak üzere “kadın” sorununa iki temel yaklaşımla bakan feminist eleştirinin birçok biçimi olduğu gibi birçok amacı da vardır: “Bazıları erkek hâkim bir kültürle nazar olmuş olan kadın yazarların eserlerini yeniden keşfetmekle ilgilenirken; diğerleri, erkek yazarlar tarafından yazılan kitapları yeniden incelemeye aldılar ve hem kadını nasıl yansıttıklarını hem de kadınları geride tutan görüşlere nasıl şekil verdiklerini anlamak için onları bir kadın bakış açısıyla incelediler” (Akt. Şahin, 1999: 105-106).

Okur olarak kadına yönelik eleştirinin amaçlarını Berna Moran (1991: 250-251) şöyle özetler: “Erkek yazarların yapıtlarına kadın okur gözüyle bakarak bu yapıtlarda

sergilenen cinsel ideolojiyi, kadın imgelerini, klişe kadın tiplerini saptamak ve bunların feminist açıdan yorumunu ve eleştirisini yapmak.”

Yazar olarak kadına dönük eleştiriyi, Berna Moran (1991: 254-255) kendi içinde ikiye ayırır:

Birincisi; edebiyat tarihindeki kadın yazarları incelemekte ikincisi; yeni bir kadın söyleminin olanaklarını araştırmaktadır. Böylece metinlerde feminist edebiyat eleştirisinin birbiriyle iç içe olan üç temel özelliği ortaya çıkar ki buna göre feminist edebiyat eleştirisi; yazar olarak kadınla ilgilenir, konu olarak kadınlar ilgilenir ve edebiyat okuyucusu okur olarak kadınla ilgilenir.

Kadınlar ve erkeklerin yaşamın her alanında eşit olması gerektiğini savunan feministlere toplum olarak iyi gözle bakılmaz. Feministlere, erkek düşmanı evlenmemiş kadınlar olarak bakılmış, feministler adeta bir militan gibi görülmüştür. Ülkemizde, ne olduğu bilinmeden, konuşulmadan ve tartışılmadan feministler aforoz edilmiştir. Aydın kesimde bile feministlere “erkek düşmanı” gözüyle bakılmıştır. Hatta feminizme karşı olan kadınların kurmuş olduğu bir dernek bile vardır ve T.B.M.M.’de bakanlık yapan biri feminizmi ailenin önündeki en büyük düşmanı olarak görür. Nejla Arat *Feminizmin ABC’si* adlı kitabında toplumun feminizme bakış açısını şöyle değerlendirir:

Bırakın geniş kitleleri, aydın çevrelerde bile kadın haklarına ilişkin söyleşi ve tartışmalarda kadın olsun erkek olsun herkes söze “Ben kadın haklarından yanayım ama feminist değilim,” diye başlamaktadır. Hatta kimi erkek köşe yazarları feminizmi “Maçoluğun tam tersi olan, sadece kadını üstün sayan bir zıplılık” olarak değerlendirmektedirler. Bir sayın bakan ise feminizmi “Türk-İslam ailesinin önündeki en büyük engel ve boş bir slogan” olarak nitelemiştir. İşin daha da ilginç yanı, feminizme karşı kadınların kurmuş olduğu, aralarında çok sayıda öğretim üyesi, mimar ve hukukçunun da bulunduğu bir kadın derneğinin sözcüsü: “Bizler feminist değiliz. Feminizmin bizim geleneksel aile yapımıza ters olduğu inancını taşıyoruz” türünde bir demeç vermiştir (25).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.DUYGU ASENA’NIN *KADININ ADI YOK* ESERİNE FEMİNİST BİR YAKLAŞIM

Kadın yazar olarak kadına yönelik feminist eleştiri ile ataerkil gelenek içerisinde kadının aşağılanmış, engellenmiş, kısıtlanmış, bastırılmış, sindirilmiş hallerini Duygu Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı eserinde inceleyeceğiz; eril düzen içindeki kadının dünyasına, bilincine, doğasına, ruhuna ve kadın söylemine değineceğiz.

Feminist edebiyat eleştirisi ve kuramı, konulara feminist açıdan yaklaşır ve feminist bir gözle bakmamızı sağlar. Yıllarca erkek merkezli olan edebiyat, feminist eleştiri sayesinde kadın sorunlarını kadın gözüyle değerlendirmiş, eril merkezli toplumda kadınların da var olduğunu göstermiştir. Duygu Asena da *Kadının Adı Yok* adlı kitabında kadın bakış açısıyla kadınlara bakmış ve ataerkil toplumdaki kadınların sorunlarını feminist edebiyat kuramı ve eleştirisi ile değerlendirmiştir.

Bu bölümde Asena’nın romanlarında ele aldığı; “annelik, anne-kız ilişkileri, cinsiyet, cinsellik, varoluş mücadelesi, benlik/ötekilik, ezen/ezilen, varlık/ yokluk gibi ikilemler, iğdiş etme, bekâret, aldatma, özel ve kamusal alan, varoluş, özgürlük ve eşitlik, kavram olarak kadın ve erkek” konularını Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı eserinde feminist eleştiri yöntemiyle değerlendireceğiz.

3.1. Cinsiyet ve Cinsellik

Cinsellik, kadın ve erkeğin cinsel ilişkisiyle sınırlı değildir: “Cinsel eylem salt biyolojik bir dürtü değildir. Tasarlanabilir, ertelenebilir, terbiye edilebilir, kısaca seçimli olarak yaşanabilir bir olgudur. Cinsellik, kişinin içinde bulunduğu kültürel, sosyal, psikolojik bağlantılar içinde çok kez bir başka kişiyle uygulanır” (Arat, 1995: 116). Kız ve erkek çocuklarının cinselliği, toplum tarafından şekillendirilir. Doğar doğmaz erkek bebeğin cinsel organına bakılır, onunla gurur duyulur. Bu nedenle, erkekler cinsel organlarını, bir güç ve üstünlük simgesi olarak görürler. Kızlar ise cinsel yönden toplumsal olarak bastırılır ve erkeklerden daha geri ve eksik görülür; hatta aileler tarafından kızların cinsel organları bir suç simgesiymiş gibi düşünülür:

“-Bir gün annem babama dedi ki:

-Kızların çok üstüne düşüyorsun, bahçedeki çocukları korkutuyorsun, daha küçücük çocuk onlar. Babam da anneme dedi ki:

-Küçücük müçücük, çukleri yok mu onların?” (Asena, 2015: 8).

Asena’nın, *Kadının Adı Yok* (9-10) kitabındaki ana karakter olan kız, erkek cinsel organını merak etmekte, toplumsal baskıdan dolayı da kimseye hissettirmeden bakmak istemektedir: “Sonunda görüyorum, komşumuz yeni doğan bebeğiyle bize geliyor, biliyorum bebek oğlan, başında dikilip duruyorum, bebeği severmiş gibi yapıyorum. Nasıl olsa bu bebeğin altını açacaklar. [...] Bebeğin altını açıyorlar, gözümü dikip bakıyorum. Evet, bir şey var, minik bir şey. Bu muymuş?” Aileler tarafından erkek çocukları, cinsel organlarından dolayı kız çocuklarından üstün görüldüğü için; kız çocukları kendilerini ezilmiş ve erkeklerden daha geri görürler. Bu nedenle bazı kişiler tarafından, erkeklerin kızlardan daha üstün ve güçlü olmasını sağladığı düşünülen erkek organını, kız çocukları merak eder ve ona sahip olmak ister, bu sahip olma isteği, erkeğe bahşedilen hak ve özgürlükler anlamında bir sahipliktir.

Ataerkil toplumlarda erkek, kadını cinsel ihtiyaçlarını karşılayan cinsel bir obje olarak görür; kadın ev işleriyle uğraşarak yorulsa da aynı zamanda kocasının cinsel ihtiyaçlarını da karşılamak zorundadır; koca da para kazanarak kadının ve evin parasal ihtiyaçlarını giderir; böylece kadını ödüllendirmiş ve erkeklik görevini yapmış olur. Erkek egemen toplumlarda; kadınlar, bedenlerini kocalarına sunarak, erkekler de para kazanarak aile içindeki görevlerini yaptıkları düşünülür; kadın için “yatak” bir hizmet aracı olarak görülür; kadınlar, istemeseler de kocasının cinsel ihtiyacını karşılamak zorunda bırakılır, erkekler de kadına sormadan onunla beraber olma hakkına sahip olduğu yanılgısına kapılır. Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı eserinde de Fügen, sadece kocası istediği için kocası ile cinsellik yaşar; bu yüzden kendisi de hiçbir zaman orgazm yaşayamaz: “Hep aynı şey, her gece her gece hep aynı şey. Bir yerde okumuştum, frijit kadın tarifine tıpatıp uyuyorum. O üzülmesin diye, iki üç dakika sonra ahlayıp, uhlayıp, inleyip, sarsılıyorum. Zaten onun işi de iki üç dakikada bitmiş oluyor. O mutlu. Beni mutlu ettiğinden emin, kendinden emin” (151). Erkek güdümündeki kadınlar kendinden ziyade genellikle kocasının mutluluğunu düşündüğünden istemeseler bile kocalarıyla cinsel birliktelik yaşar; oysa feminist bir kadın kocası istediği için değil kendi de isterse kocasıyla beraber olur.

Öte yandan, genç kızların evlenmeden önce bir erkekle cinsel bir birliktelik yaşaması, yaşadığı erkek de dâhil herkes tarafından ayıplanır. Bizim gibi eril toplumların belirlediği kurallara ve dayatmalara göre dışı cinsin evlenene kadar kimseye cinsel ilişki yaşaması hoş görülmez, kadın kendisini sadece eşine saklamalı düşüncesi hâkimdir: “Kadın

erkeklerle sevişince kötüdür, ama onlar birlikte oldukları kadını hep bu eylem için kandırmaya uğraşırlar. Cinsellik kadınlar için o kadar kötüdür ki, evleneceğiz vaadinden sonra, ‘Bu işi benimle yaptığına göre herkesle yaparsın, evlilik mevlilik yok’ diye erkekler tarafından terk edilirler” (Asena, 2007: 57). Kadınlar, erkek tarafından elde edilene kadar değerlidir; kadın erkeklerle beraber olduysa, kadının hiçbir değeri kalmaz. Kadınla cinsel ilişki yaşayan erkek, büyük bir zafer kazanmanın coşkusuyla tecrübelerini herkese anlatır, kadını çok basit bir varlık olarak görür. Kadın bir erkeklerle beraber olunca, erkekler kadının başkalarıyla da beraber olabileceğini düşünür. *Kadının Adı Yok* eserindeki Fügen erkek arkadaşıyla sevişmiştir. Atıf Fügen’in üstüne boşalmış, içine girmediği için de bekâreti bozulmamasına rağmen Fügen hamile kalmıştır: “Yahu işte bir şeyler oluyor ya, biz bir şey yapmadık tabii ama yine de o benim etekliğimi çıkarttı” (28). Erkek arkadaşına hamile olduğunu söyleyince Fügen, erkek arkadaşı tarafından yalancılıkla suçlanmış ve terk edilmiştir:

“Hadi oradan, bunu nasıl kanıtlarsın, biz seninle doğru dürüst yapmadık bile bu işi” demiş. Fügen yemin etmiş, ağlamış, “Bari bir doktora gidelim beraber” demiş. Atıf, çok sinirlenmiş. “Demek başkalarıyla da yapıyordun, şimdi bana, bunu kakalayacaksın, bakireyim diye beni inim inim inlettin. Annene söyle, seni doktora o götürsün, ama gitmeden önce, tadına vara vara yapalım gel bu işi” demiş. Fügen o anda, oracıkta bayılıp kalmış (31).

Erkek, cinsel birleşme ile kadın üzerinde hâkimiyet kurmak, üstünlüğünü kanıtlamak ister: Erkek için cinsellik sadece bir zevkten ibaret değildir: “Erkek, üstünde çalıştığı toprak gibi kendine mal eder kadını; işler, tohum eker. [...] Kadın kocasının kurbanı, malıdır” (Beauvoir, 1993:171). Kadını kendi malı gibi gören erkekler, kadınlarla cinselliği yaşayarak onlara sahip olduklarını düşünürler. Romanın isimsiz karakteri de ne kadar ataerkil düzene başkaldırsa da kocası tarafından sahiplenilmekten ve “mal gibi” görülmekten kurtulamaz. Balayına gittikleri gün, bavulları açmakla uğraşan karısına arkasından kocası usulca sarılır. Soyunup yatağa yatarlar ve kocası, karısına hoşlanmayacağı tarzda sahiplenici şeyler söyler:

“İşte birazdan benimsin” diyor. [...] Kendimi olaya veremiyorum, nedendir bilemem, aklım “benimsin” sözüne takılıyor, ben de bir şeyler söylemeliyim, yaşamımın en önemli anı bu. “Ben zaten şimdiye dek senindim” mi desem, “Hadi hayatım, al beni” mi desem, “Evet ama artık sen de benimsin” mi desem, “Bir sevişme sonucu neden senin olacaktım be adam” mı desem? (Asena, 2015: 62-63).

Kadın evde gün boyu yalnız ev işleriyle meşguldür. Gün içinde yaptıklarını, çocukları ile olan olayları ve yaşadığı zorlukları anlatmak için kocasının eve gelmesini bekler. Erkek işten eve geldiğinde yorgundur, konuşmak istemez. Kadınların konuşmak ve dertleşmek için arkadaşına ihtiyacı vardır; erkekler ise bu durumu umursamaz. Erkekler kadınları cinsellikle eşdeğer gördükleri için; kadınlarla tek paylaştıkları şey cinsel münasebet

olur. Kadın erkek arasında tek paylaşımın cinsellik olması, kadın ve erkeğin konuşup birbirlerini anlamaya çalışmaması belli zaman sonra aralarında soğukluk olmasına sebep olur. Kadın ve erkeğin birbirlerinden uzaklaşması cinsel hayatlarını da etkiler: “Kadınlar ve erkekler birbirlerinin işlerini ve insani ihtiyaçlarını anlamıyorlarsa, ilişkinin en hassas evresi olan seks yaşamının birçok evlilikte yürütmesi de beklenemez. Kadınların en yakın olmaları gereken kocaları iken, en uzak oldukları kişi kocaları olur. Düpedüz, ayrı yaşamlar sürerler” (James, 2010: 35). Eserde de ana karakter olan kadın ve kocası büyük bir aşkla evlenmelerine rağmen, belli zaman sonra iş yoğunluğundan birbirlerine vakit ayıramaz, konuşamaz ve bunun sonucunda da cinsel olarak birliktelik yaşayamaz duruma gelirler. Birbirlerinden hem sevgi hem de cinsel olarak uzaklaşırlar.

Kadınlar yıllarca psikolojik, fiziksel ve cinsel yönden şiddete uğramışlardır. Kendilerine verilen haklardan haberdar olmayan bu kadınlar, erkek egemen sisteme boyun eğmişlerdir. Elmas Şahin’in de *Leyla Erbil Kitabı* (2015)’nda belirttiği gibi, Feminist mücadelenin, belki de en büyük düşmanı kendi kaderlerine boyun eğen, mücadele etmekten aciz kadınlardır: “[...] Zorlu savaşimleri boyunca feministler, erkelerin yanında kadınlarında kösteğiyle karşılaşmışlardır. Hallerinden memnun görünen, ataerkiye, bölük pörçük bildikleri dini kurallara ve toplumsal normlara bu kadar bağlı olan kadınlar varken; özgürlük ve eşitlik ortamını sağlamak hiç de kolay olmayacaktır feministler için” (76-77). Nilay da fiziksel şiddete uğrayan ve erkek egemenliğine bağlanmış kızlardan sadece biridir. Bakkaldan dönerken, köşe başında bir oğlanla konuşması babası tarafından suç olarak görülür. Baba bu durumdan haberdar olunca: “Ben evimde orospu istemiyorum” (Asena, 2015: 44) diye bağırarak kızını koca bir sopayla döver ve gece yarısı sokağa atar. Anne araya girmeye çalışsa da o da nasibini alır ve bir tokat da o yer. Her tarafı şiş bir şekilde Nilay, üstünde gecelik ve bindiği taksinin parasını bile veremeyecek bir durumda, yakın arkadaşı olan eserin başkarakteri kadının evine gelir. Böylece, kızını dövüp gece yarısı üstünde gecelik sokağa atan baba kızında tamir edilemeyecek ruhsal bir şiddet yaratır.

Eril düzende; kadınlar kendi zevklerinden, beklentilerinden, hayallerinden, isteklerinden ziyade kocalarınıninkilere göre yaşamış; bu nedenle ikinci plana düşmüşlerdir. Kadınlar hep özveri gösteren taraf olmuşlardır. Çoğu erkek, kadını bir birey olarak görmemiş, kadın hiçe sayılmıştır:

Herkesten önce kalk, çayı kahvaltıyı hazırla, onları doyur. İşe git, yorul, para kazan, eve gel, onları doyur. Evi temiz tut, çarşaf tertemiz koksun, diri diri olsun, gömlekler de mis gibi ütülü, mutfak, banyo temiz olmalı, kendi zevklerini, hobilerini unut, önemli olan kocanın, o ilerlemeli, o ünlenmeli, şık ol, güzel ol, kocanın iş arkadaşları seni beğenmeli, kendi arkadaşların hiç önemli değil. Öyle fazla bilgi görünme, erkekler akıllı kadınlardan hoşlanmazlar, ukala derler, toplantılarda vır vır konuşma, kocanın görüşlerine

karşı çıkma, sen, sen olma... sen, sen olma... Beğenmezler... Erkekler beğenmez... Ya kızarsa... Ya giderse... Ya sevmezse (Asena, 2007: 40).

Feminizm, kadının her alanda olduğu gibi cinsel hayatında da erkeklerle eşit şartlarda olmasını savunur. Nasıl ki erkekler, evlenecekleri ve beraber olacakları kadını seçebiliyorlarsa; feminist hareket de kadının tercih hakkının olması gerektiğini savunur. Ataerkil toplumlarda kadınlar; aileleri tarafından istemedikleri kişilerle evlendirilmekte, aile içinde ve aile dışında cinsel ilişkiye zorlanmakta, cinsel tacize uğramaktadır. Özellikle erkek egemenliğine bağımlı olan kadınlar, cinselliği erkeği mutlu etmek için yaşarlar, hem kadın hem de erkek için kadının duyguları önemli değildir. Asena'nın *Kadının Adı Yok* kitabındaki anne de erkek egemenliğine bağlı kalmış, erkeğin isteklerine göre kendi hayatına yön vermiş ve kendini nesne olmaktan kurtaramamıştır. Ana karakter, gece uyuyamaz ve içerden babasının sesini duyar. Duyduğu seslere bir anlam veremez: "Sanki çok zor bir şey yapıyor. 'Ah, ah, ah' diyor. Sonra 'ohhh' diyor. Sık sık soluk alıyor. [...] Babam, anneme 'dur dur, şöyle dur' diyor. Olayın içinde annem de var. Ama annemin hiç sesi çıkmıyor" (29). Kadının sesi erkek egemenliği tarafından kısılmış, kadının ağzına, beynine ve yüreğine kilit vurulmuştur. Günümüzde bile, kadın erkek eşitliği konusunda pek çok mesafe kat edilse de, aileler, kızlarını erkeklerden zarar gelmesin diye korumaya çalışır ve cinselliğin evlenene kadar yaşanmaması gerektiği kızlara öğütlenir. Kız çocuklarına yasaklanan cinselliğin anne ve babanın istediği gibi yaşaması, *Kadının Adı Yok* romanında kızların tepkisine neden olur. Bu duruma anlam veremeyen kadın karakter anneye nefret duymaya başlar. Kız, anne ve babasının "kendisine yasak edilen" bu birleşmeyi yapacaklarını düşünmediğinden bocalar. Gece duyduğu seslerden dolayı, romanın adsız kadın karakteri, ertesi sabah kendisini uyandırmaya gelen annesini pek hoş karşılamaz: "Nefretle bakıyorum yüzüne, sinir oluyorum. Ve hemen gözlerimi kaçırıyorum, onunla göz göze gelmek istemiyorum" (30).

Cinsellik; yeme, içme, uyuma ve barınma gibi doğal bir güdüdür. Maalesef, ataerkil toplumda cinselliğin kötü ve yasak bir şey olduğu küçük yaşlardan itibaren özellikle de kız çocuklarına aşılanmaktadır. Hâlbuki yasak ve ayıp olan şeylere, ilgi ve merak daha çok olur. Eril düzende erkeklere serbest olan cinselliği, kadınların düşünmesi ayıp, yapması suç olarak kabul görmüştür: "Ayıpla suç arasına sıkışmış bir güdü de, sürekli diri kalarak yaşamaya çalışmaktadır. Bir kız çocuğunun nasıl yetiştiğini düşünelim. *Kadının Adı Yok*’u okudunuz değil mi? Duygu Asena’nın bu kitabında hepimiz, kendi toplumumuzun kadınına biraz daha tanıdık" (Atabek, 1989: 140). Babanın egemen olduğu, ataerkil düzende yetişen iki kız kardeş vardır eserde. Kız çocuklarını daha küçük yaşlardan itibaren erkeklerden uzak tutmaya çalışan baba, bunu başaramaz. Ne kadar kızlarına yasaklar getirse de kızları bazen babalarına yalan

söyleyerek bazen de gizlice, küçük bir çocukken bile erkek arkadaşlarıyla beraber olurlar: “Babam yemekten kalkana kadar çabuk çabuk saklambaç oynuyoruz. Ben hep Mehmet’le saklanmak istiyorum. Minik bir çam ağacı var, onun arkasına gizleniyoruz. Birbirimize sokuluyoruz, çok hoşuma gidiyor” (Asena, 2015: 11-12).

Ayrıca, çocuklar, her şeyi merak eder; özellikle gizli ve konuşulması ayıp olan konuları daha çok merak ederler. Bebeklerin nasıl olduğu, nasıl dünyaya geldiği her çocuğun merak ettiği konular arasındadır. Eskiden “anne ben nasıl oldum” diye soran çocuklara anneleri “seni leylekler getirdi” diye yalan söylese de; günümüzdeki çocuklar bu yalana inanmamaktadır. Çocuklar genellikle, erkeğin kadının içine işemesiyle çocuk olduğunu zannederler:

Aynı kandan olma çocuk, arı kan, karışık kan gibi deyimlerde geçen ‘kan’ sözcüğü çocuğun hayal gücüne yön verir; insan bu lafları duyduktan sonra, görkemli bir törenle kanların birbirine karıştığını sanır. Ama bu bedensel şey çoğu kez işeme ve kaka etme dizgesine bağlıymış gibi gözükür; çocuklar özellikle erkeğin kadının içine işediğini sanırlar (Beauvoir, 1993: 268).

Kendi aralarında merak ettikleri konuları konuşsalar da, çocuklar doğru bilgiyi öğrenmek için anne veya babalarına soru sorarlar:

“-Peki, anne bebekler nasıl oluyor? Niçin bunu anlatmıyorsun?

-Anlattım ya evladım. İki kişi evlenince bebek oluyor.

-Hiç de değil. Ali dedi ki, ‘Erkekler kadınların içine işiyormuş, sonra bebek oluyormuş.’ Anne bu doğru mu? Niçin içimize işiyorlar?

-Hay Allah’ım, kızacağım şimdi. Yok, böyle bir şey. Kesinlikle yok. Hadi git oyn” (Asena, 2015: 13).

3.2. Aldatma

Âdem ile Havva’nın yaratılmasından beri, geçmişten günümüze kadar, kadın ve erkeğin beraber yaşadığı her toplumda aldatma olayı yaşanmıştır ve yaşanmaya da devam edecektir. Hem erkekler, hem de kadınlar beraber olduğu kişileri bazen aldatmışlar; bazen de birliktelik yaşadıkları bireyler tarafından aldatılmışlardır. Eril toplum yapısında kadınlar engellendiğinden ve bastırıldığından, erkeklere ise sayısız özgürlük tanındığından, kadınlara göre erkekler daha çok yasak ilişki yaşamaktadır. Çünkü erkek egemenliğindeki toplumlarda namus kavramı kadınlara vurulan bir etiket gibidir; kadınlar kocalarını aldatırsa namussuzlukla suçlanır. Erkeğin karısını aldatması durumunda ise erkeğe toplum bir damga vurmaz, bu erkeğin en doğal hakkıymış gibi düşünülür.

Örneğin *Kadının Adı Yok* adlı eserde büyük bir aşkla evlendiği eşini aldatan Gürkan da, başka heyecanlar peşindedir. Bazen karşı masadaki kadınlara bakıp durur, bazen önüne çıkan kadınları süzüp onlara iltifatlar yağdırır, bazen de gittiği yurt dışı gezilerinde günübirlik ilişkiler yaşar. Yanında çalışan sekreteri ile gece yarısına kadar çalışan ve onunla iş seyahatlerine giden Gürkan, eşine sekreterin çirkin biri olduğunu söylese de bir gün sürpriz yapıp Gürkan'ın iş yerine uğrayan karısı, sekreterin sarışın, bakımlı ve çok hoş bir bayan olduğunu görünce şaşkına döner. Sinirden dişleri birbirine geçer, kıza gülümsemeye çalışarak, eşinin odasına girer:

“-Hani çok çirkin bir şeydi, diyorum. Tir tir titriyorum. Masasından kalkıp gülerek yanıma geliyor:

-Öyleydi, hakikaten ama işte kadınları bilirsin, saç boyası, makyaj filan, kendine bakınca biraz bir şeye benzedi, diyor” (Asena, 2015: 100). Eşini aptal yerine koyup, sekreteriyle aldatan Gürkan, sanki hiçbir şey yapmamış gibi davranır. Aldatılan kadın, eşinin bu pişkin tavırlarına fazla dayanamayıp, kapıyı çarpıp çıkar.

Eşinin kendisini aldattığını öğrenen kadın, kendini yalnız hisseder ve tutunacak bir dal arar. Kendisini aldatan eşinden intikam alır. Elmas Şahin (1999, 242)'in dediği gibi gün gelir aldatan da aldatılır:

Aldatmak çok doğal bir biçimde aktarılır aldatıcının ağzından. Eşleriyle yetinmezler başkalarıyla da olmak isterler hep. Aldatmak, yaşamlarının büyük bir parçası olarak vardır ve aldatamayan aldatılır, aldatılan keriz yerine konulur, aldatan da aldatılır gün gelir bir başkasıyla. Böylece de ilişkiler çıkar ilişkilerine, ikiyüzlülüğe ve cinsel boyuta indirgenir. Bedenler cinsel bir metaya dönüşür kadın ve erkeğin elinde. Sadakat, sevgi ve dostluğun yerini şehvet alır, gün gelir aldatıyorum diyen de aldatılır bir başkasıyla.

Aldatan kişinin aldatılacağına, Asena'nın *Aşk Gidiyorum Demez* adlı eserinde de rastlarız. Selin ile evli olan Bora, ilk görüşte çok etkilendiği Demet ile buluşup aşk yaşamaya başlar. Karısı dışında başka biriyle beraber olmak heyecanlandırır Bora'yı. Eve geç gelen hatta bazen de hiç gelmeyen Bora kimi zaman işyerindeki işlerinin uzadığını, kimi zaman misafiri olduğunu, kimi zaman da arkadaşlarıyla buluştuğu yalanını söyleyip, karısını kandırır; aslında kendisi de Demet tarafından kandırılmaktadır. Demet beş yıldır Sinan'la nişanlı olduğunu söylediğinde Bora şaşkına döner, karısını aldatan Bora aldatılacağını hiç ummaz: “Bora yumruk yemiş gibiydi, beyninden vurulmuşa dönmüştü. Demet'in nişanlı bir kız olabileceği aklının ucundan bile geçmiyordu. Sabahları evine giderken, kapısına poğaçalar, çiçekler koyarken, kapının önünde deli gibi sevişirken, bir nişanlı mı vardı çevrede, nasıl olabilirdi?” (122). Demet nişanlı olduğunu söyleyerek Bora'yı Sinan'la, Sinan'ı da Bora'yla aldattığını itiraf etmiştir. Sıra Sinan'a gelmiştir, Sinan'da evli olduğunu

söyleyecek ve Demet'in günahına ortak olacaktı. Duydukları karşısında şok geçiren Sinan, donup kalır, ne yapacağını bilemez. Birden bire, oğlu Murat Can'ı düşündüğünü söyler Sinan, böylece evli olduğunu da itiraf etmiştir. Sinan'ın evli olduğunu öğrenen Selin, üzülmeye gerekirken rahatlamış bir tavır sergiler: “Ben de seni aldattığımı düşünüp üzüliyordum, Sinan'ı değil seni aldattığım için,” (122).

Kadının Adı Yok romanının, annesiyle aynı kaderi yaşayan ana karakteri de, annesinden farklı olarak, aldatılmaya, hainliğe ve yalancılığa karşı sessiz kalamaz. Kocasının yaptığına aynı şekilde karşılık verir. Asena, eserlerinde kadınların da erkekler gibi evliyen başkalarına âşık olabilmeye hakkının olduğu görüşündedir. Eşi Gürkan'ın sekreteriyle bir ilişkisi olduğunu öğrenen isimsiz karakter düştüğü yalnızlıktan iş arkadaşı Mehmet sayesinde kurtulur. Mehmet evlidir ve bir de çocuğu vardır. Beraber yemek yerler, gezerler ve iş görüşmesi için toplantılar yaparlar. Eşi Gürkan'ın şehir dışında olduğu bir gün kadın, iş için çalışma yapmak üzere Mehmet ve Özcan ile eve gider. Özcan'ın gitmesiyle baş başa kalan Mehmet ve Gürkan'ın karısı, gözlerini birbirinden alamazlar. Ortamdaki elektriğe daha fazla dayanamazlar ve beraber olurlar: “[...] Sanki ben artık yaşamıyorum, başka bir yerde, başka bir zamanda, daha önce hiç yapmadığım bir şeyi yapıyorum, hiç yaşamadığım bir olayı yaşıyorum” (Asena, 2015: 103). Böylece kadın, kocası tarafından aldatılmaya, kocasını aldatarak karşılık verir.

Ataerkil toplumlarda çoğunlukla kadınlar aldatıldığını hisseder; ama kaderine boyun eğmez, kocalarına göz yumarlar. Çünkü eril düzende kadının çocukları ile gideceği bir yer yoktur, işi de olmadığı için çocuklarına bakamayacak durumda olan kadın evini terk edemez. Kocasını Mehmet'in kendisini aldattığını bilen kadın da kocasına göz yumar, hatta eşinin sevgilisi olan romanın baş kadın karakterini yemeğe çağırır. Kadın, eşi on günlüğüne yurt dışına gittiği için yalnız kalmıştır: “Mehmet'in karısı telefon etti, yalnız kalmışım, sıkılırmışım, bu akşam onlara yemeğe gider miymişim, benim sevdiğim yemekler varmış evde. Mehmet'e söylüyorum, o sıcacık gözleriyle, evcilleşmiş yavru kurt köpekleri gibi, masun, sevecen, yüzüme bakıyor, ‘Gelecek misin?’ ‘Geleceğim’ diyorum” (Asena, 2015: 111). Her iki kadın da aldatılmaktadır, ikisi de sevdiği erkeği paylaşmaktadır, ikisi de her şeyi bilmekte ama sessiz kalmaktadır. Eserin ana kadın karakteri, aşkını doyasıya yaşamak ve mutlu olmak ister; sevgilisinin evli olması onun mutluluğuna engel değildir. Beraber yemek yiyen Mehmet, Mehmet'in oğlu, eşi ve Gürkan'ın karısı birlikte vakit geçirirler. Mehmet'in karısı, kocasının sevgilisini yemeğe çağırarak, mutlu aile tablosu sergilemeye ve kendilerinden uzak tutmaya çalışsa da başarılı olamaz. Çünkü kocasının sevgilisi isimsiz karakter özgürdür, istediği kişiyle beraber olur, isterse ayrılır, isterse aşkına devam eder.

Gece evine gitmek isteyen kadını sevgilisi Mehmet yolcu eder: “Mehmet üzüldüğümü anladı. Ama neye üzüldüğümü ben bile bilmiyorum. Kapının önünde sarmaş dolaşız. Üçüncü katın camında bir gölge. Açık açık, büyük, kocaman bir gölge. Gölgeye baka baka ona sarılıyorum. Herkes görüyor, komşular, bekçi, çocuklar, gölge, yedi mahalle bizi görüyor. Görsünler” (111).

Bazı insanlar ellerindekilerle yetinmezler, mutluluğu ve aşkı başkalarında ararlar, uzaktan gördüklerine heveslenir ve onları daha güzel, daha cazip görürler. Duygu Asena'nın dediği gibi:

Komşunun tavuğu insana daha güzel görünür. Komşunun tavuğu (ya da horozu) insana neden daha güzel görünür? Komşunun tavuğunun dertleri, bizim derdimiz değil de ondan güzel görünür. Sonra, komşunun tavuğu, komşunun olduğu için, kötü taraflarını görme olanağımız da yoktur. Onu hep salınırken, tüylerini kabartırken, uslu uslu yemlerini yerken görürüz. Komşununki, hiçbir zaman yemekten sonra pijamalarını giyip, göbeğini çıkarıp, dişlerini karıştırarak, hıçkıra tıksıra televizyonun karşısına geçip oturmaz. Pazar sabahları, suratı çarşamba pazarı gibi, sakalları uzamış, kahvaltı masasında bir karış suratla gazete okumaz. Ekmekler yandı ya da yumurtası katı oldu diye dırdır etmez. Uyurken, gök gürültüsü gibi horlayarak, uykularınızı haram etmez. Komşununki, her zaman tıraşlı, bakımlı, şıktır. Tertemiz kokular saçar. Hiç horlamaz. Sizi görünce kibar bir şekilde gülümser (Asena, 2007: 13).

Erkekler hanımlarına bir sürü yasak getirir. Onların tek başına dışarı çıkmasını istemez, çalışmasına izin vermez; harcadığı paraya, giydiği kıyafete, görüştüğü arkadaşlarına kadar her şeye müdahale eder. Ayrıca babalar, kızlarına da eşlerine yaptığını yapar. Eşini ve kız çocuklarını evin içine hapseden, onları her yönden bastıran baba; konu kendisi olunca istediği gibi gezer, istediği kişilerle görüşür, özgürlüğün tadını çıkarır. Çünkü kendisi erkektir, Erkek egemen toplumlarda erkek özgürdür, kadın ise esareti yaşar. Asena'nın *Kadının Adı Yok* eserindeki ana karakterin babası da böyledir. Karısı kabul gününe gidince karının yakın arkadaşı Gülriz Abla'yı baştan çıkarır. Romanın baş kadın karakteri yemek odasından tıkırtıların geldiğini duyarak kapıyı açtığında Gülriz Abla'nın saçlarının dağınık, bluzunun yukarı kalkık olduğunu görür; babası da oradadır ve babasının annesini aldattığını anlar.

O anda her şeyi anladım, gözlerim karardı, dünyam yıkıldı. Babam hala içerde, çıkmıyor. Annemin can arkadaşı Gülriz Abla, her yere götürdüğümüz, yedirdiğimiz, içirdiğimiz... Ve annem... kabul gününde... ve babam... kadına dünyayı dar eden, kendisi her yerde, her zaman özgürce eğlenen... Karşımda küçücük bir böcek gibiydi Gülriz Abla... Ona emrettim: “Git bana plastik bigudileri getir.” Getirdi. “Ben sarayım mı saçını” diye yaltaklandı. “Hayır sen git babamın yanına” buyurdum... Gitti. Odamdan çıkamıyorum, yanlarına gidemiyorum... (41).

Aradan uzun yıllar geçer. Küçük kız büyür ve üniversitede okumaya başlar. Baba kalp krizi geçirmiştir ve yatağında yatmaktadır. Anne mutfakta kocasının yiyeceği bir şeyler hazırlar. Bir ara babasının yanına giden ana karakter gördüğü manzara karşısında şaşkına döner. “Can çıkmayınca huy çıkmaz” derler ya gerçekten de öyle olur: “Bir ara baktım, babamın ayakları yorganın altından, Gülriz ablanın poposunu elliyor. Gülmem tuttu. Sonra

sinirlendim. Ben bu öyküyü unutmuşum, çocukken nasıl da sinirlenmiş, aylarca ikisine de canavar gibi davranmışım” (Asena, 2015: 80).

Toplum kadının erkeği aldatmasına iyi gözle bakmaz, kadına ağza alınmayacak laflar edilir, kadın toplum tarafından dışlanır ve aşağılanır. Erkek kadını aldatırsa erkeğe hiçbir şey olmaz, toplum bu duruma pek tepki vermez, hatta erkeği tebrik edenler bile olur. İkisi de evli olmasına rağmen Mehmet ve ana karakter olan kadın yasak bir ilişki yaşar. Aynı iş yerinde çalışan ikilinin yaşadığı aşk iş yerinde duyulunca, herkes kadına tepki gösterir, kadınla kimse konuşmak istemez. Patron, kadının yaşadığı ilişkiyi bitirmemesi durumunda işinden olacağını söyler. Oysa patronun kendisi de evli olmasına rağmen, iş yerindeki bazı bayanlarla ilişki yaşamaktadır. Patronu kimse dışlamaz, ayıplamaz ve sorgulamaz. Çünkü o erkektir, ataerkil düzende erkek istediğini yapabilir, istediği kişiyle beraber olabilir. Erkeğe kimse bir şey demez; hatta bazı arkadaşları onun sırtını bile sıvazlar. İş arkadaşları da Mehmet’ e hiçbir tepki göstermez; aksine herkesin beraber olmak istediği bir kadınla beraber olduğu için Mehmet’ le gurur duyarlar. İş yerindeki patronun, sevgilisini işten çıkarmak istemesinden ve iş arkadaşlarının dışlamasından rahatsız olan Mehmet çareyi işten ayrılmakta bulur. Böylece yasak ilişki yaşasalar bile, aynı işte çalışmamış olacaklar ve iş yeri kurallarına aykırı hareket etmemiş olacaklardır.

Bazı erkekler, kadınlardan çok çabuk bıkmakta ve yeni sevgililer ya da metresler edinmektedirler. Bu durum belki de kadınların erkekler tarafından değersiz görülmesiyle alakalıdır. Erkeğe göre kadın, sadece erkeğin cinsel ihtiyaçlarını giderir ve başka bir işe yaramaz:

Kadın hayvana erkekten daha yakındı; bedeni ve ruhu evliliği katlanılmaz kılıyordu, üstelik evlenmeden önce görülemediği için ne olduğu belirsiz bir şey satın alınıyordu. Hemen hemen hepsi çirkindi; kazara aralarından biri güzel çıkarsa ondan da altı ayda bıkılıyordu [...] Yalnızca tek bir işe yararlar; ama bu da insanın kendi karısıyla zevkli değildir (Bock, 2004: 25).

Erkekler, kadınlardan sıkılıp başka kişilerle beraber olurken, kimi kadın gidecek yeri olmadığından ve toplum baskısından dolayı kaderine boyun eğer, evini ve kocasını bırakmaz; kimi kadın da kocası tarafından aldatılmayı kabul edemez ve gidecek yeri, işi, parası olmasa da kocasından vazgeçer, kimisi de feminist bir çıkışla aynı şeyi yaparak kocasından intikam alır. Asena’nın eserlerindeki kadınlar, *Kadının Adı Yok* romanının karakterlerinden Gül gibi kendi kaderlerine boyun eğmezler; mutlu olmak için mücadele ederler. Kocasının sürekli şehir dışına iş için gitmesinden şüphelenen Gül, bir gün kocasının kaldığı oteli aradığında telefona bir kadın cevap verir, telefonu hemen kocası alsa da Gül aldatıldığını anlamıştır. Kocasını telefonu açanın otelde çalışan temizlikçi olduğunu söylese de Gül’ü inandıramaz. Gül

kocasından aldatılmanın acısını, kendi arkadaşının kocasıyla ilişkiye başlayarak çıkarır: “Şimdi haftada bir ötekiyle buluşuyoruz. Evimizdeki bütün sorunlardan uzak, baş başa, üç beş saat geçiriyoruz. Çok mutlu oluyoruz. Benimki de bir kadınla beraber, biliyorum. Ama ne yapabilirim, bundan sonra dul kadın olamam ki!” (Asena, 2015:154).

Erkek egemen toplumlarda kadınlar, hep başkalarının laflarına göre yaşadıkları için, aldatılsa bile eşinden ayrılmak istemez; ayrıldığı takdirde çevredekilerin ona dul kadın damgası vurmasından çekinir. Ayrıca kadın kocasından ayrıldığında dul olup eve kapatılırken; erkek dul sayılmaz, bekâr kabul edilir ve hemen yeni bir eş bulma yarışına girilir erkek için. Eşinden boşanan kadınların kimliğinde sonradan “bekâr” yazılsa da, bu durum ataerkil toplumlarda kadının “dul” diye anılmasını engellemez. Erkek egemenliğini kabul eden kadınlar da dul olmamak için kocaları tarafından aldatılmaya, kandırılmaya, aptal yerine konmaya ve iğdiş edilmeye göz yumarlar.

Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı romanında rastladığımız aldatılan kadınlara, diğer eserlerinde de rastlarız. *Kadının Adı Yok*’un devamı niteliğindeki *Aslında Aşk da Yok* adlı eserde de Gürkan’dan sonra ikinci kez nikâh masasına oturduğu Aydın tarafından aldatılır eserin ana kadın karakteri. Aydın’ın iş yemeğinde, iş arkadaşı Ayla ile kocasının bakışmalarına dayanamaz ve kadın sessiz kalmayıp tepkisini gösterir: “Kızgın kızgın bakıp fısıltıyla, ‘gidelim Aydın’ diyorum. Anlıyor kalkıp gideceğimi toparlanıyor, kalkıyoruz. Otomobilde, bakışmak için o kadar zahmet çekeceğinize yan yana otursaydınız ya’ diyorum. Aydın’ın ilk sözü ‘bıktım artık’ oluyor” (161). Eril sistemde erkek aldatılabilir, erkeğin aldatması gayet normal karşılanırken; kadının aldatıldığında ses çıkarmasına ise nedense toplum tepki gösterir.

Günümüzün biraz daha özgürlükçü ve eşitlikçi yapısı oluşmadan önce birçok, batı toplumunda da kadın bundan farklı değildi. Fransa’da yüz yıl etkili olan Napolyon Anayasası, kadın özgürlüğü önünde bir duvar gibiydi. Bu anayasa ile erkeğin yararlandığı birçok haktan kadın yararlanamamaktaydı, kadına ikinci cins muamelesi yapılmakta. Erkek kadını aldatabilirken, (ancak eve kuma getirirse suçlu bulunurdu), kadın erkeği aldatırsa, erkek kadını boşama hakkına sahipti: “Kadın kocasının sözünü dinlemek zorundadır. Kadın kocasını aldatırsa, koca karısını bir manastıra kapatıp o istemese de boşanabilir. Erkek, eşinin yattığı adamı suçüstü yakalayıp öldürürse, yasa önünde suçsuzdur. Koca, ancak eve kuma getirirse cezaya çarptırılmakta, kadın o zaman boşanma davası açmaktadır” (Beauvoir, 1993:111).

Yıllardır, gerek toplum gerekse yasalar erkeklerden yana olmuştur. Erkeğe başka bir kadınla beraber olma hakkı verilirken; kadınlar kocası dışında başka bir erkekle beraber olamaz, olursa da kocası ve toplum tarafından cezaya çarptırılır. *Kadının Adı Yok* eserindeki

ana karakterin annesi de, babası tarafından komşuları Gülriz Hanım ile aldatılmaktadır. Babasını Gülriz Hanım ile suçüstü yakalayan kız bu durumu annesine söyleyemez; çünkü kadın kocasını sevmese bile çocukları ile gidecek yeri olmadığından ve çalışmadığından kocasının yaptıklarına göz yumar: “Annemin babamı sevdiğini sanmıyorum, ne konuşurlar, ne söylerler, ne birlikte içerler. Bunu anneme söylesem iyice mutsuz olacak ve gidemeyecek. Gidecek bir yeri yok. Çalışamayacak, çalışamaz. Gidebilseydi eğer, bunu ona söyledim Ama gidemeyecek ve söylemeyeceğim” (Asena, 2015: 42).

Oysa erkeğin hakkı olarak görülen bir şey kadının da hakkı olmalıdır yahut da birine yasak olan diğerine de yasak olmalıdır. Hayatın her alanında kadın erkek eşitliğini savunuyorsak, evlilikte de kadın erkek aynı haklara sahip olmalı diyorsak; erkeğin aldatmasına göz yuman toplum kadının da aldatmasına ses çıkarmamalıdır yahut da her ikisini de cezalandırmalıdır. *Kadının Adı Yok* romanındaki adı olmayan ana karakter de, erkek arkadaşı Erhan’ın eğitim için yurt dışına gitmesiyle büyük bir boşluğa düşer. Erhan’ın gönderdiği soğuk mektuplardan ve onun gelmesini beklemekten sıkılır. Üniversitede tanıştığı “Ci-ci” lakaplı Gürkan sayesinde düştüğü boşluktan kurtulur ve eğlenceli bir birlikteliğe yelken açar. Gürkan ona çok değer verir ve evlilik teklif eder. Evlilik teklifine “hayır” diyemez kadın. Yıllarca uğradığı baba baskısından, ezilmişlikten, dışlanmaktan ve küçük görülmeğe sıkılan gelin hanım, düğününde babasından intikamını alır: “Babamın verdiği tüm çeyiz paralarıyla kendime şahane elbiseler, ayakkabılar, iç çamaşırlar aldım. Ve kırımın üzerindeki gelinliğim ve duvağımla nikâhlандım...” (Asena, 2015: 62).

Büyük bir umutla evlenen Gürkan ve karısının, aradan geçen zamanda aşkları heyecanını yitirir. Her ikisi de aşkı, başka kişilerde arar. Bir gün eve gelen kadın, Gürkan’ın telefonda biriyle konuştuğunu duyar: “İstedğin parfümü aldım, seni nasıl görebilirim,” diyor birisine. Aman Tanrım, ne diyor bu adam? Kiminle konuşuyor? ‘Seni gidi seni,’ diyor. Birisiyle cilveleşiyor mu ne? Biraz dinlesem diyorum ama dayanamıyorum, bekleyemem ben. [...] ‘Kiminle konuşuyorsun?’ diye bağıyorum. ‘Gülay ile’ diyor” (117). Gülay, tatilde tanıştıkları profesörün kızıdır. Gürkan eşine Gülay ile konuştuğunu söylese de acaba doğru mu söylüyor. Doğru söylüyorsa Gülay ile ne zaman parfüm alacak kadar samimi olmuştur. Kadın, kocasına sinirlenir, kızar; fakat kocası kadını suçlar:

“-Bir de kıskançlık mı yapıyorsun şimdi, yeryüzündeki kıskançlık yapmaya hakkı olan en son kadın sensin herhalde.

-Kıskançlık yapmıyorum, sahtekârlığına kızıyorum, bana sen öğrettin, insan evli de olsa bazı duyguların gemlenemeyeceğini. Hiç olmazsa ben dürüstüm, artık seni sevmiyorum, senden ayrılmak istiyorum” (118). Gürkan hem eşini başka biriyle aldatmakta hem de yalan

söylemektedir; iki defa yanlış yapar. Ana karakter ise kocasını Mehmet ile aldatsa bile, aşkını kimseden saklamaz, dürüst olur. Kocas ı Gürkan da bilir, karısı ve Mehmet arasındaki yasak aşkı; fakat karısının aşkını gelip geçici bir heves olarak görür: “Küçük kızlar gibi yaşıyorsun, yaşadığın şeyi aşk sanıyorsun, bunlar geçecek ve biz kalacağız. Evliyiz biz. Bir yuva bu” (118). Evli olsalar bile eğer konuşulacak ve paylaşılacak bir şey kalmadıysa, aşk bittiyse o evliliğı devam ettirmenin hiçbir anlamı olmaz. Hayatta her şeyin sonu olduğı gibi evliliğın de sonu olabilir.

İsimsiz karakterin Mehmet ile yaşadığı yasak aşkı herkes gibi kocası da hatta Mehmet’in karısı da bilmektedir. Kadın bu nedenle aşkını rahatça yaşar. Kendi doğum gününe Mehmet ve Mehmet’in karısını da davet eder. Mehmet’in karısının da ona doğum günü hediyesi olarak merserize bir bluz örmesi ve Mehmet’in metresinin bluzu alması Nilay’ın şaşkınlığına neden olsa da romanın radikal feminist kadın karakteri yaşadıklarının gayet normal olduğunu söyler: “Nilay, düşünecek olursan dünyanın en anormal şeyleri olmamakta. Biz başkalarıyla evliyiz, ama birdenbire birbirimizi sevmeye başlıyoruz. Sevgi, aşk, sınırlanacak, yönlendirilecek şeyler değil. Oluveriyor işte. Bunda kimin suçu olabilir” (Asena, 2015: 122).

Asena’ya göre evli olmak bir başkasına âşık olmaya engel değildir, insanlar kalplerine söz geçiremezler; bu yüzden evli olanlar da başka birine âşık olabilirler. Mehmet ve sevgilisi de başkaları ile evli olmalarına rağmen birbirlerini sevmişlerdir. Evliyken başka birini sevmek ne kadar doğru tartışılacak bir konu olsa da yapılması gereken evli olduğı kişiyi aptal durumuna düşürmeden, evliliğı bitirmektir. İsimsiz karaktere kocası doğum günü hediyesi olarak altın zincir üzerine takılmış pırlanta bir kolye alır. Maddi değeri yüksek olan bu kolye karşısında kadın kocasına sarılır ve onu öper. Bu sırada Mehmet’in ona aldığı yavru kedi kadının ayağına dolanır. Kediye yerden alan kadın, sanki Mehmet’i öper gibi kedinin her yerini öper; böylece kocasının yanında, Mehmet’in aldığı kediye öperek Mehmet’e verdiği değeri gösterir. Aslında kadın, evliliğini bitirmek istemez, fakat kocasının ilgisizliğinden ve başka kadınlarla beraber olmasından dolayı mutluluğı başka birinde arar.

3.3. Anne-Kız Çatışması

Çocukların kişilik özellikleri anne karnında oluşmaya başlarken; annenin ruh hali, anne karnındaki bebeğı etkiler. Bebekler dünyaya geldikten sonra aile, çocuğın eğitiminin ilk verildiğı yer olmakla beraber okula başlayan çocuklarda, eğitim aile ile birlikte okulda da devam eder. Kız çocukları anneyi; erkek çocukları babayı kendilerine örnek alır, büyüyünce

kızlar anneleri gibi, erkekler de babaları gibi olmak isterler: “Kızlar aynı cinsten olan anneleri tarafından yetiştirildiklerinden, karşısındakine benzemeye çalışır ve onunla bu yolla ilişki kurmaya çaba harcarlar; bu çaba onların kadın kimliğinin bir özelliği haline gelir. Oysa erkek olmanın anlamı, karşısındakinden (anneden) farklılaşmak ve kişiliğini ön plana çıkarmaktır” (Kabasakal, 1998: 305). Çocukların özellikle de kız çocuklarının her türlü sorunuyla anneleri ilgilendiği için anne kız arasında da anlaşmazlık fazla olmaktadır.

Anneler kızlarına kadınlığı, anneliği ve hayatı öğretirler. Regl olma durumu da kız çocukları için kadınlığa atılan ilk adımdır. *Kadının Adı Yok*'ta da anne kadınların regl durumunu kızına anlatmaya çalışır ama kız bu durumdan korktuğu için panikler:

-“Kızım, kadınların bir durumu vardır biliyor musun? Her ay olurlar. Belirli bir gün alt taraflarından kan akar. Üç-dört gün sürer.

-Kan mı, kan mı? Ne kanı, ne kanı anne, ne kanı. Nereden akar, ne kanı, neden akar?

-Yavrum bunun adı kadınlıktır. Biliyorsun kadınların çocuğu olur, çocuğun olması için bu kanın akması gerekir.

-Anne benim şimdi çocuğum mu olacak, ne zaman kan akacak, kan akınca çocuğum mu olacak?” (Asena, 2015: 24-25)

Erkek egemen toplum yapısında, erkek çocuklarının kızlarla arkadaşlık etmesiyle gurur duyulurken, kızların erkeklerle arkadaşlık etmesi hoş karşılanmaz, ayıplanır. Anne kızının yaptığı kaçamakları, söylediği yalanları, hataları bilir; fakat her şeyi babadan saklar. Eserde de kızlarının yaşadığı aşkları, uğradıkları tacizi, çocukken erkeklerle oynadığı oyunları anne hep babadan saklamıştır. Böylece baba ailenin erkeği ve otoritesi olmasına rağmen; anne aileyi kendi yönetmiş olacak, ataerkil toplumdaki ezilmişliğini, kısıtlanmışlığını kızana güç gösterisinde bulunarak bastırmaya çalışacaktır:

Baba evin erkeği ve otoritesi olmasına karşın; anne ipleri kendi elinde tutmak ister. Her şeyi o bilecek o yönetecektir, tatmin eder böylece kendisini. Ezilmişliğini, erkek egemen toplumda kısıtlanmışlığını kızana güç gösterisinde bulunarak bastırmaya çalışır ikincilliğini. Erkeği tarafından ikincil konuma konulmanın ezikliğini kızından çıkarmaya çalışır, kızına buyurgan davranıp anaerkil bir sistemi oluşturmaya çalışır evde anne. Kızının yaptıklarını, hatalarını, yalanlarını babaya söylemez anne. Gizli saklı her şey kendisi ve kızı arasında kalır. Anne evde otorite kurmaya çalışır, gerçekte babanın ellerinde olmasına karşın bu otoriteyi baba yokken elinde tutarak bastırılmış duygularını tatmin edip, hâkimiyet kurmaya çalışır kızı üzerinde (Şahin, 1999: 252).

Anne evin içinde olduğu için, evin ve çocukların tüm sorunlarıyla ilgilenir. Baba ise sabah çocuklar uyurken evden çıkmakta, akşam yemek saati eve gelmektedir. Babayı akşamları birkaç saat gören çocuk, genelde babayı çok sever ya da babadan korkar. Baba ile geçirilen zaman kısıtlı olduğu için, bu zaman çocuklara güzel, heyecanlı ve biraz da korkutucu gelebilir. Kızlar annelerinin yanında olduğundan, her türlü problemleriyle anneleri

ilgilenir. Bu nedenle anne ve kızlar arasında zaman zaman problemler olabilir. Kız çocukları, babalarını çok görmediğinden, onlar için babalar genelde özel ve farklıdır. Çocuklar, annelerini her şeye boyun eğen, ağlayan, yakınan, halinden hoşnutsuz ve sinirli biri olarak gördüklerinden, annelerine başkaldırırlar ve onu dinlemezler. Kızlar annelerine benzemek, onlarla aynı kaderi yaşamak istemezler. Bu nedenle okumak ve kendi ayakları üstünde durmak isterler. Romanın kadın karakteri de annesi gibi erkek egemenliğinde ezilen bir kadın olmamak için okumak ister. Bu yüzden babasının tüm karşı çıkışlarına rağmen üniversite sınavına girer, sınavı kazanarak özgürlüğe ilk adımı atar.

Baba, dışarıdaki tehlikelerden zarar gelmemesi için kızını korumaya çalışır. Ne kadar tehlikelerden korumaya çalışsa da bunu başaramaz, engelleyemez; ancak kızı kendi kendini korumaya çalışır. Anne kızının sorunlarıyla, istekleriyle, hayalleriyle ve arkadaşlıklarıyla babadan daha çok ilgilenirse de evin lideri babadır. Simone de Beauvoir (1993, 252) 'in dediği gibi: “Anne gerçekte evin efendisi olsa bile, genellikle, babanın istemini öne alma ustalığını gösterir; önemli anlarda, onun adına, onun kanalıyla bir şeyler ister, ödül ya da ceza verir. Aileyi besleyen babadır; ailenin hem sorumlusu, hem de başıdır.”

Anne eşinin ölümünden sonra sağlık problemleri yaşar. Geceleri uyuyamaz, hayaller görür ve her tarafı ağrır. Doktorlar hastalığına “karaciğer büyümesi” teşhisi koyarlar. Anne, her geçen gün daha kötüye gider. Kızı, gözünün önünde eriyip giden annesine üzülmekten başka hiçbir şey yapamaz. Annesinin yanı başında durmadan ağlar, kendi içinde pişmanlıklar yaşar: “Neden seni evine bıraktığım gün işe döndüm yanında kalmadım ha, neden, neden gitme kızım kal demedin neden? Neden balık kızarttığın gün sana surat astım anne, neden sana surat astım, kalk hadi, bana gel, balık pişirelim, bundan sonra hiç ayrılmayalım birbirimizden” (Asena, 2015:107). Kız, annesinden ayrılmak istemese de artık çok geçtir, anne nefes almakta bile zorlanmaktadır. İsimsiz karakter annesinin acı çekmesine dayanamaz ve annesinin daha fazla acı çekmemesi ve bir an önce ölmesi için yalvarır: “Hadi öl annem, öl hadi, daha fazla acı çekme, hadi anne, öl, ölebilirsin, acı çekmene dayanamam, öyle çok acı çektin ki, öyle acılar çektin ki, daha fazla acı çekmene dayanamam, hadi öl annem, hadi öl, öl, öl, öl, beni boş ver öl” (107-108). Annesi, babası tarafından aşağılanmış, hırpalanmış, aldatılmış, cinsel ihtiyaçlarını karşılayan bir obje olarak görülmüş ve evin içine hapsedilmiştir. Bu yüzden ana karakter annesinin daha fazla acı çekmeden, öbür dünyaya göç etmesini ister.

Anneler çocuklarının arkasında bir dağ gibidir. Annelerin varlığı her zaman çocuklara güç ve güven verir. Dünyada karşılık beklemeden, menfaatsiz seven tek kişi annedir. Annenin ölümüyle çocuklar kendilerini yalnız hisseder; çünkü kimse annenin yerini

dolduramaz. Ana karakter de annesinin ölümüyle ne yapacağını bilemez, kimseye derdini anlatamaz, her gece yatağında ağlar ama kimse onu duymaz. Annesinin ölümünden sonra pişmanlıklar yaşar: “Sensizliğin, sensiz kalmanın salt yalnızlık olduğunu, sen gidince mi anlayacaktım ben? Sana ne çok anlatacak şeyim varmış. Keşke yarısını anlatsaydım, keşke yarısını ağlasaydım. Ne bilirdim, nasıl bilebilirdim, bu kadar erken, bu kadar çabuk bize küsüp gideceğini” (Asena, 2015: 108).

3.4. Bekâret

Erkek egemen toplumlarda bekâret konusuna çok önem verilmektedir; kızlar aileleri ve toplum tarafından, evlenene kadar kızlık zarlarını korumakla ve evlendiği erkeğe bekâretini armağan etmekle görevlendirilmiştir. Hatta bazı yerlerde, evlendikten sonra damadın akraba ve çevresi tarafından gerdek gecesi “yüz açımı” dediğimiz kızlık zarı kontrolü yapılır. Erkek egemenliğini kabul eden kadınlar tarafından gerçekleştirilen bu kontrol ile kadının özel alanına girilir ve kadınların mahremiyeti gözler önüne serilir.

Bir kız tecavüze maruz kalıp bekâretini kaybederse; kız büyük bir yıkıma uğrar, kızın dünyası kararır, hayalleri yıkılır ve kız intihara bile kalkışır. Eril toplum yapısında, kızın hiçbir suçu olmamasına rağmen, toplum tarafından tecavüze uğrayan kız suçlu görülür, hatta kırsal bölgelerde alınan aile meclis kararıyla kız ölümle cezalandırılır. Böylece, kızıdan akıtılan kanla, ailenin ve sülalenin namusu temizlenmiş olur. Alınan bu ölüm cezasını da genellikle kızın abileri uygular. Eril düzende kız tahrik edici bir unsur olarak görülür. Üstelik tecavüz eden erkek, mahkeme tarafından bazen çok daha az bir cezaya çarptırılır, bazen de serbest bırakılırken; mağdur olan kız ise toplum tarafından suçlu görülür, dışlanır ve aşağılanır. Erkeğin üç beş dakikalık zevk için yaptığı zorbalık, kızın bütün bir hayatını mahveder; kız ya intihar eder, ya buhranlar geçirir yahut da olayın şokuyla yaşayan bir ölü olur.

Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı romanında, Fügen erkek arkadaşından hamile kalır. Sevgilisine hamile olduğunu söylese de erkek arkadaşı, onu yalancılıkla suçlar. Arkadaşları arasında toplanan parayla kürtaj olan Fügen, kendini çok kötü hisseder. İntihar etmek ister; fakat beceremez. Erkek ve kadının beraber yaptığı eylemin bedelini gene kadın öder. Fügen, hamile kaldığı için hem sevgilisi tarafından terkedilir, hem de kendisinden yaşça büyük bir adamla evlendirilmek istenir. Adam tutucu olduğu için, erkek egemen toplumdaki birçok erkek gibi evleneceği kızın bakire olmasını ister. Ataerkil toplumlarda genellikle her olayda kadınlar suçlu görüldüğünden, kadın kendini suçsuz göstermek için sahteciliğe ve yalancılığa

başvurmak zorunda bırakılır. Ne yapacağını bilemez Fügen de. Arkadaşları onun derdine bir çare bulur, zarın dikilebilir olduğunu söylerler ve Fügen de erkeğin “kadının namusu” olarak gördüğü kızlık zarını diktirmeye karar verir. Zar dikilecek, namus temizlenecektir: “Yine doktora gittik, Fügen yine odaya girdi. Sonra odadan çıktı, doktor ona, ‘koşma, jimnastik yapma, ağır kaldırma, dikkat et, korkma, hiçbir şey olmayacak’ dedi. Fügen adımlarını küçücük küçücük atıyor. Fügen evlendi, kocası hiçbir şey anlamadı” (Asena, 2015: 46).

Ataerkil toplum yapısında, kızlar evlendikleri zaman namuslu olduklarını kanıtlamak için bakire olmak zorundadır. Kızların namusu bekâretle eşdeğer görülür. Erkekler bekâren istediği kızla cinsellik yaşarken; kızlar bazı şeyleri yaşasalar bile toplum tarafından bekâretini korumakla görevlendirilir. Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı eserinin isimsiz ana kadın karakteri için eril düzenin “bekâreti koruma” kuralı önemli değildir, önemli olan kendi istekleridir ve erkeğin zevkine hizmet etmemektir. Erkek arkadaşıyla bazı cinsellikleri yaşasa da, erkek arkadaşı Erhan daha ilerisini istemektedir; anne ve babasının evde olmadığı bir gün sevgilisini eve davet eder. Biraz vakit geçirdikten sonra Erhan, kızı öpmeye başlar ve kızın eteğinin fermuarını açar. Kız korkar, aklından arkadaşlarının yaşadığı pişmanlıklar gelir ve kıyafetlerini yerden toplayıp kaçarcasına uzaklaşır:

Ne çok şey geçiyor aklımdan o bir saniye içinde. Ona bakmamaya çalışıyorum. Bir şey olmayacak, peki ne olacak, Fügen’i, ötekileri düşünüyorum. Yalnızca erkekler istedi diye, sırf onları memnun etmek için, canları acıya acıya, hiç hoşlarına gitmeden, çeşitli yollarla onları tatmin ettiklerini. Fügen’in kızken gebe kalışını, utançlarını, mutsuzluklarını. Biliyorum, kızlar evlenirken kız olmalı, olmazlarsa çok fena olur. Kızlar el değmemişliklerini, kullanılmamış olduklarını ancak böyle kanıtlayabilirler sahiplerine. Erkekler ilk olmak isterler, ilk ve tek, yalnız onu tanısin, başkalarını bilmesin, en iyi o sansın isterler (50).

Eril toplum yapısında, bazı yerlerde kızın bekâretinden şüphe duyulursa hemen aile tarafından bekâret kontrolü yaptırılır. Özellikle de cinsel istismara uğrayan kızlar bekâret kontrolünden geçer. Tabi ki bu durum bir kadın için pek hoş değildir. Kadın ne kadar masum olduğunu söylese de onun sözünün hiçbir önemi olmaz; erkek egemen yapı da, kadının bütün bir ömrünü egemenliği altına alan ‘zar parçası’ doktor raporuyla tescillenecek ve kadın namusunu ispatlamış olacaktır. Kadınlar, bekâret kontrolünden gün geçtikçe rahatsızlık duymaya başlayınca, kadın örgütleri de bu olayların üzerine gider ve 1980’lerde “bedenim bana ait” sloganıyla eylemler yapar; fakat bekâret kontrolü tamamen kaldırılmaz:

26 Eylül 2004 tarihinden itibaren hayata geçirilen yeni 5237 sayılı TCK’nın 287. Maddesine göre bundan böyle, “yetkili hâkim ve savcı kararı olmaksızın, kişiyi genital muayeneye (bekâret kelimesi kaldırılır) gönderen veya bu muayeneyi yapan fail hakkında üç aydan bir yıla kadar hapis cezası uygulanacağı” hükmü yer alır. Son TCK değişiklikleri kadınlara ne tür kazanımlar sağladı. 1929’dan beri kullanılan 765 sayılı TCK ile kıyaslandığında yeni 5237 sayılı TCK ile kadınlar açısından birçok kazanım elde edildiği görülür. Eskiden kadının toplumun malı gibi gözüktüğü kadına yapılan suçlar toplumsal suç olarak ele alınırken şimdi yeni TCK ile kadınlara karşı işlenen suçların, topluma ya da

aileye karşı işlenen suçlar olarak değil de kişiye karşı işlenen suçlar olarak değerlendirilmesi önemli bir kazanım olur (Şahin, 1999: 287).

Evlendiği kadının bakire olmadığını anlayan koca, evliliğini bitirebilir. Erkeğin evleneceği kadının bakire olmasını isteme hakkı mahkemelerce haklı bulunmuş; kadının bakire olmaması evliliği sonlandıran sebepler arasında gösterilmiştir. Zehra F. Arat (1998, 57), bakireliğe verilen önemi şu şekilde değerlendirir: “Kadının bekâreti mahkemelerde vurgulanmış ve bakire olmadığının anlaşılması, evliliğin iptali sonucunu verecek koşullar arasına alınmıştır. Hukukçular, ahlaki ve toplumsal değerlerimizi göz önünde bulundurarak, bakire sanılan kadının, bakire olmadığının anlaşılmasının, erkek için akdin feshini haklı kılacak bir hata olduğunu savunmaktadır.” Erkekler evlenecekleri kızın bakire olmasını isterken neden kadınların erkeklerden böyle bir şey isteme hakkı olmasın? Evlenmeden önce yaşanan ilişkiler erkeği çapkın yaparken; kadını neden namussuz yapsın? Sorgulanmalıdır elbette. Eril toplumlarda erkeğe namus kavramı yüklenmez, namus sadece kadınlar için vardır.

Bazı toplumlarda ise bakire olmayanlar daha değerli görülür. Özellikle kadın gücünün egemen olduğu toplumlarda, kadınların evlenmeden önce bekâretinin bozulmuş olması daha uygundur. Tibetli erkekler bakire kızla evlenmek istemezler. Evlenene kadar bakire kalan bir kadına kocası: “İşe yarar bir şey olsaydın, erkekler seni sever, içlerinden biri kızlığını bozardı, der. Sonra da karısını evden kovar, bir daha yüzüne bakmazmış” (Beauvoir, 1993: 171). Tibet’te, kızlık zarı bozulduğu an, erkeğin cinsel organını dişleyen bir yılan olduğunu zannederler, bu yüzden bakire olan kızlara daha tehlikeli gözle bakarlar.

Eril düzende, erkek çocuk daha doğar doğmaz “Erkek adamın erkek çocuğu olur” diye düşünülerek, ailenin gururu olur. Kız çocuğuna sahip olmayı ise, bazıları istemez, bu utanç meselesi olarak görülür. Erkek çocuk istediği gibi yaşarken, kızlar baskı altında tutulur. Asena’nın *Kadının Adı Yok* romanındaki isimsiz karakter bekârken erkek arkadaşlarıyla bazı cinsellikleri yaşasa da bekâretini evleneceği kişiye saklamıştır. Çünkü erkek egemen düzende erkekler kadını alınıp satılan bir “mal” gibi gördüklerinden, onun el değmemiş ve taze olmasını ister. Erkek de bu malı kullanan bir tüketicidir. Balayına gittikleri ilk gün, daha bavulları açıp odaya yerleşmeden, kocası arkasından gelip karısına sarılır. Beraber soyunup yatağa yatarlar. Korku ve acılar içindeki kadın, bekâretini kocasına teslim eder: “Bir de uyanıyorum ki, çarşaflar kan içinde, nasıl kan gelmiş, sanki tavuk boğazlamışlar. Aman yarabbi! Ben şimdi bu odadan nasıl çıkacağım, çarşafı yıkasam, kurur mu? Temizlikçiler görecekt...” (Asena, 2015: 63). Yıllarca koruduğu bekâretini kocasına hediye etmiştir isimsiz karakter ve böylece namuslu olduğunu kanıtlamıştır.

Her ne kadar kadınlar verdikleri mücadelelerle birçok haklar kazansa da, erkek egemen toplumda bir genç kızın evlenmeden cinsellik yaşamasına aile ve çevre tarafından iyi gözle bakılmaz. Ailede otoriteyi temsil eden baba, kızını erkeklerden korumak istese de başaramaz, kızlarını engelleyemez. Kızlar aile ve çevre baskısına rağmen, ufak tefek cinsel tecrübeler yaşamaktan kendilerini alıkoyamazlar. Eserdeki isimsiz karakter de babasının tüm otoriter tutumuna rağmen, erkek arkadaşıyla buluşur ve ilk öpüşme deneyimini yaşar. Babasının salonda oturduğu sırada açık olan dış kapıdan çömelerek geçer ve bahçede bekleyen Mehmet ile görüşür: “Mehmet duvardan sarktı, parmaklarımın ucunda yükseldim, dudaklarım yanağına değdi. ‘Güle güle’ dedim. Kapıyı güm diye vurup, paldır küldür merdivenleri çıktım. Babam, ‘neler oluyor?’ diye bağırdı, hiç aldırmadım. O gece hiç uyuyamadım hiç” (Asena, 2015: 19).

Yemek, içmek, uyumak gibi cinsellik de insanlar için bir ihtiyaçtır; fakat cinsellik erkekler için bir hak ve ihtiyaç olarak görülürken kadınlar eril düzende cinselliğini yaşayamamıştır. Eserdeki ana karakter de erkeklerin aklının “kadın ve meslek” dışında bir şeye çalışmadığını, kız arkadaşlarına anlatır. Bu duruma örnek olarak da kadın, kocasının bekârken yaşadıklarını gösterir. Kocasını Gürkan’ın evlenmeden önce sırf cinsel birliktelikler yaşamak için yurt dışına gittiğini, telefon defterinde de yanlarına özel işaretler koyduğu binlerce kız isminin olduğunu söyler:

[...] Bunlar böyle işte, nasıl yetiştirilmişlerse, ilkel bir hayvan gibiler. Sadece düzmeyi bilir, her yapılarında kafalarının içine bir çentik atarlar. Bari şu işi yapıyorsun, iyi yapmayı öğren değil mi? Ne gezer? Tabi, nasıl olsa aldıkları kız bakire olacak, başka erkek tanımadığı için bunları en iyi sanacak. Enayiler. Hazır kimse onlara orospu da demiyor, işi iyi öğrenseler ya, o da yok (Asena, 2015:153).

3.5. Ataerkillik

Ataerkillik sistemde erkekler; evin içinde olan her şeye karar verdikleri gibi, evin dış işleriyle de onlar ilgilenir. Böylece, kadınların söz söyleme hakkı elinden alınmış ve kadın eve kapatılmıştır. Eril düzende, kadınlar, kocalarına bağımlı olduğundan, kocalarının yokluğunda ne yapacağını bilemez, kendilerini çok güçsüz ve umutsuz hissederler: “Baba evin direği, evin bekçisi ve evin koruyucusudur. Onsuz evleri başlarına çöker kadınların adeta. Erkeksizliğin acısını anneler daha çok çeker, bağımlı yaşamaya, ataerkillik bir sistemde yaşamaya alışık olduklarından, buna alıştırdıklarından bu durum onlara fazlasıyla koyar” (Şahin, 1999: 295). Duygu Asena’nın *Kadının Adı Yok* eserinde de kocası ölen kadın, büyük bir boşluğa düşer,

kendini çok yalnız ve çaresiz hisseder, kocası öldükten kısa bir süre sonra da hastalanır ve ölür.

Erkeğin fiziksel yapısı gereği kadından daha güçlü olması, erkeği kadından daha üstün yapar. Erkekler de bu fiziksel üstünlüklerini kadın üstünde hâkimiyet kurarak çok iyi kullanır. Hâlbuki kadınların erkeklerden fiziksel güçleri dışında hiçbir eksik tarafları yoktur: “Erkekler şunu anlamıyorlar sanırım. Kadınlar eşitlik, hak, hukuk derken, erkeklerin sahip olduklarını ellerinden almak istemiyorlar ki... İki cins arasındaki bu savaş hatta sömürü gereksiz, bizim sizden tek eksikimiz fiziksel gücümüz, birbirimizin eksiklerini tamamlayarak aynı koşullarda yaşayalım istiyoruz”(Asena, 2007: 115-116).

Ataerkil yapının da etkisiyle ve erkek egemenliğini kabul eden kadınlar sayesinde erkekler toplumda daha etkili ve yetkili olurlar. Siyasetten, ekonomiye, tarıma, turizme, sanayiye, sosyal hayata kadar her alanda erkekler kadınlara göre daha aktiftir ve toplumun her kademesinde söz sahibidir. Toplum olarak da kadınların üst seviyede bir yönetici olmasına, güçlü olmasına ve iktidar sahibi olmasına alışık değiliz. İlk kadın başbakan Tansu Çiller’e de birçok insan alışmamış; “kadından başbakan mı olur?” diye düşünerek bu durumu yadırgamıştır. Oysa kadın da anne de olur, yeri gelirse şoför de, pilot da savcı da, hâkim de, bakan da, başbakan da olur olmalıdır da. Kadın, ailesine ve topluma karşı mücadelesini verdikten sonra her şey olur. Asena’nın *Kadının Adı Yok* eserinde de radikal feminist ana karakter, verdiği büyük mücadeleler sonucunda özel bir şirkette genel müdür olur. İş hayatında erkeklerin başarılı olmasına şaşırılmazken; bir kadının işinde en üst seviyede olmasına kimisi şaşırır, kimisi bu durumdan kuşkulandır, kimisi de gururlanır. Her insanın tepkisi farklı olur: “Bir kadın... Böyle bir işte... Bu noktalara gelsin... Hayret doğrusu... Bravo size... Kutlarım” (Asena, 2015: 176). Erkeklerin üst seviyede bir yönetici olması doğal karşılanırken; kadınların iyi işlerde çalışması toplum tarafından neden tuhaf karşılanır? Kadının da ev dışında kamusal alanda başarılı olabileceği ve güzel işler yapabileceği neden yadırganır? Toplumsal yapının gereği olarak da kadınların ön planda olması hoş karşılanmaz; bu nedenle kadın erkekten her zaman bir adım geride bırakılmaya çalışılır.

Eril toplum yapısında, erkekler istediği gibi gezip eğlenir, tüm sosyal ve sportif aktivitelere katılır, istediği okullarda okur, çalışmak istediği yerde çalışırken; kız çocukları ise, dört duvarın arasında, annelerinin dizinin dibinde oturacak, ailenin isteğiyle ya yakın bir yerde gözetim altında okuyacak ya da okula gitmeyecek, dışarlarda gezmeyecek ve erkek çocuklarıyla oynamayacaktır. Kızlar, evin içinde sadece aile üyelerini görerek, onların öğrettikleri ile büyürken; erkekler özgürce, yaşayarak dünyayı keşfeder. Bu nedenle insanlardan uzak dört duvarın arasında büyüyen bir kız ile hayatının çoğunu dışarıda geçiren

bir erkeğin fiziksel, sosyal ve toplumsal gelişimleri farklı olacaktır. Asena'nın *Kadının Adı Yok* eserindeki ana karakter olan kız da ailesi tarafından hep engellenir, ailenin istediği kalıplara sokulmak istenir ve kızın istekleri aile tarafından önemsenmez. Kız olduğu için onun gelecekle ilgili beklentilerine ve hayallerine toplum kilit vurur: “İlkokulda balerin olmak istemiştım, babam izin vermemiştı. ‘Delirdiniz mi siz?’ dedi annemle bana. İlkokulda tiyatrocı olmak istedim, kaşlarını çattı: ‘Bütün bu manyaklıklar senden mi çıkacak, bir daha duymayayım, vallahi bu okuldan da alır eve kapatırım seni’ dedi” (54). Kız, ailesi ve eril toplum tarafından sokulmak istenen kalıba girmek istemezse, kızın evin dışında özgür olmak için emek harcadığı tek yer olan okul da elinden alınmak istenir.

Çocuklar büyütölürken baba otoritesi hâkimdir. Özellikle kız çocukları üzerinde baskı kuran babalar, erkek çocuklarını özgür bırakır. Babanın sevgisinden yoksun olarak büyüyen kızlar, evlendikleri zaman eşlerine karşı genelde soğuk davranırlar ve mutsuz olurlar:

Gelişim sürecinde bireylerin geçmeleri gereken her durakta belli bir sayıda birey alıkoyulur, böylece büyüklerin yetkisini hiçbir zaman yenememiş ve sevecenliklerini onlardan ya hiç çekmemiş ya da çok küçük bir düzeyde geri çekebilmiş kişiler de vardır. Bunlar çoğunlukla kızlardır ki, böylece büyüklerini sevindirecek bir yolda, erinliğin çok çok sonralarına dek bütün bir çocukluk sevgilerini sürdürmüşlerdir. Daha sonraki evliliklerinde kocalarına hak ettikleri şeyi verme yeteneğinden yoksun olanların böyle kızlar olduklarını bulmak oldukça öğreticidir. Bunlar soğuk eşler olurlar ve eşeysel bir duyu yitimi içinde kalırlar (Freud, 2000: 100).

Anne evin içerisinde çocukları üzerinde baskı kurmaya çalışır. Çocuklarının yaptığı birçok hareketten haberdar olan anne; aynı zamanda babanın baskıcı tutumundan dolayı çocuklarını koruyarak babaya çocuklarının yanlış davranışlarından bahsetmez. Otoriteyi elinde tutmaya çalışan anne, kızının herhangi bir hatasında kendisi müdahale eder, babaya hiçbir şey hissettirmez. Annenin yaptığı aslında ataerkil sisteme bir başkaldırıdır. Çocukları üzerinde de olsa bir otorite kurarak, kendi bastırılmışlığını görmezden gelir. Kocasının kendi üzerinde kurduğu baskıyı anne, çocukları üzerinde kurar.

Ayrıca, Türkçü kanadın ileri gelenlerinden Ziya Gökalp'e göre kadın, bir toplumda erkeklerle eşit haklara sahip olmalı hatta kadına daha çok önem verilmelidir. Çünkü ona göre kadın kendi çocuğunu eğitiyor; aynı zamanda toplumu da eğitmiş oluyordu: “Biz de kadınlar iyi tahsil görmedikleri için aile yükselemiyor. Aile yükselemeyince de toplum geri kalıyor. O halde terakkinin başı kadın terbiyesidir. Kızların iyi terbiye edilmesi, bir milleti yeniden ihya edebilir; çünkü iyi kadın iyi aileyi vücuda getirir. İyi aileden de iyi millet doğar” (Akt. Çaha, 1996: 94). Asena'nın *Kadının Adı Yok* adlı eserindeki baba da kızlarının okumasını istemeyerek, kızlarının eğitim hakkını ellerinden almaktadır. Aynı zamanda kızlarının

erkeklerle aynı şartlarda eğitim görüp, erkeklerle eşit haklara sahip olmasını da engellemektedir.

Yıllardır etkili olan ataerkil düzenin, kısa zamanda ortadan kalkması beklenemez. Kadının hukuksal, toplumsal, siyasal ve sosyal açıdan erkeklerle eşit konuma gelmesi büyük gayretler gerektirmektedir. Feminizm kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılmasını, kadınların dünyaya özgürce bakmalarını, dünyaya kendi elleriyle biçim vermelerini ve yaşam biçimlerini kendilerinin seçip özgürce belirlemelerini ister. Kadın güçlü olunca, kendine güvenip mücadele edince ve erkekten bağımsız hareket edince erkeklerle eşit haklara sahip olabilir. Kadın en önemlisi, Asena'nın da dediği gibi kendi gücüne inanmalıdır:

Eğer siz ilk buyurmada, ilk kısıtlamada, ilk tokatta hayır diyemezseniz, bunlar sürer gider. Ama kararlı bir "hayır" pek çok şeyin çözümü olacaktır. "Beni seviyorsan, istiyorsan bana buyurma, beni kendinden küçük görme, biz eşitiz, böyle görmüyorsan giderim." O zaman benimseyecekler sizi ve kurallarınızı; inanın. Ama ilkeleriniz olmalı (Asena, 2015: 185).

Ataerkil toplumlarda erkek çalışır ve para kazanır; kadın ise evin içinde ev işleriyle uğraşır. Bu toplumlarda, kadının çalışmasına, hatta karısını çalıştıran adama bile iyi gözle bakılmaz. Bu nedenle daha küçük yaşlardan itibaren anneler tarafından kızlarına çalışmanın erkeklerin görevi, ev işleriyle uğraşmanın da kadınların yapması gereken görevler olduğu söylenir. Küçük kız babaların memesinden neden süt içilmediğini merak eder ve annesi de bu işi annelerin yaptığını, erkeklerin başka işleri olduğunu söyler:

"Onların görevi çocuklarını en iyi biçimde yetiştirmek. Onlar para kazanırlar, eve getirirler, çocuklarını en iyi biçimde giydirir, okutur, büyütürler.

-Memeleri yok diye mi bunları yaparlar?

-Yok canım. Onların görevi çalışıp para kazanmak.

-[...] Ben memem çıksın istemiyorum. Para kazanmak istiyorum. Param olunca her istediğimi yapabilirim" (Asena, 2015: 12). Erkek egemen yapıda, erkeğin para kazanması kadından daha üstünmüş, erkeğin her işi yapıyormuş ve kadının hiçbir işe yaramıyormuş gibi algılanmasına sebep olur. Para erkeğe güç verirken, kadının da erkeğe bağımlı olmasına neden olur. Paranın verdiği güç ve cesaretle erkek kadını aşağılar; kadına fiziksel, sosyal ve cinsel şiddet uygular:

Babam anneme bile kızıyor. "Geç kalma" diyor, "Nereye gidiyorsun, kaçta geleceksin, kaç lira harcadın, kaçta aldın" diye sorup duruyor. Annem bazen ağlıyor, sanırım babamdan korkuyor ve o bir gün bile babama "Kaçta geleceksin, nereye gidiyorsun, kaç para harcadın" diye sormuyor. Babamın çok parası var, annemin yok, bizim de yok, hepimize babam para veriyor. Sanırım parayı o verdiği için her şeye karışıyor, para çok önemli (Asena, 2015: 11).

Ataerkil sistemde, baba sevgisini belli etmez; çünkü baba çocuklarına sevgi gösterisinde bulunursa otoritesini zayıflatacakmış gibi düşünülür. Baba gücü, otoriteyi, baskıyı ve iktidarı temsil eder. Babanın çocuklarını sevmesine pek rastlanmaz. Bu nedenle babasının son nefesinde, ilk defa kendisine “canım kızım” deyip sarılmasıyla sevinçten ne yapacağını bilemez romanın baş kadın karakteri. Hemen odanın kapısını kilitler ve babasına sımsıkı sarılır: “Elini alıyorum, saçlarıma götürüyorum sürüyorum, sürüyorum... Bana ilk kez canım dedin, öyleyse saçımı da okşa, hadi saçımı da okşa... okşa okşa okşa...” (Asena, 2015: 81). Hep baba baskısıyla büyüyen kız ilk defa babasının sevgi gösterisiyle karşılaşır. Ayrıca, bekârken kızlarına en ufak bir sevgi sözcüğü kullanmayan baba kızının evlenmesiyle eve sarı kanarya olarak, kızının yokluğunu gidermeye çalışır. Babasının gözü önünde ölmesine çok üzülen kız, babasının aldığı kanaryayı bahçeye fırlatır ve kendi deyimiyle yedi mahallenin duyacağı şekilde danalar gibi böğürür: “Anneeeeeee, artık özgürsüüüüüün!” (Asena, 2015: 81). Yıllarca kocası tarafından baskı altında tutulan, hor görülen, özel alana hapsedilen kadın kocasının ölümüyle özgürlüğüne kavuşmuştur.

Ataerkil toplumlarda erkekler; kadını istediği kalıba sokmak, kadına haddini bildirmek, kontrolü ele geçirmek ve kadının bedenine hâkim olduğunu göstermek için şiddete başvurmaktadır. Genellikle kadına kocası tarafından uygulanan şiddet, ailenin diğer üyeleri tarafından da haklı bulunur. Nilay da annesinin babası tarafından dövülmesini normal bir şeymiş gibi görür ve annesini her zaman değil de arada bir döven babasını sanki haklı bulur: “Vurur ama her zaman değil, eve geç gelince filan” (Asena, 2015: 18). Kadının fiziksel şiddete uğramasını en yakınlarının bile normal karşılamasıyla; dayak yiyen kadın, hem psikolojik hem de fiziki olarak yıpranacak; kendini ikinci sınıf bir varlık olarak görecektir:

Feminist kuram zaman zaman bir köken, başlangıç anı fikrine, kimilerinin “ataerki” dedikleri şeyden öncesine, kadınların ezilmesinin tarihinin olumsal olduğunu kanıtlamaya yarayacak hayali bir perspektifi mümkün kılan bir zamana atıfta bulunma eğilimi göstermiştir. Ataerki öncesi kültürler var mıydı, yapıları ataerkil veya ana soylu muydu, ataerkinin bir başlangıcının olduğu, dolayısıyla da sonunun mutlaka geleceği gösterilebilir mi, gibi konular tartışma konusu oldu (Butler, 2010: 91).

Aileler kızlarına erkekler tarafından zarar verilmemesi için, kızlarını dört duvarın arasına hapsedmeye çalışırlar. Hâlbuki yasak olan şeyler, her zaman merak uyandırır ve yapılmak istenir. *Kadının Adı Yok* adlı romanda da isimsiz karakter, erkek arkadaşlarıyla evlerinin bahçesinde oynarken babası tarafından camdan sürekli gözetlenir. Baba, kızlarının erkeklerle oynamasından hoşlanmaz ve onları gördükçe suratını asar. Erkek çocukları da, kızın babasının camdan bakmasını istemezler, yasak ve gizli bir şeyler yapıyormuş gibi hissederek: “Sen bakmadan önce, onlar bizim eteklerimizi kaldırmazlardı, terbiyesizce şeyler söylemezlerdi hiç. Baba bakma camdan, asma yüzünü, onlara düşman olma. Sen onları

sevmedikçe, onlar da sana düşman oluyorlar, senden korkmayı, senden gizli şeyler yapabilmeyi oyun haline getirdiler. Olan bize oluyor sonra” (Asena, 2015: 8). Kız, babasının bütün baskıcı tutumlarına rağmen, gizlice yapacağını yapar. Küçükken erkeklerle babasının gözetiminde oyun oynayan küçük kız, genç kız olunca bazen yalan söyleyerek, bazen de gizlice sevgilileri ile buluşur. Kız aslında yalan söyleyerek babasının otoriter tavrına ve ataerkil düzene başkaldırmaktadır. Babasına arkadaşlarıyla buluşacağı yalanını söyleyip, erkek arkadaşı Okyay’la buluşur; hislerine karşı gelemmez ve Okyay’la öpüşür. Bir erkekle ilk defa dudaktan öpüşerek cinsellikle de ilk tanışmasını yaşar:

Dudağını dudağımın köşesinde hissediyorum. Her tarafım ateş gibi. Kalbim buna dayanamaz, çıkacak, bayılacağım. Başım hep önümde, elimde de parçalanmaktan küçücük kalmış bir ot. ‘Bana baksana’ diyor. Başımı kaldırıp ona bakıyorum ve bakmamla ağzı ağzımın üzerinde, üzerinde, üzerinde. Belki bir saat geçiyor böyle, belki de bir gün (39).

Ataerkil toplumlarda, erkeklerin okumasına iyi gözle bakılırken, kızların okumasına aileler karşı çıkmaktadır. Asena’nın *Kadının Adı Yok* eserinde de üniversite sınavına girecek iki kız kardeşe babaları izin vermemektedir. Babaya göre kızlar evlenecekleri için okumalarına gerek yoktur. İsimsiz karakter de, bütün cesaretini toplayarak babasının karşısına dikilir: “Baba, bak kartlarımız burada, bizi eve zincirleyecek değilsin ya, gireceğiz, eğer bir izin verme, evden kaçacağım, haberin olsun, der” (49). Baba kızının bu kararlı tavrı karşısında güler ve alaycı bir tavırla, büyük kızına sınavı kazanamayacağını, kazansa bile üniversiteyi bitiremeyeceğini söyler. Kız, babasının bu kadar kolay ikna edileceğini hiç ummazken, baba çabuk yumuşamıştır. Böylece kız, insanın kararlı olduktan sonra yapamayacağı hiçbir şeyin olmadığını anlar. Babasının tüm baskıcı tavrına, tüm engellemelerine rağmen okulu bitiren kız, aslında erkek egemen olan toplum yapısına karşı da bir zafer kazanmıştır. Aradan yıllar, geçer, baba kalp krizi geçirip ölür. Kız, babasının söylediği sözleri unutmaz ve diplomasını alıp babasının mezarına gider: “Hani bitiremezdim, hani oğlun olsaydı neler neler verirdin... İşte diplomam işte işte... Al, al da bak... İki ayakkabı üç kemik etle çocuk mu büyütülür sanıyorsun, en basit şeyleri bile ne büyük savaşla aldık senden. [...] Üniversiteye bile suçmuş gibi gittik” (82).

3.6. İğdiş Etme

Bireyler cinsel, sosyal, ekonomik, siyasal ve fiziksel olarak iğdiş edilir. Freud, erkek çocuklarının annelerine duyduğu ilgiden dolayı babaları tarafından iğdiş edilme korkusu

yaşadıklarını, kızların ise penise sahip olmadıkları için doğuştan iğdiş edildiğini söyler. Freud iğdiş etmeyi sadece penisle alakalı dar kapsamlı bir kelime olarak kabul etse de, iğdiş etme çok daha fazlasını ifade eder:

Freud'cu görüşe göre Oedipus karmaşasının bir uzantısı olan iğdiş karmaşasında, erkek çocuklarının iğdiş olma korkuları annelerine aşırı cinsel bir eğilim göstermelerinden kaynaklanır. Anneye duyduğu sevgi ile babanın kendisini hadım etmesinden endişe duyan erkek çocuğu, babaya karşı içinde düşmanca duygular besler. Hatta babanın ölmesini dahi arzular. Bu düşünce içerisinde babasının kendisini iğdiş edeceğinden, penisinden yoksun bırakılacağından korkan iğdiş edilmemek için çocuk anneden uzaklaşmak zorunda kalır. Freud'a göre, kız çocukları ise zaten penisten yoksun oldukları için, çoktan iğdiş edilmişlerdir. Bu nedenle kız çocuğu pensinin kendisinden alınmış olduğunu zannederek Oedipus evresinde penise imrenme, penis kıskançlığı şeklinde bir duygu içerisine girer (Şahin, 1999: 310).

Ülkemizde birçok kadın yıllardır aile içinde ve aile dışında fiziksel, duygusal ve cinsel yönden şiddete maruz kalarak iğdiş edilir. Yves Michaud (1991, 11) şiddeti: “Karşılıklı ilişkiler ortamında taraflardan biri veya birkaçı doğrudan veya dolaylı, toplu veya dağınık olarak, diğerlerinin bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki/moral/manevi) bütünlüğüne, mallarına veya simgesel ve sembolik-kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde uygulanırsa orada şiddet vardır” şeklinde tanımlar. Fiziksel şiddet aile içi şiddetin en sık görülenidir. Fiziksel şiddet, erkeğin güç uygulayarak kadını denetim altına almayı, ona istediğini yaptırmayı, onun canını acıtmayı, onu korkutmayı amaçladığı fiziksel bir iğdiş etme şeklidir. Kadınlara uygulanan fiziksel şiddetin önemli örneklerinden birini Asena'nın *Kahramanlar Hep Erkek* (2013) adlı romanında görürüz. On yıl boyunca büyük hayallerle kocasının hapisten çıkmasını bekleyen Nur, adamın hapisten çıkmasıyla büyük bir hayal kırıklığı yaşar. Ömer, kimi zaman karısına işyerindeki bir erkek arkadaşına selam verdi diye tokat atar; kimi zaman yaptığı yemeği beğenmez yemek masasını devirir; bazen de kadın işten geç geldi diye kocası duvardaki çerçeveleri indirir. Kadın uğradığı fiziksel iğdiş karşısında kör olur, sağır olur, dilsiz olur; Çünkü Ömer, kadın derneklerinde konuşmalar yapan, gazetelere çıkan, konferanslar düzenleyen bir sosyal demokrattır. Yaptıkları ve söyledikleri tamamen birbirinin tersi olan Ömer, Dünya Kadınlar Günü'nde kadınlara yönelik şiddet ile ilgili bir konuşma yapar: “[...] Döven erkek sorunludur, gelişmemiştir. Kaba kuvveti, bilek gücünü kullananlar aslında güçsüz kişilerdir. Bu kişiler için de, kurumlar için de, ülkeler için de böyledir. Kadınların dayaa hayır demeleri, ilk tokatta karşı çıkmaları, erkeklerin feodal düşünceleriyle...” (28) Kendisini döven kocasından duyduklarına daha fazla dayanamaz kadın, gözleri kararır, kulakları uğuldar, içi ezilir, gözlerinden yaşlar fişkirir ve “yalaaaaan” diye bağırır. Nur uğradığı fiziksel, psikolojik ve sosyal yönden iğdiş edilmeye dayanamayıp

hayatına son verir: “Nur treni gördü. Koştu. Treni gördü, koştu. Tren Nur’un küçücük bedenini çiğnerken, yalan sesi trenin frenlerine karıştı” (29).

Kadınlara uygulanan bir diğer şiddet türü de, kadınların psiko –sosyal ve sözel olarak iğdiş edilmesidir: “Bu tür şiddette kadının duygusal tarafı kullanılarak ilişkiler kontrol altında tutulmaya çalışılır; kadının psiko-sosyal bütünlüğünü sağlayan sevgi, ilgi gibi duyguların gösterilmemesi desteksiz bırakılması söz konusudur” (Öztürk, 2010: 58). Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı romanında da Gürkan, karısını aldatmasına rağmen, karısının onu aldatmasından dolayı kadını suçlar. Adam, evi terk etmek isteyen karısına evdeki eşyalardan hiçbir şey vermeyerek psiko –sosyal ve sözel şiddet uygular: “Hiçbir parça eşyayı alamazsın, hiçbir şeyde hakkın yok senin. Sen suçlusun, cezayı çekeceksin. Bu evi terk edip giden sensin. Suçlular gider, hiçbir şeyi alamazsın” (132).

Kadınlara cinsel şiddet ve cinsel taciz de erkeğin olduğu her toplumda uygulanan başka bir şiddet türüdür. Kadınlar kendi rızası olmadan cinselliğe zorlanır, cinsel ilişki sırasında işkenceye maruz kalır, tecavüze veya ensest ilişkiye uğrayarak iğdiş edilir. Cinsel istismara uğrayan kadınlarda oluşan ruhsal etki, fiziksel etkiden daha fazla olur. Kadın yaşadığı sarsıntının etkisinden kurtulamaz ve eski hayatına dönemez. Küçücük kız çocukları bile sapık kişiler tarafından taciz edilir. Romandaki isimsiz karakter de, genç kızlığa adım attığı dönemlerde kız kardeşiyle bakkaldan gelirken iki adam tarafından sözlü tacize uğrar. Ceza gene kızlara kesilir, baba kızların artık laf atılacak kadar büyüdüğünü bahane ederek pantolon giymelerine izin vermez:

“ -Ne çocuğu hanım, geçen gün bakkaldan dönüyorlardı, arkalarından iki adam, ‘Uff, yavrulara bak’ diye bağırdı. Gözümle gördüm. Adamlar arabada olmasa parçalayacaktım. Pantolon mantolon yok, sen de üsteleme.

-Adam bize ‘yavrular’ dedi diye neden pantolon giyemiyoruz bilmiyorum. Annem de bize ‘yavrularım’ diyor” (Asena, 2015: 11).

Kadınlara uygulanan bir diğer şiddet türü ekonomik şiddettir. Emine Öztürk (2010, 66) ekonomik şiddeti: “Kadınları ücretsiz olarak çalıştırmak, parasına el koymak, istemediği işte zorla çalıştırmak, kadınlara hiç para vermemek ve istediği halde çalıştırmamak.” şeklinde tanımlar. *Kadının Adı Yok* eserindeki, kadın da bir arkadaşının vesilesiyle girdiği ilk işinde, aynı işi yapan erkeklerden daha düşük maaş alır. Kadın ve erkek aynı işi yapsa da, kadının yaptığı iş değersiz görülür. Tıpkı romandaki, aynı eğitimden geçen, aynı anda işe başlayan ve aynı işi yapan kadından, erkek arkadaşlarının daha fazla maaş alması gibi. Ana kadın karakter, iş arkadaşı Teoman’dan kendisiyle aynı anda işe başlayan iki erkeğin daha fazla maaş aldığını duyunca şaşırır:

“-Bu nasıl olur? Aynı eğitimden geçmişiz, ilk işimiz, nasıl onlara daha fazla verirler?

-Ama onlar erkek, sen burada bizim gözümüzün süsüsün” (87).

Günümüzde, erkek egemen bazı toplumlarda tecavüz zinanın bir alt kategorisi olarak görülür, hatta tecavüze uğrayan kadın yeterli sayıda erkek şahit bulamazsa, zina yapmış sayılır. Kadın, tecavüze uğradığını ispatlayamazsa yalan söylediği ve adaleti oyaladığı düşünülerek suçlu görülür. Belki de yasalar yetersiz olduğu için, erkekler cesaretleniyor ve kadınları cinsel obje olarak görüyorlar. Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı eserinde, genel müdür olarak gittiği iş seyahatinde, bindiği taksi şoförü tarafından taciz edilen kadın karakter de, tacize uğrayan binlerce kadından biridir. Taksi şoförü, kadını, barajı gösterme bahanesiyle ormanlık bir yere götürmek ister. Kadının sert tepki göstermesi ile taksi şoförü, geri döner. Gittiği iş seyahatlerinde kadını, sadece taksi şoförü taciz etmez. Otobüste yanında oturan adam, kadının kalçasını ellemeye çalışır; kaldığı otelde gece yarısı odasının kapısı ile oynanır; otelde yemek yerken erkekler yanına gelip tanışmak ister; tacizden kurtulmak için bindiği uçakta bile yanına oturan çoğu evli olan iş adamlarının tacizine uğrayarak, kamusal alanda iğdiş edilir. Eski zihniyetteki bazı insanlar, halen bir kadının tek başına bir yere gidebileceğini kabul edemez; onlara göre, bir kadın yalnız bir yere gidemez; giderse de tacize uğraması gayet normaldir.

Ailede otoriteyi ve gücü temsil eden baba, evdeki kızına ve eşine bazı kurallar koyar; eğer onlar kurallara uymazsa tepkisini genellikle fiziksel şiddet uygulayarak gösterir. Kadın fiziki olarak erkekten daha güçsüz olduğu için, kocasının uyguladığı fiziksel şiddete karşı gelemmez ve çaresizce kaderine razı olur. Asena’nın *Kadının Adı Yok* eserindeki ana karakterin arkadaşı Nilay bakkaldan gelirken mahalleden bir erkekle konuştu diye, babası tarafından odunla dövülür ve üstündeki gecelikte gecenin on birinde sokağa atılır. Nilay’ın her tarafı morluklar ve şişlikler içinde kalır. Üstelik onu koruyacağım diye annesi de dayak yer: “‘Hep vurur mu annene?’ dedim. Yüzünü sakladı Nilay, annesinin dövülüyor olması, onu utandırıyordu belli ki. ‘Vurur mu Nilay, vurur mu?’ ‘Vurur ama her zaman değil, eve geç gelince filan’” (44).

Kadınlar ve kızlar; ailede, sokakta, okulda ve iş yerinde fiziksel, duygusal, ekonomik, psikolojik ve cinsel şiddete uğrayıp iğdiş edilir. Bu şiddet yüzünden kız çocukları okula gidemez, kadınlar istediği işte çalışamaz, istenmeyen evlilikler artar, kadınların psikolojisi bozulur ve intiharlar yaşanır. Ayşe Gül Altınay ve Yeşim Arat’ın (2008: 9) yaptığı araştırmaya göre Türkiye’de aile içi şiddet çok fazla yaşanmaktadır: “Türkiye’de her üç kadından biri fiziksel şiddet görmekte; ayrıca her on kadından dokuzu dayacağı haklı

görmemektedir.” Erkek egemenliğini kabul eden kadınlar, kendilerinin ve hemcinslerinin uğradığı fiziksel şiddete onay verir, göz yumar ve sessiz kalır.

Eril düzende, aileler tarafından, kız ve erkek çocuğu farklı yetiştirilir. Kız çocuğu cinsel baskılarla büyütülürken; erkek çocuğu ise her alanda olduğu gibi cinsel açıdan da özgürdür, hatta erkek çocuğunun cinsellik yaşamaya başlamasıyla özellikle babanın göğsü kabarır ve baba oğluyla gurur duyar. Erkek çocuğu, aileler tarafından kız çocuğuna göre çok daha fazla hak ve özgürlüklere sahip olarak büyütülür. Kızlar evde aileler tarafından, okulda da ailelerin isteği üzerine, öğretmenleri tarafından baskı altında tutulur. *Kadının Adı Yok* adlı romanda da, okulda kızın yanında oturan erkek çocuğu babanın isteğiyle yanından kaldırılır. Arkadaşlarının gözü önünde gerçekleşen bu olayla kız, psikolojik ve sosyal açıdan iğdiş edilir: “Öğretmen beni dışarı çıkarıyor: ‘Yavrucuğum neden bu kadar üzülüyorsun, Mustafa yine senin arkadaşım, ama yanında Sibel oturacak, çünkü baban böyle istedi” (Asena, 2015: 15).

Eril toplumda, kadının kendi özel alanından çıkıp kamusal alanda boy göstermesi yadırganır. Kadını nesne olarak gören ataerkil sisteme göre, kadın evde oturmalı ve özel alanından dışarı çıkmamalıdır. Böylece, kadın eve hapsedilir, aşağılanır ve iğdiş edilir. Kadının özel alanından çıkması durumunda, aile üyeleri tarafından hata yapmasından korkulur ve yapılan en ufak bir yanlış aileye hatta sülaleye mal edilir. Oysa kadının namusu kendisini ilgilendirir, kadın namusunu ne aile ne de sülale üyeleri için taşır:

Kadın cinselliği üzerindeki toplu denetimin önemli bir nedeni kadının cinsel iffeti ile aile ya da sülalenin şerefi arasında kurulan bağlantıdır. Kadınlara, herhangi bir yanlış davranış nedeniyle bütün bir topluluğa, sülaleye ya da aileye utanç ya da şerefsizlik getirecek denli muazzam olumsuz bir güç atfedilmiştir. Bu nedenle tamamen eve kapatılma ve örtünmelerinden, kamusal alana girişlerinin ve hareketlerinin sınırlandırılmasına kadar varan katı dışsal baskılar altında yaşarlar (Kandiyoti, 2007: 81).

Ortaçağdan günümüze Avrupa’da kadının konumu üzerine yapılan bir araştırmada birçok toplumda kadının aşağılandığı, ikinci sınıf vatandaş olarak görüldüğü hatta kadınların hayvanlarla aynı konuma sokulduğu, şeytandan bile daha tehlikeli ve kötü olduğu düşünülür:

Homo (insan) sözcüğü humodan, yani topraktan türetilmiştir, dolayısıyla kadın insan olamaz ya da insan olarak nitelenemez; çünkü topraktan değil kaburga kemiğinden yaratılmıştır. Kadınların kendilerini (doğurdukları için) insan sanmalarına verilecek cevap şudur; hayvanlar da acılar içinde doğururlar ama bundan ötürü insan değildirler. Sözün özü: Hiçbir hayvan o kadar zehirli değildir, kadın çok daha zehirlidir, hatta şeytandan bile daha şeytan, daha kötüdür (Bock, 2004: 11).

Her yıl yüzlerce kadın sokakta, evde, iş yerinde, markette, tatilde, komşuda, okula giderken ve eve dönerken sözle taciz edilmektedir. Kadınlar istediği gibi gezemeyecek mi? Alışverişe gidemeyecek mi? İsteddiği işte çalışamayacak mı? İsteddiği gibi giyinemeyecek mi? Asena’nın dediği gibi akıllı sadece kadın ve işe çalışan erkekler, küçük kız çocuklarını bile

sözle rahatsız ederler. Erkeğin keyif aldığı bu durum, küçük kızların hayatlarında tamiri olmayan yaralar açabilir: “Anne, bakkaldan dönerken, kahvenin önünden geçerken, adamlar çok fena baktılar. Şimdiye kadar hiç böyle olmamıştım. Gözlerini diktiler. Bir şey söylediler. ‘Ah! Ah!’ diye bağırdılar. Korktum. Koşarken yumurtalar düşmüş” (Asena, 2015: 14).

Küçük kızlara cinsel taciz sadece tanımadığı ve akrabası olmayan erkekler tarafından yapılmaz; aynı zamanda kızlar aile içinde enstest ilişkiye de maruz kalarak iğdiş edilir. Aile üyeleri arasında gerçekleşen sözlü-sözsüz, fiziksel, görsel her türlü cinsel davranış enstest ilişkidir. Enstest, günah ve yasak olması nedeniyle gizli yapılır. Enstest mağduru kişiler, genellikle çocuklardır: “Ülkemizde, kadına şiddetin araştırıldığı bir çalışmada, kadınların %7’sinin 15 yaşından evvel cinsel istismara maruz kaldığı ve bu oranın kentsel bölgelerde kırsal bölgelere göre üç kat fazla olduğu, istismarcıların %30’unun erkek akrabalar olduğu saptanmıştır” (Akt. Şengül, 2015: 306). Asena’nın kitaplarında bu tarz ilişkileri görürüz. *Aslında Aşk da Yok* romanındaki küçük kız babasının cinsel tacizine uğrar. Kız bir gün gece uyurken bedeninde alkol kokusu ile birlikte yapış yapış bir el hissederek; babasını karşısında gören kız bu gelişlerin sıklaşması üzerine annesine bir mektup bırakarak kaçıp gider. Kız kaçarak babasından kurtulsa da yaşadığı şokun etkisinden kurtulamaz: “Gözleri yaşlı, sesi titreyerek Sinan’a bunları anlatırken gitmeli, mutlaka kaçıp gitmeli, yapacak bir şey var, teslim olmamalı bu canavarlara deyip duruyor” (Asena, 2014:107).

Kadınlar dışarda olduğu kadar evin içerisinde de cinsel şiddete uğrar. Ataerkil toplum yapısında, kadın, kocasının karnını doyurmak, kıyafetlerini ütülemek, hastalandığında kocasına bakmak ve onun cinsel ihtiyaçlarını gidermekle görevlidir. Kadın bir birey olarak görülmez, kadının isteklerinin hiçbir önemi yoktur, kadın kurulmuş bir robot gibi kocasına hizmet etmekle görevlendirilir. Erkek egemen toplum yapısında kadın kocasının cinsel isteklerini yerine getirmese; ya şiddet görür ya da tecavüze uğrar: “Türkiye’de, evlilik içinde ırza geçme diye bir suç yoktur, ancak erkek karısı ile cinsel ilişkiye girmek için zor kullanmışsa ve kullanılan zorun izleri de görülebiliyor ve kanıtlanabiliyorsa, erkek ‘müessir fiil’ denen suç dolayısıyla ceza alır” (Arın, 1998: 204). Yaşanan cinsel istismar olayı, genelde kimsenin olmadığı ıssız yerlerde geçtiğinden, kadının kendine şahit bulması ve suçsuz olduğunu ispatlaması zordur. Eğer kadının cinsel saldırıya uğraması toplum tarafından duyulursa, kadının yaşadığı olayı karakolda, sorguda ve mahkemede tekrar tekrar anlatması, gazetelere haber, televizyonlara “reyting” malzemesi olmayı göğüslemesi gerekir:

Hiçbir erkek bir kadının ırzına geçerken sahneye çıkıp seyirci toplamadığından, olay dört duvar arasında veya ıssız bir yerde geçtiğinden ispatı oldukça zordur. Kadının bedeni hoyratça oradan oraya savrulur, jinekolojik muayeneler yapılır, yara bere aranır. ırzına geçilen kadınları yıldırarak şikâyetten vazgeçiren işte bu ortam ve failleri cezalandırmak yerine mağdurları yargılamak biçiminde işleyen sistemdir (Arın, 1998: 205).

Kadınlara yönelik şiddet olaylarının artması, kadınların koruma altına alınmasına sebep olmuştur. Bu nedenle birçok ülkede ve ülkemizde kadın sığınma evleri açılmıştır. 1987 yılında gerçekleştirilen ‘Dayağa Karşı Kadın Dayanışması Kampanyası’ndan sonra, Türkiye’de kadın dayanışması güçlenir. Böylece şiddet gören kadınların can güvenliğinin sağlanması için sığınma evlerinin açılması gündeme gelir: “1990’da, ‘Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı’ kurulur. Mor Çatı çalışmalarını ilk yıllarda danışma merkezi olarak sürdürür. 1992 yılında sığınmak için bir bina satın alır. Restorasyon çalışmalarının ardından, 1995 Eylül’ünde sığınmak faaliyete geçer. 1999 Eylül’üne kadar çalışmalarını sürdürür” (Öztürk, 2010: 138). Aile içi şiddete maruz kalan evli kadınlar, baba evine dönme şansı yoksa çareyi sığınma evlerine gitmekte bulur. Kadın sığınma evlerine en çok başvuran kadınlar Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki kadınlardır. Bu bölgelerde günümüzde bile, kadının eşinden ayrılmasına iyi gözle bakılmaz; hatta eşinden ayrılmakla kadın ailesinin ve sülalesinin koyduğu ataerkil kuralları çiğnemiş sayılır. Bu nedenle her yıl yüzlerce kadın eşi veya aile üyelerinden biri tarafından katledilse de Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde son yıllarda kadınlara uygulanan baskıyla şaibeli intiharlar çoğalır:

2015 yılında Türkiye’de 309’u silahlı, toplam 414 kadın cinayeti yaşandı... Yaşandı diyorsak, basına yansıdı Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgelerinde 2015 Kadın Hakları İhlalleri Raporu’nu basın toplantısıyla açıklayan İHD’ye göre ise bölgede 109 kadın öldürüldü. Genç kızlar, kadınlar sevgililerinden ya da kocalarından ayrılmak, boşanmak istedikleri, boşandıkları için öldürüldüler... Doğu illerinde ise genç kızlar, kadınlar şaibeli intiharların kurbanı oldu. Seri tecavüzlere mahkemelerce uygulanan iyi hal indirimlerinin şaşkınlıkla karşılandığı, kadına şiddetin baskılarla intiharlara dönüştüğü Güneydoğu Anadolu ve Doğu Anadolu bölgelerinde önceki yıllarla kıyaslandığında direkt kadın cinayetleri yok gibi... Ancak şaibeli intiharları eklediğinizde rakamlar bir anda yükseliyor (<http://blog.umut.org.tr/kadin-cinayetlerinin-haritasi.html> 18.06.2016).

Erkeğin cinsel tecrübeleri aileler ve toplum tarafından cesaretlendirilirken; kızlar kısıtlanır ve yaşadığı en ufak bir cinsellik bile onun iğdiş edilmesine sebep olur. Erkek istediği kadar özgürken; kızlar bir o kadar esareti yaşar, hem aileleri hem de çevre tarafından baskı altında tutulur ve kızların cinsel konuları bilmesi engellenir. Bu yüzden, kızlar evlendikten sonra bilgisizlikten ve tecrübesizlikten dolayı, cinsel yönden problem yaşayabilirler. Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı eserindeki isimsiz karakter de evlendikten sonra hamile kalır. Erkek egemenliğini kabul eden kadınlar tarafından kızlarına “evlendikten sonra çocuğun olur, yuvan olur, mutlu olursun” diye öğretildiği için romandaki kadın karakter de, hamile kaldığını öğrenince çok sevinmiş ve güzel hayaller kurmuştur; fakat kocası bahaneler uydurarak çocuğu istemez. Kadının ne zaman cinselliği yaşayacağı evleneceği erkek tarafından belirlenirken, hamile kaldıktan sonra çocuğu doğurup doğurmayacağına da kocası karar verir. Kadın karnında taşıdığı çocuğu doğurma hakkına bile sahip değildir; eğer kocası çocuğu istemez ise

kürtaj olur. Ataerkil düzende kadına tercih hakkı bırakılmaz. Pınar İlkcaracan, *Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik* (2003, 23) adlı kitabında kadının cinsel yönden iğdiş edilmesini şu şekilde değerlendirir: “Kadın bedenleri ve kadın cinselliği, günümüzde bile erkek egemenliğinin kontrolü altındadır. Kadın cinselliğinin ve doğurganlığının kontrolünü amaçlayan mekanizmalar, çoğu toplumda hala erkek egemen sistemin varlığını sürdürmesinin en güçlü aracıdır.” Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı eserindeki kadın karakter kürtaj olmaktan korkar, çocuğu düşürmek için elbise dolabını kaldırır, içine sabun parçaları atar, külotunun lastiğini sokar; ama üç gün uğraşsa da başarılı olamaz. Kadın annesine yaptıklarını anlatır ve annesinin sert tepkisiyle karşılaşır:

“Kızım sen bu kadar okudun, köylü karıları gibi bunları nasıl yaparsın?” Zaten sinirlerim bozuk, “Öğrettin mi anne?” diye bağırdım. “Tek bir şey, gebelikten korunmayı bile öğrettin mi? Evde cin diyemezdik, cinselliği anımsatır diye. Yasakladınız da yapmadık mı? [...] Kardeşimle ben mutluluktan göklerde mi uçuyoruz şimdi? Çektiğimiz her türlü acının içinde sizin de payınız var. Gözyaşlarımızın her damlası sizin yüzünüzden akıyor.” (Asena, 2015: 70).

Hamile kaldıktan sonra kocasının istememesinden dolayı kürtaj olan kadının sadece çocuğu değil; hayalleri, umutları ve en önemlisi de anneliği elinden alınmıştır. Daha sonra çalıştığı şirkette müdür olan, ekonomik durumunu düzelten Gürkan eşine bir gün çocuk istediğini söyler. Erkek isterse kadın doğurabilecektir. Kadının hayallerinin, beklentilerinin ve kürtaj olurken çektiği ruhsal ve fiziksel acının, erkek için hiçbir önemi olmaz. Gürkan çocuk isteğinde ısrarlıdır: “Hani sen ilk gebe kaldığında o çocuğu istemiştin de ben daha genciz demiştim, aldırmaştık, yine istiyorsundur, değil mi?” (Asena, 2015: 112). Kadına tercih hakkı bırakmayan erkek egemen sistemde; kadın kocasının isteklerine boyun eğmek zorunda bırakılsa da feminist çıkışlarıyla ana karakter, kadının da bir birey olduğunu ve kadının da duygu ve düşüncelerinin olduğunu eşine ve tüm erkeklere gösterir:

-“Neden susuyorsun, doğurmak istemiyor musun yani.

-Susmuyorum, doğurmayacağım, sen benim çocuğumun babası olmayacaksın, asla” (114).

3.7. Özel ve Kamusal Alan

Kamusal alan erkeğe ait olan ve evin dışındaki alanı ifade eder. Özel alan ise, kadınla özdeşleşen ev ve ona ait olan alandır. Bazı etkinlikler özel alanda yapılırken, bazıları kamusal alanda yapılır. Kamusal alanda yapılan etkinlikler, herkes tarafından görünen etkinliklerdir, bunlar iş ve eğlence hayatı gibi dış dünyanın nimetleridir. Özel alanda kadınlar tarafından

gerçekleştirilen ev işlerinin ekonomik bir değeri olmaz, değersiz görülür. Kadınlar da günümüzde özel alanda ürettikleriyle, ekonomiye katkı sağlamaya başlar: “En gelişmiş endüstrileşmiş ülkelerde bile, özel alan ekonominin bel kemiğini oluşturmaktadır. Örneğin İtalya’da çanta, eldiven gibi her türlü derinin yüzde 87’si evlerde üretilmektedir. Özel alandaki emeğin sendikal bir koruması yoktur” (Arat, 1995: 18-19).

Sadece erkeklerin kamusal alanda olduğu, kadınların özel alana hapsedildiği bir toplumda demokrasiden bahsedilemez, bu toplum modernleşemez, özgürleşemez. Erdal Atabek (1989, 12): “Kadınlar büyük bir toplumsal güçtür. Bunu fark etmeyenler çok yanılır. Ama şimdi, en önemli olan yapıyor, kimsenin bunu fark etmesi beklenmiyor, kadınlar kendi toplumsal güçlerinin farkına varıyor ve bunu bütün topluma anlatmaya karar veriyorlar” diye düşünerek kadının toplum yapısındaki önemini vurgular. Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı romanındaki kadın karakter de, çalıştığı şirkette en üst seviyelere yükselerek kadınların da kamusal alanda başarılı olabileceklerini, toplumun kalkınması için en az erkekler kadar kadınların da değerli ve gerekli olduğunu gösterir. Ayrıca erkek egemen yapıda, kadınlara bir ad, bir kimlik verilmesi de, eserdeki ismi olmayan kadın karakter elde ettiği başarılarla kadının birey olduğunu, etiketi olduğunu ve kadınlara da bir ad verilmesi gerektiğini hem kendi yaşar, hem de ezilmiş bütün kadınların yaşaması gerektiğini gösterir.

Kadınlar özel alana hapsedilmekte; erkekler ise kamusal alanda özgürlüğün tadını çıkarmaktadır: “İslam’ın katı ve buyrukçu niteliği nedeniyle cinslerin yaşam alanları çok keskin hatlarla ayrılmıştır. Kamusal alan erkeğin, özel alan kadının yaşamlarını geçirdikleri yerler olmaktadır [...] Aile düzeni de eşitsiz bir kurallar bütününü içinde düzenlenmiş ve bireysel tercihlere, eğilimlere hemen hiç olanak tanınmamıştır” (Unat, 1998: 323). Kızlar daha küçükken özel alanda yetiştirilmekte, kamusal alana aileler tarafından çıkarılmamaktadır: Asena’nın *Kadının Adı Yok* kitabındaki kız, okula yürüyerek gidip gelirken bir oğlanla konuştu diye okul müdürü tarafından okuldan atılmakla, tehdit edilir, hemen babasına haber verilir ve cezalandırılıp kızın kamusal alanı daraltılır: “Babam bir minibüs tuttu, okula gidip gelmem için. Okulun camları da beyaza boyandı, yoldan geçen Fransız Liseli oğlanları görmeyelim diye” (23). Baba kızlarını erkeklerden korumak için, onlara bazı yaptırımlar uygulasa da, tacizci zihniyetlerden alıkoyamaz. Bir gün okul minibüsünün geç kalması üzerine, kızlar kalabalık olan otobüse binerler, kızın arkasına bir adam iyice yaklaşır. Adamın kokusundan ve nefes alıp vermesinden rahatsız olan kız, dayanamayıp adama kendisini itmemesi için bağırır. Eve geldiklerinde kardeşi annelerine çorabının üstünde bembeyaz, vıcık vıcık bir şey olduğunu söyler; annesi de çorabı görüp kokladıktan sonra birden yüzü kızarır, çenesi kasılır:

-“Allah kahretsin, Allah kahretsin,’ dedi ve bize dönüp, avaz avaz bağırmaya başladı.

-Babanız size otobüse binmeyi yasaklamadı mı, ne diye biniyorsunuz, bir daha duymayayım ben de bindiğinizi, söylerim babanıza, pis herifler, manyaklar... ” (35).

Ülkemizde kadın ve erkeğe farklı roller verilmiştir. Erkek yöneten, aktif, idare eden, güçlü ve bağımsız iken; kadınlar sosyal hayattan soyutlanmış, pasif, bağımlı, yönetilen ve güçsüzdür. Ataerkil toplum yapısında kadın çalıştırılmaz, evde ev işleriyle uğraşır; ayrıca çalışan kadın toplumdan tepki alır: “1913 yılında Bedra Osman Hanım ve arkadaşlarının telefon şirketinde çalışma girişimi kadınların ev haricinde çalışması, evin dışına çıkması fikrinin sembolü olarak çok yankı uyandırıyor” (Demirdirek, 1993: 112). *Kadının Adı Yok* romanındaki baba da kızlarının okumasını ve çalışmasını istemez. Çünkü babaya göre; kızlar bir gün evlenecekler ve eril düzende de erkekler çalıştığından kızların okumasına gerek yoktur: “Ne çalışması, bunu bir daha ağzınızdan duymayayım, benim olduğum evde kimse çalışamaz, sizi çalıştıracak herifin de alnını karışlarım” (Asena, 2015: 48-49). Toplumun temel taşı aile olduğu için, aileye önem verilir. Çünkü sağlam aileler, sağlam toplumları oluşturur. Ülkemizde de aileye gereken önem anayasa ile verilmeye çalışılmış, ailenin korunması için bazı önlemler alınmıştır: “Anayasanın 41. maddesi, ‘Aile Türk toplumunun temelidir ve eşitliğe dayanır’ diyerek hem ailenin toplumsal önemine, hem de kadınla erkek arasındaki eşitlik ilkesine vurgu yapılmıştır” (Çaha vd. , 2014: 41). Devlet kadın erkek arasındaki eşitliği anayasa da belirtse de; erkek egemenliğini kabul eden kadınlar yüzünden kadınlar erkeklerden her alanda geri bırakılır.

Kadına değer vermeyen, onu sadece cinsel bir nesne olarak gören geleneksel ataerkillik, kadınların özgürleşmesinden duyduğu korkuyla onu özel alana hapsedmek ister. Günümüzde ise, çoğu kadın ataerkil sisteme başkaldırarak iş hayatına atılmakta ve kamusal alana çıkmaktadır.

3.8. Özgürlük ve Eşitlik

Erkek egemen toplumlarda kadınların ve erkeklerin görev ve sorumlulukları önceden belirlenir. Kadın; evinin, çocuklarının ve eşinin ev ortamındaki ihtiyaçlarını karşılar; erkek de çalışıp para kazanmakla görevlendirilir. Ayrıca, kadın ve erkeğin yapması gerekenlerde değişiklik olması, ataerkil toplum tarafından yadırganmakta ve alay konusu olmaktadır. Erkeğin ev işi yapması alay edici ve küçük duruma düşürülerek yadırganırken; kadının da iş hayatında olması bir o kadar yadırganır. Kadının tek işi evi olarak görülür. Kadının ev dışında bir işte çalışması için gerekli olan zekâsı ve becerisi görmezden gelinir. Kadınlar iş hayatında cinsiyetçi tutum ve ayrımcılıkla karşılaşmakta; bu durum da kadının çalışma hayatını engeller

ve onu iş ortamından uzaklaştırır. Çünkü kadın iş hayatında yer aldığından; üreteceğinden, ekonomik özgürlüğünü kazanacağından ve erkekle eşit şartlara sahip olacağından, bu durum erkekleri rahatsız eder. Kadını iş ortamında istemeyen erkekler kadına psikolojik, fiziksel, ekonomik, sosyal baskı uygular ve kadının kamusal alandan uzaklaştırılıp, özel alana hapsedilmesine sebep olur: “Kadınların çalışma yaşamından dışlanmaları temelde eğitim ve meslek edinmedeki fırsat eşitsizliği ile başlamakta, ücret ve kazançlar, işe alma, işten çıkarma gibi diğer uygulamalarda karşılaştıkları ayrımcı uygulamalarla sürmektedir” (Çakır, 2008: 42 <http://iibf.erciyes.edu.tr/dergi/sayi31/003%20ozlem%20cakir.pdf>).

Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı romanındaki kadın da çalıştığı şirkette aynı işi yapan erkeklerden daha az maaş almaktadır. Aynı zamanda iş yerindeki erkek arkadaşları, onu kadın olduğu için dışlar ve onun yaptığı işi küçümserler. Kadının da bir beyni olduğunu, fikir ve iş üretebileceğini ana kadın karakter iş hayatındaki başarısıyla, kendisini küçümseyen erkeklere gösterir.

Kadın iş hayatında bir yerlere gelmişse, bazı kişiler tarafından bu durum yadırganır; kadının dişiliğini kullanarak başarı kazandığına inanılır. İsimsiz kadın karakter de çalıştığı şirkette yeni kurulacak servisin müdürü olarak görevlendirilince, iş arkadaşları bu durumdan rahatsız olur. Hatta iş arkadaşlarından Özcan bunun zor bir iş olduğunu ve bir kadının bu işi yapamayacağını söyler. İş hayatında kendi emeği ile başarı kazanan kadın da iş arkadaşı Özcan’dan beklemediği bir tepki görür: “Kadın olmanın avantajlarını kullandın işte, şık pık giyineceksin, erkeklere göz süzeceksin, bacaklarını açıp oturacaksın ve müşterileri kendine hayran edip, iş bağlayacaksın” (Asena, 2015: 109). Kadın hiçbir erkeğin arkasına sığınmadan ve hiç kimsenin gücünden yararlanmadan, kendi çabasıyla bir yerlere gelmiştir. Bazılarına göre, kadın başarı kazandıysa bu onun erkekleri etkileme gücüyle alakalı bir durum olarak düşünülür; kadın ne kadar dişiliğini kullanırsa, kadının iş hayatında o kadar yükseleceğine inanılır.

Ataerkil düzende kadın; evde oturup çocuk bakan, ev işlerini yapan, yaşlılara bakan ve kocasına hizmet eden değersiz bir varlık olarak görülür. Hâlbuki ev işleri için harcanan süre, bir gelir ya da ücret karşılığı çalışılan toplam iş süresine ya eşittir, ya da bundan fazladır: “Piyasanın yaygınlaşmasıyla birlikte erkeklerin aileyi geçindirme rolleri esas olarak ücretli çalışma biçimini alırken; kadınlar ücret karşılığı olmayan, ancak ailenin yaşam düzeyini yükseltecek faaliyetlerini sürdürmüşlerdir: Ev işleri, yaşlı ve çocuk bakımı, kışlık yiyecek hazırlanması, giysi üretilmesi gibi” (Bora, 2005: 79).

Erkeklerin, yaratılışları nedeniyle fiziki olarak daha güçlü, fitratlarının mücadeleye daha elverişli olması ve ailenin ekonomik yükünün erkek üzerinde olması; erkeğe kuvvet

üstünlüğü, ekonomik üstünlük, siyasi ve idari üstünlük sağlar. Erkeğin elde ettiği bu avantajlar kadının erkek karşısında ezilmesine sebep olur. Oysa erkek fiziksel açıdan güçlü olsa da kadının görev ve sorumlulukları erkekten daha fazladır. Muhammed Emin *Feminizm Nedir?* (2015) adlı kitabında İslâmiyet'in kadın ve erkeğe bakışını şu şekilde değerlendirir: "İslâmiyet; kadının vazifesini erkeğin vazifesinden üç kat daha üstün tutmuştur ve bu vazifenin aksamaması için kadına birçok haklar tanımıştır, yine aynı gayeye binaen erkeğe birçok mesuliyetler yüklemiştir" (12).

Günümüzde kadının iş hayatına girmesiyle, hayat arkadaşlığına dayalı evlilik fikri orta ve üst sınıf ailelerde geçerlilik kazanmaya başladı. Ayrıca, kadın çalıştığı için ailelerde iş bölümü yaygınlık kazandı. Erkeklerin de ev işi yapması ve çocuk bakması, kadınların çalışma alanında yer almasıyla fazlalaştı. Kadının kocasıyla eşit olduğu anlayışı, kadınların okuma oranlarının artıp kamusal alana girmesiyle yaygınlık kazandı:

Günümüzde eve maaşlarını getiren kadınlar ve bebeklerin altını değiştiren erkeklerin varlığında, kocasının dünyasıyla kadının dünyası arasındaki eşitsizlik şimdiye kadar olduğundan çok daha azalmış durumda. Yasalar ve eğitimin bu dönüşümde çok önemli roller oynadıkları kesin. Artık erkeğin eşini dövmesi, başparmaktan çok daha küçük bir sopyayla da olsa, yasal değil. Her konuda eğitim alma hakkına sahip olan kadın, evlilik ilişkisine artık kocasıyla aynı iş olanaklarına sahip olarak girebiliyor. Günümüzde erkekler kendilerine yalnızca cinsel ilişki, aşk, çocuk ve ev hizmetleri sunmakla yetinmeyecek aynı zamanda para kazanan ve toplumsal yaşama katılabilecek eşler arıyorlar (Öztürk, 2010: 15).

Ayrıca, son yıllarda uluslararası pazara yönelik mal üreten sanayi kuruluşlarının artmasıyla ucuz emek ihtiyacı doğmuş, böylece kadınların iş hayatına atılmalarında artış görülmüştür: "Dünyanın yetişkin kadın nüfusu içinde işgücüne katılanların oranı, 1960'larda yüzde 36 iken, 1990'larda yüzde 48'e yükselmiştir" (Özbay,1998: 12). Kadınlar çalışsa da; aynı işi yaptıkları erkeklerden daha az ücret alır. Bunun sebeplerinden biri, kadınların eğitim düzeyinin erkeklerden daha düşük olarak görülmesidir. Diğer bir sebep ise kadınların fiziki olarak erkeklerden güçsüz olmasıdır. Ayrıca, kadın ve erkekler arasındaki ücret farkları medeni hal ve yaşa göre de farklılık gösterir: "Evlenmemiş kadınlar, erkeklere göre ücret açısından pek fazla ayrımcılığa maruz kalmamaktadır. Ama evli kadınlar için, ücret farkları gayet belirgindir. Ücret konusunda ayrımcılığın yoğun olarak evli kadınları etkilediği görülmektedir" (Özbay, 1998: 18).

Kadın hem çalışıyor, hem de evliyse büyük sorumluluk altındadır. İşten eve gelen kadın, kıyafetlerini bile değiştirmeden yemek yapar, evi toparlar ve çocuklarıyla ilgilenir. Erkek ise işten gelince dinlenir; karısına yardım etse de evin asıl yükü kadınların omuzlarındadır. Kadın dışarda çalışsa bile evde de çalışmaya devam eder; kadının çalışması ev hanımlığının sona ermesi anlamına gelmez. Toplumun ilerlemesi için kadının da erkekler gibi çalışması gerekir: "Kadınların topluma katkısı erkeklerinkinden farklıdır ama en az

onlarınkı kadar gereklidir; çünkü toplumsal uyum ve insanlığın ilerlemesi için dişi ve eril unsurların birlikteliği ve karışımı şarttır” (Bock, 2004: 109).

Erkek egemen toplum yapısında özgür olan kadınlar tuhaf karşılanır, bu kadınlara iyi gözle bakılmaz. Eski zihniyetteki kadınlar da, özgür olan kadınlardan hoşlanmaz. Kadınların birbirine destek olmaları gerekirken, eski gelenek ve göreneklerle yetişen kadınlar tarafından, ayakları üstünde duran ve erkeğe bağımlı olmayan kadınlar yadırganır. Erkek egemen toplumda, en az erkekler kadar erkek egemenliğini kabul eden kadınlar da feministlerin karşısındadır, onların özgür ve eşitlikçi fikirlerini hoş karşılamazlar. Ataerkil sisteme boyun eğen kadınlar, bağımsız hareket eden kadınların namus bekçiliğini yapar, evini gözetler, nereye gittiğini takip eder, evine kimlerin girdiğine bakar, kimlerle konuştuğunun reçetesini tutar hatta bu kadınları kendi kocalarından bile kıskanırlar. Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı eserinde de ana karakter eşinden ayrıldıktan sonra evli olan arkadaşları onu gece toplantılarına pek çağırmamaya başlar; çünkü eşi olmadığı için arkadaşları kocalarının bulunduğu ortamda onun da yer almasını istemez. Kadın da katıldığı davetlerde tavırlarına dikkat eder: “Hiçbirinin kocasıyla tek başıma konuşmuyorum, şen, şakrak yüksek kahkahalar atmıyorum, hiçbir erkekle uzun süre konuşmuyorum. Hep kadınlarla birlikte olmaya dikkat ediyorum. Yemek bitip de erkekler köşelerine çekildiklerinde ben kadınlarla kalıyorum. Kadınların hiçbirinde, gidip erkeklerin arasına karışmak gibi bir arzu yok” (Asena, 2015: 80).

Kadın ve erkek arasındaki eşitsizlik çok küçük yaşlarda başlar. Kızlar annenin gözetiminde yetiştirilirken, erkek çocukları özgür bir şekilde yetişir. Kızlara birçok şeyi anneleri öğretirken, erkekler yaşayarak tecrübe ederek öğrenir. Erkek çocuklarının sünnet olmasıyla gurur duyulup, eğlenceler yapılırken; kızların regl olması gizlenir, kızlar için hiçbir etkinlik yapılmaz: “Erkek çocukları sünnetle erkek oluyorlardı, ya kız çocukları? Çocukluktan genç kızlığa geçiş gizliydi, ıslaktı, kirliydi. Keşke bir adet şenliğimiz olsaydı. Bir ilkyaz günü, o yıl genç kızlığa adım atanların şenliği kutlansaydı. O zaman belki kadınlarımız adet görmelerine ‘kirlendim’ demezlerdi” (Atabek, 1989: 31). Asena’nın *Kadının Adı Yok* kitabında, annesi tarafından regl olma durumu hakkında bilgilendirilen kız, erkek ve kız çocuğu arasındaki eşitsizliğe anlam veremez:

-“Erkekler de baba oluyor, onların da altlarından kan geliyor mu?

-Hayır, gelmiyor, çünkü onların karnında yumurta oluşmuyor. Ama kızım onlar da bebeklikten çıkınca sünnet oluyorlar ya. Geçen yıl Mustafa’nın kardeşinin sünnetine gitmiştik.

-Bu iyi işte. Anne ben kanayınca bana da öyle hediyeler falan gelecek mi?

-Gelmeyecek kızım. Çünkü bunu kimseye söylemeyeceğiz. Gizli gizli olacaksın, kimseye hissettirmeden bitireceksin” (Asena, 2015: 25).

Kızların erkeklerle eşit düzeyde eğitim alma hakkına sahip olmasıyla birlikte kızlar daha çok okumaya başlar ve iş hayatında eskiye oranla daha fazla boy gösterirler. Ayrıca Atatürk döneminde, kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesiyle kadınların siyasi hayatı da başlamış olur:

Türkiye’de daha 1920’lerde kendi eşlerini seçme, boşanma davası açma ve çocuklarının velayetini isteme gibi yasal haklara kavuşmuş olan kadınlar için 1923 yılında ücretsiz temel eğitim zorunluluğu da getirilmiştir. Kadınlara 1930 yılında yerel seçimlerde, 1934 yılında da genel seçimlerde seçme ve seçilme hakkı tanınmıştır. Bu haklar bütün kadın nüfusu tarafından eşit düzeyde kullanılamasa da, birçok kadın eğitim, siyasal katılım ve istihdam fırsatı elde etmiş, sanayileşmiş ülke kadınlarınınkine benzer haklar kazanmıştır. Gerçekten de, Türkiye’de kadınların mesleklerdeki temsiline ilişkin istatistiksel göstergeler, birçok Batı ülkesinden çok daha çarpıcıdır. 1970 istatistikleri Türkiye’de her beş avukattan ve her altı doktordan birinin kadın olduğunu göstermektedir (Arat, 1998: 51).

Bundan 50-60 sene öncesine kadar erkek egemen toplumlarda çalışan kadınlar ayıplanırdı. Özellikle de evli olan kadının çalışması hoş karşılanmaz ve kocasının ayıbı olarak karşılanırdı. Erdal Atabek (1989, 62) “Kadının çalışması üç koşulda hoş görülürdü: Genç kızlığında, eşinden ayrıldıktan sonra, kadın mesleği olarak bilinenlerde” kadın çalışırsa toplum tarafından normal karşılanır der. Öğretmenlik, hemşirelik, ebelik ve terziilik gibi meslekler kadın mesleği olarak bilindiğinden, bu mesleklerde kadınların çalışmasına saygıyla bakılırdı. Artık evli de olsa bekâr da olsa günümüzde kadınların çalışması normal karşılanır ve hayat şartlarının yükselmesinden dolayı, sadece erkeğin çalışması ile aile bütçesi dönmeyeceğinden, kadının da aile bütçesine katkı sağlaması gerektiği birçok kişi tarafından kabul görülür. Kadın iş hayatında yer alsın da maalesef haksızlığa uğramakta ve emeğinin karşılığını alamamaktadır. Hamilelik ve hastalık gibi durumlarda kadınlar hemen işten çıkarılır ve kadınlara özel durumlarından dolayı anlayış gösterilmez. Üstelik kadınlara düşük ücretli işler yaptırılır ve kadın hak ettiği maaşı alamaz:

4857 Sayılı İş Kanunu, işe alımda dil, din, ırk, cinsiyet vb. ayrımların yapılamayacağını hükme bağlamıştır [...] Ayrıca kamu kurumlarında istihdam şartlarını düzenleyen 26136 sayılı tebliğ ile yasal düzeyde cinsiyet ayrımcılığı engellenmiştir. Ne var ki, bu tür düzenlemelere rağmen pratik hayatta kadınların işe alınma ve yükseltilmelerinde sıkıntılar görülmektedir. Hamile kadının işe alınmaması, kadının hamile kaldığı için işten çıkarılması, kadın işçiye daha düşük ücret ödenmesi veya terfi işlemlerinde kadınların tercih edilmemesi gibi sorunlar sık görülen durumlardır (Çaha vd. , 2014: 31).

Kadının Adı Yok adlı eserdeki kadın karakter, Mehmet ile yaşadığı yasak aşktan dolayı işten atılır. İşinde gayet başarılı olmasına rağmen, özel hayatından dolayı işten atılması kadının zoruna gider. Aynı iş yerinde çalışan Mehmet ve sevgilisi cinsiyet farkından dolayı

farklı tutumlarla karşılaşılır. Mehmet kendi isteğiyle işten ayrılırken, kadın işten özel hayatı bahane edilerek atılır. Bütün ceza, yaşananların tüm bedeli, her zaman olduğu gibi gene kadına kesilir. Kadın iş arkadaşı ile değil de patronlardan biri ile aşk yaşasaydı, işten çıkarılmazdı ve iş yerindeki herkes patronun metresi olduğunu bilse bile ona kimse bir şey diyemezdi. İş arkadaşı Şermin, evli olan patronuyla yasak bir aşk yaşar; karşılığında da şef yapılır. Fazla bir yeteneği olmayan Şermin'in patron tarafından şef yapılmasına kimse ses çıkarmaz. İşten ayrılan ana karakter evini de terk eder ve yeni evinde özgürlüğün, bekârlığın tadını çıkarır:

Kendi kendimeyim. İstersem uyurum, istersem yatağında okurum, istersem ışık açık uyurum, istersem kapatırım, istersem kapı çalınca açmam, istersem açarım. İstersem yemek pişiririm, istemezsem pişirmem. Canım isterse yerim, istemezse yemem. İstersem elbiselerimi asarım. İstersem yerlere atarım, istersem müziğimi ağzına kadar açarım, istersem hiç radyo açmam ve hizmet etmem gereken kimse yok. Özgürüm ben özgür. Canım ne isterse onu yaparım. Hiç kimse beni görüp eleştiremez (Asena, 2015: 130).

Erkek, kadına göre daha özgürdür. Mehmet ile yasak aşk yaşayan kadın işinden kovulup evini ve eşini terk ederken; Mehmet kendi rızası ile işten ayrılır ve evliliğine devam eder. Mehmet erkek olduğu için, erkek egemen toplum onu özgür bırakır, istediği gibi hayatına devam eder. Mehmet'in metresi ise özgür olmak için işinden ve eşinden ayrılarak bedel öder; çünkü o kadındır, yapılan hataların bedelini eril düzen kadınlara ödetir: “Ben özgür bir insanım artık. Özgür olmak ama damgalanmamak için elimden geleni yaptım. Mehmet ise hep özgür, onun alnında bir damgası, bir suç belgesi hiç olmadı. Onu ne işten attılar, ne suçladılar, ne arkadaşları sırt çevirdi” (Asena, 2015: 141). Ana karakteri tek başına tuttuğu evde bile toplum özgür bırakmaz. Her kapı çalındığında, komşuları tarafından gözetlenir ve kendisine nefret dolu gözlerle bakılır. Tek başına bir bayan olduğu için çevredeki esnaflar bile kadına sırtık yüzlerle bakar, bazen laf bile atarlar.

Kadınları bastırılmış, engellenmiş, hayata katılamamış bir toplum gelişemez, ilerleyemez, çağdaş olamaz. Kadınlar, toplumda büyük bir yapısal güç oluşturur. Eskiden kadınların gücü önemsenmese de artık kadınlar kendi toplumsal güçlerinin farkındadırlar ve bunu bütün topluma anlatmaya çalışırlar. Eserde de isimsiz karakter, çalıştığı iş yerinde genel müdürlüğe kadar yükselerek kadının gücünü göstermiştir. Sevgi ve güven bittiği zaman evliliği devam ettirmek, eşini kandırmaktan başka bir şey değildir. İsimsiz karakter de kocası Gürkan'a olan güveni ve aşkı bittiği için evini terk eder, boşanma davası açar. Boşandıktan sonra yaptığı ilk iş bekârlık soy ismini kullanmanın tadını çıkarmaktır: “Kimsenin karısı değilim artık. Ben benim. Evden çıktım, arabama bindim. Gittim, gittim, gittim. Bir matbaaya girdim. Kartvizit ısmarladım kendime. Üzerine kendi adımla, kendi soyadımı, kendi adresimi

yazdırttım. ‘Çabuk yapın’ dedim adama. ‘Çok çabuk yapın, yarın verin kartlarımı bana’ (Asena, 2015: 131). Kadın istemediği, güvenmediği ve sevgisinin bittiği kocasından ayrılarak doğru olanı yapmıştır. Kocasını istemediği halde, ana karakter onunla beraber olsaydı o zaman suçlu olurdu.

Asena, gerçek hayatında da birine bağlı olmak istemediğinden ve özgürlüğünün kısıtlanacağını düşündüğünden, evliliğe karşıdır. Birinci bölümde ifade ettiğimiz gibi, “çiftlerin birbirlerinin hayatlarına hiç müdahale etmeyecekleri, mutlak özgürlükçü bir evlilik” istediği için, Asena gerçek hayatında bir defa evlenir ve başka da evlenmez. *Kadının Adı Yok* eserinde de birçok yönden Duygu Asena’ya benzeyen kadın eşinden boşandıktan sonra, beraber olduğu kişiden aldığı evlilik teklifini kabul etmez. Ana karakter de evlilik konusunda Asena gibi düşünür: “Huzur dolu (tekdüze), güvenli (heyecansız), rahat(bağımlı) bir yaşam istemiyorum. Değişik, heyecanlı, bağımsız. Olamayacak mı? Sahiplenmek ve sahiplenilmek olmadan. Birlikte ama ayrı. İki kişi ama özgür ve tek başına” (173).

Ataerkil düzene boyun eğmiş kadınlar, kendilerine sağlanan toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel haklardan yararlanmamış, kendi kaderlerine boyun eğmişlerdir. Feministler ve genç kuşağın aydın kadını ise kendilerine sağlanan her türlü hakkı kullanmaya çalışır. Ayrıca, eski düzeni savunan kadınlar kızlarını eski gelenek ve göreneklere göre yetiştirmeye çalışırken; aydın kadınlar kızlarının özgür olarak yetişmesini, kendi ayakları üzerinde durmasını ve kızlarının doğru olanı kendilerinin bulmasını sağlamaya çalışır.

3.9. Varoluş

Erkek egemen toplum yapısında kadınlar yıllardır varoluş mücadelesi vermektedir. Sosyal, ekonomik, siyasal ve toplumsal alanlarda var olmak için kadınlar çaba harcar. Duygu Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı eserinde kadınlar bazen eşlerine, bazen ailelerine ve bazen de topluma karşı varoluş mücadelesine girerler. Ana karakter de evli olduğu halde iş arkadaşı Mehmet’e âşık olur. Yaşadığı aşkı kimseden saklamadan açıkça yaşayan kadın eşine, iş arkadaşlarına ve topluma karşı bir varoluş mücadelesi verir. İşten atılmasına, eşinden ayrılmasına, toplumdan dışlanmasına rağmen kimseye boyun eğmez. Kadın için önemli olan insanların ne düşündüğü değil, kendisinin ne hissettiğidir: “Mehmet bir savaştı. Bir simgeydi. Boyun eğmemenin, onların kurallarına uymamanın, yenilmemenin bir simgesiydi. Mehmet bir savaşın sembolüydü. Eğilmemenin, kendin için yaşamamanın sembolüydü. Tıpkı babam gibi, Mehmet benim savaşımın itici gücüydü. Mehmet aşktı, uğruna her şeyin yapılabileceği büyük bir aşktı” (Asena, 2015: 142).

Eril toplum yapısında erkek çocukları daha değerli görüldüğünden, aileler kız çocuğu sahibi olmaktansa erkek çocuğuna sahip olmak ister. Hatta kız çocuğuna sahip olmak bazı aileler için bir utanç simgesidir, erkek çocuğu ise gurur kaynağıdır. Bu yüzden kızlar ailelerine ve topluma karşı bir varoluş mücadelesi verir. Asena'nın *Kadının Adı Yok* eserinde de baba iki kızı olmasından pek de memnun değildir. Kızlarının okumasına karşı olan baba, İngilizcesini geliştirmek için Avrupa'ya gitmek isteyen kızıyla alay eder: “Ah, bir oğlum olsaydı, ona neler neler yapardım, Londra'ya da yollardım, Paris'e de... İşimi de ona bırakırdım...” (58-59). Baba ‘kızlar hiçbir şeyi beceremez’, diye düşünse de erkek egemen düzene boyun eğmeyen kız mücadelesinden hiç vazgeçmez, kızların da erkeklerden hiçbir eksik tarafının olmadığını göstermek ister. Kız babasına kız kardeşi ile beraber, aile işlerini güzel bir şekilde yürütebileceklerini söyler; fakat babası onunla alay eder. Ataerkil düzende kızlara fazla bir fırsat verilmediğinden, kızlar yetenek ve becerilerini gösterme imkânı bulamazlar. Hâlbuki kızlara da erkeklerle eşit derecede eğitim ve fırsat eşitliği sağlansa, kızlar da her alanda en az erkekler kadar başarılı olurlar. Kızlar, aileler tarafından engellenir; onlara göre kızlar okumamalı, evde annelerinin dizinin dibinde oturmalıdır.

Geçmişten beri toplum, gelenek-görenek, din, yasa ve mahkemeler hep erkekten yana olmuştur. Osmanlı toplumunda diğer geleneksel toplumlarda olduğu gibi, standart bir hukuk sistemi yoktu. Kişinin cinsiyetine, iş konumuna, dinine ve mezhebine göre, farklı kurallar uygulanırdı. Hukuk ait olunan cemaat içinde, din ve geleneklerden kaynaklanan yasalarla biçimleniyordu. Evlilik kurumunda da hukuksal adaletsizlikler vardı: “Evliliğin sona erdirilmesi tek taraflı olarak erkeğe tanınmıştı. Kadın ayrılırken çocukları da beraberinde götüremezdi. Çocuklar üzerindeki tüm haklar babaya aitti. Kadın kocası ölünce, çocuğu yoksa mirasın dörtte birini, çocuğu varsa sekizde birini alırdı. Çocuklardan oğullar mirastan ikişer, kızlar birer hisse alırdı” (Çakır, 1996:137-138).

“Zina” olarak nitelendirilen yasak ilişkilerde genelde kadınlar suçlanmakta, kadınlara ceza kesilmektedir. Asena'nın *Kadının Adı Yok* eserinde, Mehmet ve sevgilisi de başkaları ile evli oldukları halde tutkulu bir aşk yaşar. İkisi de aynı işyerinde çalışan âşıklar, işyerinde yaşadıklarının duyulmasıyla sıkıntıya düşer. İş arkadaşları, kadına karşı cephe alır; yaşadığı aşkı devam ettirmesi halinde patron onu işten atma ile tehdit eder. Mehmet erkek olduğu için kimse ona bir şey demez. Oysa Mehmet de evlidir, hem de Mehmet'in çocuğu da vardır. Mehmet'in erkek olması, onu yaptığı hatadan kurtaracak mıdır? Yasak olan bir şeyi kadın ve erkek beraber yaşadıkları halde tek suçlu kadın mı olacaktır? Namus kavramının neden sadece kadına mal edildiği sorgulanmalı ve topluma gereken eğitim verilmelidir, aksi halde toplumun tek yönlü öğretileri kadının aleyhine devam edecektir. Kadına yasak olan, erkeğe mubah

görülmemeli, kadının kocasını aldatmasını toplum kabul etmiyorsa erkeğin de eşini aldatmasına göz yummamalıdır.

Toplumda kadınlar da erkekler de dile düşebilir. Kadınlar hakkında laf çıkması, kadınların dile düşmesi daha kolaydır. Bu durum kadınların nesnelleşmesine, pasif duruma düşmesine, eve hapsolmasına neden olur: “Dile düşmek, deyiminin taşıdığı kirlenme, rezil olma, ahlaki düşkünlük çağrışımlarının kadınların hayatında özel bir yeri vardır; çünkü ataerkil ideolojiler kadınların varoluşunu mahremiyet, sessizlik, doğallık, gizem gibi kavramlarla tanımlayarak dil ötesi, daha doğrusu dil öncesi bir alana hapseder” (Irzık ve Parla, 2005: 7). Erkek “zina” yaparsa çapkın olur, kimse erkeğe bir şey demez; kadın yaparsa toplum tarafından dışlanır, fahişe konumuna düşürülür, dile düşer. Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı romanında, kadın yasak aşk yaşadığı için iş arkadaşları ona “fahişe” gözüyle bakar. Mehmet de evlidir, sevgilisi de vardır; fakat toplum erkeğin zina yapmasını erkeğin hakkı gibi görür. Mehmet, kendi isteği ile işten ayrılrsa da, metresinin işten atılmasını engelleyemez. Gerçek hayatında Duygu Asena da, evli bir erkekle ilişki yaşadığı için işinden atılır; fakat açtığı mahkemeyi kazanarak iş yerinden yüklü miktarda tazminat almaya hak kazanır. Hem ana karakter, hem de Duygu Asena iş hayatında başarılı iki kadın olmalarına rağmen, iş ile alakası olmayan bir durumdan ötürü işten atılırlar. Duygu Asena gibi, romandaki ana karakter de erkeklerin arkasına sığınmaz, erkeklere boyun eğmez. Hem kendisini işten çıkaran patronuna, hem de aldatıldığı aynı zamanda aldattığı kocasına göz yummaz. İş yerindeki ve evdeki kendine ait eşyaları toplayan kadın hayatı boyunca tek bir şeyi öğrendiğini söyler: “Mutlu olmadığın ortamdan kaç git. Bunun için de güçlü ol, kendi kendine yet” (167). İsimsiz kadın karakter mutsuz olduğu hem iş hem de ev ortamından ayrılarak güçlü olduğunu gösterir ve kendini huzur bulduğu sevgilisinin yanında bulur:

Kapıyı çalmışım, Mehmet’in karısı açmış, onun boynuna sarılmışım, “Evden de çıktım, işten de çıktım” diye hüngür hüngür ağlamışım. O da ağlamış. “Üzülme” demiş bana, “Bu insanlar böyle, ama düşünmesini hiç, üzülme, üzülme” demiş. Bana bir uyku ilacı vermiş, uyutmuş, çorba pişirmiş, içirmiş. Hep “Üzülme” demiş. “Bu insanlar böyle, hem yaşayamazlar, hem yaşatmazlar, Ezmek öldürmek isterler, kadınız biz, ezik olmalıyız, güçsüz olmalıyız, onlara uymalıyız, uymazsak kırarlar, döverler, biçerler, üzülme, her şey düzelecek” demiş. Ona , “Hoşça kal, ben gidiyorum” demişim. Gitmişim (Asena, 2015; 127).

Aile problemleriyle yetişen çocuklarda ilk aşklar da farklı olur. Babası ölen veya baba baskısıyla yetişen kız çocuğunun ilk aşkı kendinden yaşça büyük bir erkeğe olabilir. Aynı şekilde annesi ölen veya annesinden beklediği ilgiyi göremeyen erkek çocuğunun ilk aşkı annesi yaşında bir kadına olabilir: “Sık sık olduğu gibi genç bir erkeğin ilk ciddi aşkı olgun bir kadına ya da genç bir kız yetke konumundaki yaşlı bir erkeğe yöneldiği zaman, bu açıkça tartıştığımız gelişim evresinin bir yansısidir, çünkü bunlar anne ve babalarının

imgelerini yeniden diriltebilirler” (Freud, 2000:101). Erkekler anne sıcaklığını, şefkatini ve sevgisini hissedecekleri kadınları ararken; kızlar da babanın gücünü, sevgisini ve şefkatini hissedecekleri erkekleri ararlar. *Kadının Adı Yok* adlı eserde kız kardeş de baba sevgisini, kendinden yaşça epey büyük bir tiyatrocuda bulur. Babanın tüm karşı çıkışlarına rağmen kız kardeş babayı dinlemez ve babaya göre “bir manyak olan” tiyatrocuyla evlenir.

Kadınlar yuvalarının yıkılmaması için mücadele eder. Çocuklarının babasız büyümemesi için, kocasının yaptıklarına göz yuman kadın hem kocasına, hem de topluma karşı bir varoluş mücadelesi verir. Eserdeki Mehmet’in karısı da kocasının kendisini aldattığını bilmesine rağmen, yuvasını kurtarmak için mücadele eder. Kocasının sevgilisini bir gün yemeğe davet eder. Mehmet’in sevgilisi olan isimsiz karaktere, kocasını ve çocuğunu çok sevdiğini söyler. Metres, kendisinin de Mehmet’i çok sevdiğini söyler. Her iki kadın da sevdiği adamdan vazgeçmez, tıpkı Mehmet’in de hem karısından ve hem sevgilisinden vazgeçmediği gibi. Mehmet’in karısı çocukları olduğunu, ayrılamayacaklarını söyler; çünkü erkek egemenliğini kabul eden karısı, boşanırsa dul damgası yemekten ve toplum baskısından çekinir. Mehmet’in sevgilisi ise özgür bir kadındır, ne Mehmet’in evli olmasına bakar, ne de toplumun ne dediğine, kadın için önemli olan kendi mutluluğudur:

-“Sizin boşanıp boşanmamanız beni hiç ilgilendirmez. Bu sizin sorunuz, ben onu seviyorum ve sevgim bitene dek beraber olacağım, bunu kimse engelleyemez. Ağlamaya başladı:

-Kocan biliyor mu? diye sordu.

-Sanıyorum biliyor, daha bir şey konuşmadık ama” (Asena, 2015: 115). Bir tarafta özgürlüğünü kullanarak sevdiği adamla beraber olan bir kadın; diğer tarafta yuvasını kurtarmak için varoluş mücadelesi veren bir kadın. Asena’nın eserlerinde birbirine zıt birçok karaktere rastlamak mümkündür.

Genç kızlar ailede gördükleri baskıdan kurtulmak için, karşılarına çıkan ilk insanla evlenmek ister. Evlenip mutlu olmak, çocuk sahibi olmak, çocuklarına ve kocasına hizmet etmek çoğu genç kızın hayalidir. Aileden kurtulup özgürleşmek için bir dala tutunan birey, bindiği dalın çürük çıkması sonucunda, kendini akan sele kaptırır: ana karakter, Fügen, Gül, kız kardeş, Aysel, Berrin ve Günseli bu kadınlardan sadece birkaçıdır. Berrin de mutlu olma hayaliyle, evlerine gelen eczacıya âşık olur. Adamla buluşup konuşmaya başlarlar. Adamla evlenip, anne ve babasından kurtulma hayalleri kuran Berrin hamile kalır; adama durumunu anlattığında adamın sert tepkisiyle karşılaşır. Adam çocuğu hemen aldırmasını söyler; ama çocuk dört aylık olduğu için hiçbir doktor çocuğu almaz. Çocuğun aldırılmamasına sinirlenen adam öfkesini Berrin’den alır:

“İki sesi aynı anda duydum, kemiklerimden gelen bir ‘çıt’ sesi. Ondan sonra gelen şu cümle:

-Ben evliyim manyak karı, ben evliyim ne çocuğu, manyak.

-Kolumun acısıyla mı, yüreğimin acısıyla mı bayılmışım” (Asena, 2015: 161). Tek suçu karşısındaki erkeğe inanmak olan Berrin çocuğunu tek başına doğurup büyütme kararı verir; çocuğuyla beraber bir varoluş mücadelesine girer. Aslında Berrin çocuğunu tek başına büyütme kararı alarak, ne kadar güçlü olduğunu göstermiştir. Berrin de kendisini istemeyen eczacıya boyun eğmez ve annesiyle beraber başka bir yere taşınır. Çocuğunu da doğurup, tek başına büyütür ve güçlü olduğunu ispatlar.

3.10. Kavram Olarak Kadın ve Erkek

Aile içinde kadın ve erkek arasında bir iş bölümü var gibi görünse de kadın erkeğe göre daha çok iş yapar. Kadın ev işleriyle, çocuklarla, yaşlı ve hasta bakımı ile ilgilenir; kırsal kesimde aynı zamanda tarlada çalışan kocasına yardım eder; erkek ise sadece tarla işleriyle uğraşır. Atalarımızın da dediği gibi: “Kadın her şeyi, erkek geriye kalan işi yapar.” İnsanlık tarihinin ilk dönemlerinde bile kadın ve erkek arasında iş bölümü vardı: “Erkekler beslenmek için avcılık yaparlardı, yaşlı kadınlar çocukları büyütür, bitkilerden ilaç hazırlardı, genç kadınlar ve kızlarsa gene beslenmeleri için doğadan ot toplarlardı” (Atabek, 1989: 164). Günümüzde kadın ev işleriyle uğraştığından, kadının yaptığı işin hiçbir ekonomik değeri yoktur; kadın ücretsiz işçilik yapmaktadır. Tarımla geçimini sağlayan bölgelerde kadın hem ev içinde hem tarlada çalışırken; sanayi, ticaret ve turizm gibi alanların yoğun olarak yapıldığı yerlerde erkekler kadınlara göre daha aktif olarak çalışır. Toplumda ev dışı işlere daha çok önem verildiğinden erkekler daha önemli sayılır bu nedenle erkekler öldüğünde kadınlar büyük bir boşluğa düşerler. Evin içine hapsedilen kadın, ev dışındaki işleri nasıl yapacağını bilemez: “Annem sanki hayatında dışarı çıkmamış. Telefon parası nereye ödenir, elektrik parası nereye yatırılır, kazıklanmadan nasıl, nerelerden alışveriş edilir? Evin odunu, kömürü nereden alınır? Hiçbir şeyden haberi yok, sanki bunca zaman başka bir gezegende yaşamış” (Asena, 2015: 92).

Ataerkil toplumlarda cinsel eşitsizlik ailede başlıyor. Kız çocukları ailenin gözetiminde, birilerine bağımlı büyütülürken; erkek çocukları evin dışında ve özgürce hayatı öğrenir: “Erkek olmayı tanımlayan nitelikler, sahip olmayı, yönetmeyi, geçindirmeyi, korumayı, uğruna dövüşmeyi, dış dünyayla ilişki kurmayı, becermeyi, zorlukları aşmayı, dayanıklı olmayı ve bilmeyi gerektirir” (Selek, 2013: 22).

Kadınlar erkeklere göre daha sabırlı ve itaatkârdır. Bu nedenle kadınlar sabır isteyen, tekrar gerektiren, el becerisi isteyen işlerde; erkekler de daha çok güç gerektiren işlerde çalışır. Yıldız Ecevit (1998, 279): “Erkekler uzun, rutin işlere gelemeyiz; dayanamazlar, eğer yapmak zorunda kalırlarsa sıkılırlar[...] Kadınlar tabiatları gereği erkeklerden daha sabırlıdır. Erkekler monoton işleri yapamazlar,” diyerek kadının sabrı ve el becerisiyle toplum için gerekli ve önemli olduğunu vurgular.

Atatürk kadınlara çok önem veriyordu. Birçok konuda topluma örnek olan Atatürk, kadınlara erkeklerle eşit olmaları yönünde eğitim, sosyal, ekonomi ve siyasi alanlarda bazı haklar vererek kadın erkek eşitliğine katkıda bulunmuştur. Onun döneminde kadınlar birçok alanda özgürlüğüne kavuşmuştur: “Kızlar törenlerde şortla gösteri yaptı, okul ya da asker üniformasıyla bayrak taşıdı; balolarda Batı modasına uygun gece elbisesiyle dans etti. Ayrıca Atatürk erkek çocuklarının tercih edildiği ataerkil bir toplumda kız çocuklarını evlat edindi” (Kandiyoti, 2007: 192). Atatürk kız çocuklarını evlat edinerek, kız çocuğu sahibi olmaktan utanan bireylere örnek olur. Feminizmin öncülerinden Simon de Beauvoir 1949’da yayınlanan ve *İkinci Cins (The Second Sex)* adını verdiği kitabında, ataerkil toplumlarda kadının erkeğe göre eksik, edilgen, güçsüz, yeteneksiz ve duygusal diye tanımlandığını anlatır: “Gerek bireyler arasındaki ilişkiler, gerekse toplumların çeşitli kurumlarındaki iş ve özel ilişkiler kadınlarla ilgili gelenekleşmiş bu önyargılarca düzenlendiğinden Simon de Beauvoir’e göre, en bağımsız kadın bile bu çarpık görüşlerin etkisinde kalır. Bilincinde olarak veya olmayarak kendini kısır döngünün içinde bulur” (Akt. Arat, 1995: 52). Ayrıca, bu kitapta Simon de Beauvoir “insan kadın doğmaz, kadın olur” demekle, cinsiyet kavramının biyolojik değil, toplumsal olduğunu vurgulamıştır.

Erkek egemen toplum yapısında aileler, küçük yaştan itibaren çocuklarını cinsiyetlerine göre üstlenecekleri görevler ile ilgili yetiştirir. Kızların ileride evlendiklerinde, çocuklarına bakmaları ve ev işleriyle uğraşmaları gerektiği; erkeklerin ise görevinin para kazanmak olduğu küçük yaşlardan itibaren çocuklara aşılır:

“-Anne, benim memem olacak mı?

-Olacak evladım, artık büyüdün, yakında senin de memen olacak.

-Neden benim de memem olacak? Memeler ne işe yarıyor?

-Çocuğun olunca sütü memenden içecek, büyüyecek.

-Neden babaların memesinden süt içilmiyor?

-Çünkü bu iş annelerin görevidir.

-Neden babaların görevi değil? Onların görevi nedir?

-Onların görevi çocuklarını en iyi biçimde yetiştirmektir. Onlar para kazanırlar, eve getirirler, çocuklarını en iyi biçimde giydirir, okutur, büyütürler” (Asena, 2015: 12).

Ataerkil toplum yapısında, erkeklerin ev işi yapması, çocuklara bakması toplum tarafından tuhaf karşılanır; hatta erkeğin ailesi bu durumdan haberdar olursa, üzüldür ve oğullarına “sen kılıbık mısın?” diye tepki gösterir. Erkekler de eşlerine yardım etseler bile, bunu eşiyle yalnızken yapar; evde birileri varsa oturduğu yerden kalkmaz ve eşine yardım etmez. *Kadının Adı Yok* adlı romanda Elektrik Mühendisliği’ni bitiren Aysel, kocası istemediği için çalışmaz. Çünkü erkek egemen toplumda kadının çalışması tuhaf karşılanır. Aysel’in kocası ev işlerinde, kendileri dışında evde kimse yoksa ve kendisini kimse görmüyorsa Aysel’e yardım eder: “Bir gün Aysel, çocuk ağlamaya başlayınca, çamaşırları sen asıver demiş de asmış kocası. Gerçi hepsini asmamış, karşı balkondaki komşular adamı çamaşır asarken gördükleri için, suçüstü yakalanmış gibi içeri kaçmış; ama başka işler de yaparmış evde. Tabi annesi filan olmadığı zaman” (Asena, 2015: 152).

Kadın, erkeğin gözünde cinsel ihtiyaçlarını gideren biridir, kadının erkek için hiçbir değeri yoktur. Beauvoir'in deyimiyle: “Bir döl yatağı, bir yumurtalıktır kadın; dişidir” (Beauvoir, 1993: 35). ‘Dişi’ kelimesi de kadını aşağılamak için verilmiştir: “Kadın, erkek neye karar verirse odur; bu yüzden de ona, özellikle cinsel yanı ağır basan bir varlık gibi gözüktüğünü belirtmek için ‘dişi’ sıfatı verilir. Erkek için kadın tepeden tırnağa cinselliktir, erkek için öyle olduğuna göre de, bu onun mutlak değeridir” (Beauvoir, 1993: 17). Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı eserinde de kız kardeş babasına karşı çıkarak evlendiği tiyatrocudan umduğunu bulamaz. Evlenmeden önce gayet kibar, romantik ve kültürlü olan adam, evlendikten sonra ilgisiz, kaba ve içkici biri olmuştur. Kocasının değişen tavırları nedeniyle kendini çocuklarına adayan kız kardeş, kocası tarafından bir döl yatağı olarak görülür: “Takacaksın kadına iki çocuk, oturtacaksın evde, ondan sonra, sen, gel keyfim gel...” (56).

Kadın hareketi, kadınların “cinsel bir obje” olarak görülmesine karşı çıkmış, erkeklerin kadınlardan daha üstün olmadığını, kadınların da her yönden erkeklerle eşit olduğunu savunmuştur: “Çocuk doğurmayı ya da anneliği değil, annelerin babalara bağımlı olmalarını eleştiriyordu. Kadınların evde çalışıp didinmelerine ve güçlerini buna harcamalarına karşı çıksa da, cinsiyetler arasında işbölümünü tümüyle reddetmiyordu” (Bock, 2004:146). Kadınların cinsel bir obje olarak görülmesi küçük yaşlardan itibaren başlar. *Kadının Adı Yok* adlı romanda baba kızlarının, erkek çocuklarıyla oynamasını istemez; o da bilir kızların erkeklerin gözünde cinselliği ifade ettiğini: “Bir akşam oğlanlardan biri, ‘Biz sizi şey yapacağız diye baban bizi içeriye almıyor’ dedi, ötekiler de kıkır kıkır güldüler, gülüşlerini hiç sevmedim. Bize ne yapabilirler ki? ‘Siz bizi şey yaparsanız, biz de sizi yaparız,

biz sizden kalabalığımız’ dedim” (Asena, 2015: 11). Asena’nın eserlerinde kadın genellikle özgürdür, istediği kişiyle beraber olur. Evlenip kocasına hizmetkârlık yapan, kocasına boyun eğen kadınların yerine; bu eserlerde istediği kişilerle beraber olan bireyler ile karşılaşırız. Özgür olan kadınların, ekonomik açıdan kocaya bağımlı olan kadınlardan tek farkları; kendi paralarını kazanmaları ve kendi bedenlerini kendi zevkleri için kullanmalarıdır. Bu kadınlar beraber olacağı kişi tarafından seçilmez; beraber olacağı kişiyi kendisi seçer. Ana karakter kadın da Mehmet’ten ayrıldıktan sonra istediği biriyle beraber olur: “KDG’nin ailesiyle tanıştığım gün, teyzesi bana acıyarak bakıp, yakınlık ve dostluk gösterip, yavaşça yanıma gelip, ‘Neden evlenmiyorsunuz, seni almıyor mu?’ diye sorduğunda, pek çok şey kafamın içinde aydınlandı. ‘O değil, ben onu almıyorum’ diyebilmişim” (Asena, 2015: 169). Eril düzende, kadınların tercih etme ve seçme hakkı yokmuş gibi algılansa da; Asena eserlerindeki karakterlerle kadınların da bir birey olduğunu, onların da tercih yapma hakkı olduğunu göstermiştir.

“Paleolitik çağda kadınlar klanın toprakları hakkında karar alabilmekte, büyücü ve hazineyi kollayan kişiyi tayin ve azledebilmekteydiler. Kocalarsa, ataerkil toplumlarda kadınların kaderi neyse ona katlanmak durumundaydılar” (Michell, 1993: 21). Bu çağda kadınlar toplumda söz sahibiyken birçok yetkileri varken çadır ve müstemilatının mülkiyeti kadınlara ait olduğundan, herhangi bir anlaşmazlık halinde kadınlar, kocalarını kapı dışarı edebiliyorken günümüz eril toplum yapısında bekârken aileler, evlendikten sonra da kocalar kadınlar adına karar verir olmuştur.

Kadınlar ve erkekler fiziki, sosyal, ekonomik, siyasi ve hukuki açıdan şimdiye kadar eşit olmamıştır. Erkekler yaratılış itibari ile kadınlardan daha güçlüdür, erkeklerin özgürlüğünü kısıtlayan olmadığı için daha özgürdür, çalıştıkları için ekonomik özgürlükleri vardır. Ayrıca erkekler kadınlara göre siyasette daha aktiftir ve hukuksal açıdan erkekler kadınlara göre daha avantajlıdır. Beauvoir kadın ve erkek arasındaki farkı şöyle açıklar: “Kadın, erkeğin kölesi değilse bile, uyuğu olagelmıştır; iki cins dünyayı hiçbir zaman eşit bir şekilde paylaşmamıştır. Durumu değişmekte olsa da, kadın bugün de epey gerilerdedir. [...] Hakları soyut olarak kabul edilse bile, binlerce yılın alışkanlığı bunların somut alanda dile gelmesini engellemektedir” (1993: 22).

Erkek egemen toplumun kendilerince yorumladıkları İslam hukuku, cinselliği erkekler için bir hak, kadınlar için bir görev saymıştır. Onlara göre kadının iki önemli görevi vardır: Birincisi, kadınlar “regl” hali dışında kocasının cinsel ihtiyacını karşılamak zorundadır. Kadının diğer bir görevi ise ev işlerini yapmaktır. Kadının görevini yapmaması durumunda erkeğe dayak hakkı bile verilir:

İslam hukukunda kadının görevleri sıralanırken beden ve emeğine kocasının tasarruf hakkı açıkça dile getirilmektedir: Kadının görevlerinden biri “özürlü olmadıkça cinsi münasebetten kaçınmamadır.” Bir diğeri ise “karı bizzat ev işleri ile meşgul olacaktır. Koca, mali durumu müsaitse ve karının sosyal durumu icap ettiriyorsa ona hizmetçiler temin etmekle mükelleftir. Aksi halde kadın ev işlerini bizzat yapmak zorundadır.” Ayrıca kocasına karşı sorumluluklarını yerine getirmeyen ve bunda ısrar eden kadına karşı kocanın karısını tedip hakkı (dayak) bulunmaktadır (Davidoff, 2009: 30).

Erkek egemen yapıda kadının erkek için yaratıldığı düşünülür. İlk önce Âdem yaratılmış, daha sonra Âdem’in kaburga kemiğinden Havva yaratılmıştır. Ataerkil toplum yapısında, erkek egemenliğini kabul eden kadınlar ve erkekler: “kadının yaratılması bile erkek içindir, erkek yalnız yapamadığı için kadın yaratılmıştır. Kadının kökeni erkektendir, kadın erkeğin tamamlayıcısıdır.” diye düşünür. Hâlbuki kadın ve erkek birbirini tamamlar; erkeksiz bir dünyada kadın, kadınsız bir dünyada da erkek anlamsız olur. Ayrıca, kadın ve erkek beraber eş de olur; kardeş de olur; iş arkadaşı da olur, okul arkadaşı da... Kadınların ve erkeklerin en özel günleri genellikle beraber vakit geçirdikleri zamanlardır. Asena (2015, 169-170) ‘nın da belirttiği gibi: “[...] Kadınların evlenme teklifi aldıkları gün yaşamlarının en büyük günüdür. Nikâh günü, bekâretin bozulması günü, ana oldukları gün gibi üç-beş tane daha büyük günleri vardır. Bu büyük üç-beş günün yaratıcıları da doğal olarak erkeklerdir. Onlarsız büyük günler hiç yoktur.”

Eskiden kadın ve erkek birbirini görmeden, tanımadan görücü usulüyle evlilik yaparken; günümüzde anlaşılarak ve tanışarak evlilik yaparlar. Özellikle kentlerde yaşayan erkekler hayat şartlarının yükselmesiyle, çalışan bayanlarla evlenmek ister; kırsal kesimde yaşayan okumamış erkekler de ev hanımı olacak, tarlada çalışacak kızları tercih eder: “Erkekler, 19. Yüzyıl romanlarının da yansıttığı gibi, artık görücü usulüyle evlenmek istemediklerini, kendilerine cariyeye değil eş ve yoldaş olabilecek ‘zevceler’ istediklerini söyleseler de, zihinlerindeki kadın imgesi gene de cariyeden pek farklı değildir” (Berktaş, 1998: 3). Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı romanında da Gürkan ve karısı üniversitede tanışarak, büyük bir aşkla evlenir. Evlendikten sonra Gürkan özel bir şirkette çalışmaya başlar; kadın da evde oturmaktan sıkılır ve kocasına artık çalışmak istediğini söyler. Adam, karısının çalışmasına izin verse de, onun gözünde kadınlar bir iş beceremez ve vakit geçirmek için çalışırlar:

“-[...] ‘Biliyor musun herkese iş aradığımı söyledim, ne dersin, bir itirazın var mı?’
Ya itirazım var derse... Ya var derse...

-Ne itirazım olabilir, çalış tabi. Ama... Sanki sen... Biraz...

-Evet, biraz... ne?

-Biraz tembel ve lapacısın gibi geliyor bana... Ama yaparsın yaparsın, gir bir işe eğlen, olmadı çıkarsın.

-[...] Eğlen ha, oyalan ha, olmazsa çıkarım ha... Sen... Sen beni ne zannediyorsun, işe yaramaz kadın mıyım ben? Eğlen ha, lapacı ha..." (83).

4.SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu tezin ana amacı, gerek eserleriyle, gerekse duygu ve düşünceleri ile feminizme büyük katkısı olan Duygu Asena'nın çok konuşulan ve ilk kitabı olan *Kadının Adı Yok* (1987) adlı eserini feminist bakış açısıyla incelemektir. Eseri genel olarak değerlendirecek olursak feminist edebiyat kuramı ve eleştirisiyle büyük oranda örtüşen yanlarını şu şekilde değerlendirebiliriz:

Asena, *Kadının Adı Yok* adlı romanında ataerkil toplum yapısındaki ezilen, kısıtlanan, aşağılanan, bastırılan; sosyal, ekonomik, psikolojik ve cinsel yönden istismar edilen kadınların bazen gözü, bazen kulağı, bazen yüreği ve bazen de çılgılığı olur. Eseri okuyan kadınlar kendilerinden bir şeyler bulabilirler. Yazar, anlattığı hikâyelerde ana karakterin adını vermese de aslında o toplumdaki birçok kadını anlatır.

Kadının Adı Yok adlı romanın kapağı da, anlatılan konuya uygun olarak bekâreti, namusu ve kanı temsil eden kırmızı renktir. Kapaktaki kadın erkek egemen toplumun dört duvar arasına oturttuğu sandalyeden ayağa kalkmış, kendi ayakları üstünde durmaktadır. Modern ve şık giyimli kadının yüzü, saflığı ve temizliği ifade eden beyaza boyanmıştır. Eserin kapağındaki kadının yüzü, kimliği ve adı olmasa da Asena romanındaki erkek egemen topluma başkaldıran güçlü kadınlarla, kadının da bir adı olduğunu göstermiştir.

Yayınlandığı 1987 yılında 40 baskı yaparak popüler hale gelen *Kadının Adı Yok* adlı eser, çok konuşulup tartışılması ve hakkında karalama kampanyaları yapılmasıyla da adından sıkça söz ettirir. Toplumdan, edebiyatçılardan, basından ve devletten büyük tepkiler alır. Hatta mecliste bile: “Kız çocuğu babasını eleştiriyor, aile mahremiyetine zararlıdır, tez imha edilmelidir” (Yıldız, 2007: 17) diye tartışmalara sebep olur. Önce Asena'nın eseri poşete konmak istenir, sonra da 2 yıl boyunca yasaklanır. O kararlı ve inatçı tutumundan vazgeçmez ve karşı dava açar, her satırını katıldığı toplantılarda savunur ve sonunda amacına ulaşarak kitabının aynı zamanda erkek egemenliğindeki kadının da özgürlüğüne kavuşmasını sağlar.

Hem eserlerindeki kadın karakterlerle, hem de gerçek hayatındaki mücadelecî, kararlı, inatçı, erkek egemenliğine boyun eğmeyen tavrı ile Asena bütün kadınlara örnek olmuştur. Kadınların toplum için ne kadar önemli ve gerekli olduğunu gerek eserleriyle, gerekse Duygu Asena olarak gerçek hayatında göstermiştir. “Toplumun aynası kadındır” düşüncesi ile kadınları anlatsa da eserinde farklı özellikteki erkeklere de rastlamak mümkündür. *Kadının Adı Yok* adlı romanda bazen kızlarının ve karısının hayatını engelleyen babanın çapkınlığına rastladık; iş arkadaşının bayan olmasından dolayı başarılı olmasını

engellemek isteyen erkeği gördük; bazen de kızını sırf erkeklerle konuştu diye döven babanın otoritesine şahit olduk.

Ataerkil toplumlarda feminizm erkek düşmanlığı olarak görülür. Bir kadının feminist olduğunu söylemesi büyük cesaret gerektirir; çünkü feministler toplum tarafından yadırganır. Duygu Asena, kitaplarının yasaklanmasına, hakkında bir sürü karalama kampanyası başlatılmasına ve insanlar tarafından dışlanmasına rağmen hiçbir zaman feminist olduğunu saklamamış ve girdiği her ortamda feminist olduğunu açık yüreklilikle söylemiştir. Feminizm, eril düzende ezilen kadınların erkeklerle eşit olmak için verdikleri bir mücadeledir. Kadınlar sosyal, ekonomik, eğitim ve siyasal alanda erkeklere sağlanan haklardan yararlanamadıkları için kadın hareketlerini başlatmıştır. Kadın hareketi bir eşitlik ve özgürlük hareketidir. Feminizm kadın ve erkek arasındaki eşitliğin ortadan kaldırılmasını, kadınların dünyaya özgürce bakmalarını, dünyaya kendi elleriyle biçim vermelerini ve yaşam biçimlerini kendilerinin seçip özgürce belirlemelerini ister. Asena da hem *Kadının Adı Yok* adlı eserinde hem de diğer eserlerinde “kadınların pasif değil aktif, seçilen değil seçen, bağımlı değil bağımsız, özne değil nesne ve kalp değil beyin” olmaları gerektiğini, mücadele etmeden erkeklerle eşit olamayacaklarını okuyucuya anlatmaya çalışmıştır. Asena’nın vefatından sonra Şirin Tekeli’nin yaptığı bir konuşmada belirttiği gibi: “feminist aydınların ulaşılabilir bir yerde duran tezlerini renkli dergi ambalajlarıyla orta sınıf kadınlarına iletmiştir” (Akt. Yıldız, 2007: 32).

Yaşadığı yasak aşk yüzünden işten atılan *Kadının Adı Yok* adlı eserdeki kadın karakter, aşkını yaşamaya devam eder ve kadının da özgür olduğunu, tercih yapma hakkının olduğunu ve en önemlisi de birey olduğunu anlatır. Ayrıca yaşadığı aşkı eşinden bile gizlemeyerek, dürüst olmak adına bedel ödemekten sakınmaz. Asena’ya göre erkeğin aldatmasına normal karşılayan, bir “hak” gibi gören ataerkil toplum kadının da aldatmasını yadırgamamalıdır. Erkeğin evliyken başka birine âşık olma hakkı varsa, kadının da vardır. Asena, *Kadının Adı Yok* adlı romanındaki kadın karakterle, erkeğe tanınan hakların kadına da tanınması gerektiğini göstermiştir. Hayatın her alanında kadın erkek eşitliğini savunuyorsak, evlilikte de kadın erkek aynı haklara sahip olmalı diyorsak; erkeğin aldatmasına göz yuman toplum kadının da aldatmasına ses çıkarmamalıdır veya her ikisini de cezalandırmalıdır.

Eserinde sanki “konuşur gibi” sade, yalın ve anlaşılır bir dil kullanarak kitabının kolay okunmasını, anlaşılır olmasını sağlar. Bazen okuyucuya soru sorarak, olayları ilginç hale getirir ve okuyucuyu da olayların içine çeker; bazen eksik, üç noktalı cümleler kurarak devamını okuyucunun getirmesini ister; bazen de devrik cümleler kurarak ilgi çeker; ayrıca sokak diliyle, argo konuşarak kiminden olumlu, kiminden de kötü örnek olduğuna dair

olumsuz tepkiler alır. Asena, *Kadının Adı Yok* adlı romanında; bazılarının söylemek isteyip de söylemeye cesaret edemediği “cinsellik, kürtaj, taciz, bekâret ve aldatma” gibi konulara vurgu yapmıştır.

Erkek egemen toplumda, kızlara göre erkekler daha üstün görülür. Erkeklerin sahip olduğu cinsel organının güç ve üstünlük verdiğine inanılır; kızlarda olmayan penisten dolayı kızlar eksik görülür. Bu nedenle kızlar zaten dünyaya geldiklerinde yenik başlarlar. Erkekler cinsellikle ve cinsel organlarıyla o kadar özdeşleşirler ki konuşmaları, sloganları, tezahüratları, küfürleri hep cinsellikle alakalıdır. Sanki organlarıyla, her şeye sahiptirler ve herkesten güçlüdürler. Asena da, *Kadının Adı Yok* adlı romanında eril düzendeki ailelerin kız ve erkek çocukların cinselliğine bakış açısını eleştirir. Asena eserinde kızların engellenmiş bastırılmış cinselliğini eleştirir: “Anne ben adet filan olmayacağım. Olursam da büyüdüğümü herkese ilan edeceğim.[...] Bir pipimiz olsaydı biz de mi tören yapacaktık? Neden onların ki ayıp değil de, bizim kanamamız ayıp? Yetti artık anne yetti artık. Eğer olursam bak adet olduuum diye herkese bağıracağım” (Asena, 2015: 26). Ana karakter kız, “bağıracağım” diyerek engellenmiş, bastırılmış ve aşağılanmış kızların sesi olur.

Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı romanında, kızlar annelerini her şeye boyun eğen, ağlayan, yakınan, halinden hoşnutsuz ve huysuz biri olarak gördüklerinden, annelerine başkaldırırlar ve onu dinlemezler. Kızlar annelerine benzemek, onlarla aynı kaderi yaşamak istemediklerinden; okurlar ve kendi ayakları üstünde dururlar. Eserdeki kadın karakter de annesi gibi erkek egemenliğinde ezilen bir kadın olmamak için, okumak ister. Bu yüzden babasının tüm karşı çıkışlarına rağmen ataerkil düzene ilk başkaldırısını yaparak üniversite sınavına girer, sınavı kazanarak özgürlüğe ilk adımı atar. Oysa bir kadın eğitim görmeyip erkeklerden geri kalırsa, toplum ilerleyemez. Çünkü kadın cahil olursa çocuklarını iyi yetiştiremez, çocuklar büyüyünce topluma sağlıklı olarak katılamaz ve böylece toplum ilerleyemez. Bir toplumun medeniyet seviyesini kadının bulunduğu konum belirler.

Feminizm kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin ortadan kaldırılmasını, kadınların dünyaya özgürce bakmalarını, dünyaya kendi elleriyle biçim vermelerini ve yaşam biçimlerini kendilerinin seçip özgürce belirlemelerini ister. Kadın güçlü olunca, kendine güvenip mücadele edince ve erkekten bağımsız hareket edince erkeklerle eşit haklara sahip olabilir. Asena gerek eserleriyle gerekse de hayat tarzıyla kadının kendi gücüne inanması gerektiğini belirtir:

Eğer siz ilk buyurmada, ilk kısıtlamada, ilk tokatta hayır diyemezseniz, bunlar sürer gider. Ama kararlı bir “hayır” pek çok şeyin çözümü olacaktır. “Beni seviyorsan, istiyorsan bana buyurma, beni kendinden küçük görme, biz eşitiz, böyle görmüyorsan giderim.” O zaman benimseyecekler sizi ve kurallarınızı; inanın. Ama ilkeleriniz olmalı (Asena, 2015: 185)

Eril toplum yapısında erkekler kadının özgürlüğünü elinden alır; kadın adına birçok kararı erkek verir. Bekârken aileleri tarafından engellenen kadınlar, evlendikten sonra da kocalarının baskısı altına girerler. Koca yaşanacak olan cinselliğin zamanına karar verdiği gibi, kadının hamile olması durumunda bebeğin doğup doğmamasına da karar verir. Feminist kuramın eleştirdiği konulardan biri de kadın cinselliğidir. Kadının cinselliği erkek egemenliği tarafından elinden alınmıştır. Eserdeki ana karakter de kocası istemediği için çocuğunu aldırır. Daha sonra kocası çocuk istediğini söylese de bu sefer kadın istemez: “Susmuyorum, doğurmayacağım, sen benim çocuğumun babası olmayacaksın, asla” (Asena, 2015: 114). Ana karakter, çocuk doğurmak istemediğini söyleyerek kendi cinselliğini ve bedenini yaşama hakkı olduğunu gösterir: “Kadın bedenleri ve kadın cinselliği, günümüzde bile erkek egemenliğinin kontrolü altındadır. Kadın cinselliğinin ve doğurganlığının kontrolünü amaçlayan mekanizmalar, çoğu toplumda hala erkek egemen sistemin varlığını sürdürmesinin en güçlü aracıdır” (İlkkaracan, 2003: 23).

Ülkemizde kadın ve erkeğe farklı roller verilmiştir. Erkek yöneten, aktif, idare eden, güçlü ve bağımsız iken; kadınlar sosyal hayattan soyutlanmış, pasif, bağımlı, yönetilen ve güçsüzdür. *Kadının Adı Yok* adlı eserde de başta isimsiz kadın karakter olmak üzere kadınlar genelde kamusal alanın içinde, çalışan, ekonomik özgürlüğüne kavuşmuş, güçlü ve mücadeleci kadınlardır.

Erkek egemenliğine boyun eğmiş kadınlar, kendilerine sağlanan toplumsal, siyasal, ekonomik ve kültürel haklardan yararlanmamış, kendi kaderlerine razı olmuşlardır. Feministler ve genç kuşağın aydın kadını ise kendilerine sağlanan her türlü hakkı kullanmaya çalışır. Erkeklerle aynı haklara sahip olunması gerektiğini savunan kadınlara Asena’nın romanında da rastlarız. Erkeklerle yapılan sünnet şenliğinin kızlara da regl olduktan sonra yapılmasını; toplumun refahı için erkekler gibi kadının da kamusal alanda olması gerektiğini; kızların da erkeklerle sağlanan eğitim olanaklarından aynı düzeyde yararlanması gerektiğini; erkeklerle bir hak gibi görünen cinselliğin kadınlara da yasak olmaması gerektiğini Asena’nın *Kadının Adı Yok* adlı eseri feminist bir bakış açısıyla verir.

Duygu Asena’nın ilk kitabı olan *Kadının Adı Yok* (1987) yayınlandığı tarihten ötürü çok ses getirmiştir. Darbe sonrası ilk yasal gösterilerin ve ilk feminist eylemi olan Dayağa Karşı Yürüyüş’ün yapıldığı aynı yıl, kitabın da yayınlanması nedeniyle dikkatler kitabın üzerine yoğunlaşır. Eser yayınlanalı tam yirmi dokuz sene geçmiştir; ülkemizde kadın adına birçok şey değişmiştir, Asena ve onun gibi düşünen kadınlar sayesinde değişmeye devam edecektir:

1987 Türkiye'de kadınlar açısından çok önemli bir yıl. O yıl darbe sonrasında ilk yasal gösterisini yaptı kadınlar ve Türkiye'nin ilk feminist eylemi; Dayığa Karşı Yürüyüş gerçekleşti. Aynı yıl Duygu'nun *Kadının Adı Yok*'u yayımlanmıştı. (...) feminizm ve en tanınmış yüzü Duygu Asena bir yayılım ateşi altında ve bu cephenin arkasında solcular ve sağcılar el eleydi.(...) Duygu ise binlerce kadının aklına ve hayatına ışık kattı. Bugün töre cinayetleri haber oluyorsa, dayak yiyen kadınlar karakola başvuruyorsa, genç kızlar babalarına, ağabeylerine, sevgililerine karşı seslerini yükseltebiliyorsa bunda onun payı var....(Bumin, 2006 <http://www.yenisafak.com/arsiv/2006/Agustos/01/kbumin.html> Erişim Tarihi:18.06.2016).

Asena, erkek egemenliğindeki kadınları, kadın bakış açısıyla inceleyerek feminist edebiyat kuram ve eleştirisine katkı sağlar. Eserinin adı *Kadının Adı Yok*, aslında Asena'nın anlatmak istediğini kısa ve öz olarak anlatır. Erkek egemen toplumda kadın bir nesne olarak görüldüğünden kadına ait bir kimlik yoktur, kadına bir ad verilmez. Asena erkek egemen yapıya eserleriyle karşı çıkarak, kadının da bir birey olduğunu, duygu ve düşüncelerinin, kimliğinin ve bir adının olduğunu gösterir.

5.KAYNAKÇA

Altınay, A. G., (2007). “Bedenimiz ve Biz: Bekâret ve Cinselliğin Siyaseti” *90’larda Türkiye’de Feminizm İçinde*, Yazar: B. Aksu ve A. Günel, 2. Basım, İletişim Yayınları, İstanbul.

Altınay, A. G., Arat Y., (2008). *Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*, 2. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.

Arat, N., (1995). *Türkiye’de Kadın Olgusu*, 2. Baskı, Say Yayınları, İstanbul.

_____, (2010). *Feminizmin ABC’si*, 2. Basım, Say Yayınları, İstanbul.

Arat, Z. F., (1998). “Kemalizm ve Türk Kadını”, *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*, Ed.: A. B. Hacımırzaoğlu, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Arın, M. C., (1998). “Kadına Yönelik Şiddet”, *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*, Ed. A. B. Hacımırzaoğlu, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Asena, D., (2007). *Değişen Bir Şey Yok*, Doğan Kitap, İstanbul.

_____, (2008a). *Aslında Özgürsün*, Doğan Kitap, İstanbul.

_____, (2008b). *Aşk Gidiyorum Demez*, Doğan Kitap, İstanbul.

_____, (2012a). *Aynada Aşk Vardı*, Doğan Kitap, İstanbul.

_____, (2012b). *Paramparça*, Doğan Kitap, İstanbul.

_____, (2013). *Kahramanlar Hep Erkek*, Doğan Kitap, İstanbul.

_____, (2014). *Aslında Aşk da Yok*, Doğan Kitap, İstanbul.

_____, (2015). *Kadının Adı Yok*, Doğan Kitap, İstanbul.

- Atabek, E., (1989). *Kışkırtılmış Erkeklik Bastırılmış Kadınlık*, 6. Basım, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul.
- Beauvoir, S., (1993). *Kadın “İkinci Cins” Genç Kızlık Çağı*. Çev.: B. Onaran, Yedinci Basım, 1. Cilt, Payel Yayınları, İstanbul.
- Berktaş, F., (1998). “Cumhuriyet’in 75 Yıllık Serüvenine Kadınlar Açısından Bakmak,” 75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, Ed. A. B. Hacımirzaoğlu, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Bock, G., (2004). *Avrupa Tarihinde Kadınlar*, Çev.: Z. A. Yılmaz, Literatür Yayınları, İstanbul.
- Bora, A., (2005). *Kadınların Sınıfı Ücretli Ev Emeği ve Kadın Öznelliğinin İnşası*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Butler, J., (2010). *Cinsiyet Belası, Feminizm ve Kimliğin Altüst Edilmesi*, 2. Basım. Metis Yayınları, İstanbul.
- Bumin, K., (2006). “Duygu Asena”
<http://www.yenisafak.com/arsiv/2006/Agustos/01/kbumin.html> (Erişim Tarihi: 18.06.2016).
- Çaha, Ö., (1996). *Sivil Kadın: Türkiye’de Sivil Toplum ve Sivil Kadın*, Vadi Yayınları, Ankara.
- Çaha, H., Aydın E. S., Çaha Ö., (2014). *Değişen Türkiye’de Kadın: Türkiye’de Kadının Sosyo –Kültürel, Ekonomik ve Siyasal Durumu*, Kadem Yayıncılık, İstanbul.
- Çakır, Ö., (2008). “Türkiye’de Kadının Çalışma Yaşamından Dışlanması,” Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı 31, Temmuz-Aralık 2008, s. 42. <http://iibf.erciyes.edu.tr/dergi/sayi31/003%20ozlem%20cakir.pdf> (Erişim Tarihi: 10.04.2016)

Çakır, S., (1996). *Osmanlı Kadın Hareketi*, 2. Basım, Metis Yayınları, İstanbul.

Davidoff, L., (2009). *Feminist Tarih Yazımında Sınıf ve Cinsiyet*, Yayına Hazırlayan: A. Durakbaşı, Çev.: Z. Ataşer, S. Somuncuoğlu, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

Demirdirek, A., (1993). *Osmanlı Kadınlarının Hayat Hakkı Arayışının Bir Hikâyesi*, İmge Kitabevi, Ankara.

Durakbaşı, A., (2007). *Halide Edip Türk Modernleşmesi ve Feminizm*, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

Ecevit, Y., (1998). “Türkiye’de Ücretli Kadın Emeğinin Toplumsal Cinsiyet Temelinde Analizi,” *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*, Ed. A. B. Hacımirzaoğlu, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Emel, A., Coşkun Z., (2008). *Ben Duygu*, Doğan Kitap, İstanbul.

Emin, M., (2015). *Feminizm Nedir?* Türdav Yayıncılık, İstanbul.

Freud, S., (2000). *Eşeysellik Üzerine Üç Deneme*, Çev.: A. Yardımlı, İdea Yayınevi, Eskişehir.

Gümüşoğlu, F., (1998). “Cumhuriyet Döneminin Ders Kitaplarında Cinsiyet Roller (1928-1998),” *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*, Ed. A. B. Hacımirzaoğlu, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

İrızık, S., Parla J., (2005). *Kadınlar Dile Düşünce, Edebiyat ve Toplumsal Cinsiyet*, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

İlkkaracan, P., (2003). *Müslüman Toplumlarda Kadın ve Cinsellik*, Çev.: E. Salman, İletişim Yayınları, İstanbul.

James, S., (2010). *Cinsiyet, Irk, Sınıf, Kadınlardan Yeni Bir Perspektif*, Bgst Yayınları,

İstanbul.

Kabasakal, H., (1998). “Türkiye’de Üst Düzey Kadın Yöneticilerin Profili,” *75 Yılda Kadınlar ve Erkekler*, Ed. A. B. Hacimirzaoglu, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Kandiyoti, D., (2007). *Cariyeler, Bacılar ve Yurttaşlar, Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler*, 2. Baskı, Metis Yayınları, İstanbul.

Karaca, N. B., (2006). “Duygu Asena ve Bizi Ayıran Nehirler”
<http://www.aktifhaber.com/duygu-asenaya-agir-yazi-79813h.htm> (Erişim Tarihi: 01.06.2016).

Kayır, A., (1995). “Kadın ve Cinsel Sorunları” *Kadın Bakış Açısından Kadınlar İçinde*, Yazar: Ş. Tekeli, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

Koray, M., (1995). *Türkiye’de Kadınlar*, Yeni Yüzyıl Kitaplığı, İstanbul.

Meral, F. N., (2005). *Tüm Zamanların Zamansız Üç Kadını*, Nokta Kitap, İstanbul.

Michaud, Y., (1991). *Şiddet*, Çev.: C. Muhtarlıoğlu, İletişim Yayınları, İstanbul.

Michell, A., (1993). *Feminizm*, Çev.: Ş. Tekeli, İletişim Yayınları, İstanbul.

Moran, B., (1991). *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri*, 8. Baskı, Cem Yayınevi, Ankara.

Özbay, F., (1998). *Küresel Pazar Açısından Kadın Emegi ve İstihdamındaki Değişimler Türkiye Örneği*, İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı, İstanbul.

Öztürk, E., (2010). *Türkiye’de Aile, Şiddet ve Kadın Sığınma Evleri*, 1.Baskı, Birey Yayıncılık, İstanbul.

Selek, P., (2013). *Sürüne Sürüne Erkek Olmak*, 6. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

Suğur, S., (2006). “Toplumsal Cinsiyet,” *Toplumsal Yaşamda Kadın İçinde*, Ed.; G. Yaktıl,

Nadir Kitap Yayınevi, İstanbul.

Şahin, E., (2009). *Leyla Erbil'in Eserlerine Feminist Bir Yaklaşım*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Erzurum.

Şahin, E., (2015). *Leyla Erbil Kitabı*,. Yitik Ülke Yayınları, İstanbul.

Şengül, M. B., (2015). *Türk Romanında Feminizm*, Doktora Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Van.

Tekeli, Ş., (1995). *1980'ler Türkiye'sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar*, 3. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul.

Tuğyan, T., (2006). "Duygu Asena- Söylenecek Sözü Vardı," *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*, Nadir Kitap, İstanbul.

Umut Vakfı, (1993). "Kadın Cinayetlerinin Haritası,"
<http://blog.umut.org.tr/kadin-cinayetlerinin-haritasi.html> (Erişim Tarihi: 18.06.2016)

Unat, N. A., (1998). "Söylemden Protestoya: Türkiye'de Kadın Hareketlerinin Dönüşümü,"
75 Yılda Kadınlar ve Erkekler, Ed. A. B. Hacımirzaoglu, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.

Yıldız, R., (2007). *Duygu Asena'ya Saygı, Gücünüzü Bilin*, Erko Yayıncılık, İstanbul.

Yılmaz, M. Y., (2006). "Duygu Asena'nın Ölümüne Sevinenler Varmış."
<http://www.hurriyet.com.tr/duygu-asena-nin-olumune-sevinenler-varmis-4933765>
(Erişim Tarihi: 01.06.2016)